

ปัญหาการใกล้เคียงข้อพิพาทในภาคปฏิบัติ: ศึกษากรณีคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา
และการค้าระหว่างประเทศกลาง

ชุตานนท์ เหมโลหะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2549

ISBN 974-671-395-7

**Practical Problems on Conciliation: A Case Study of the Central
Intellectual Property and International Trade Court**

CHUDAPORN HEMLOHA

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2006

ISBN 974-671-395-7

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์ของอาจารย์วิชัย อริยะนันท์ทกะ ที่กรุณา รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้เมตตาและกรุณาต่อผู้เขียนมาโดยตลอดในการ ให้คำปรึกษา แนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ รวมทั้งได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณ ไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.พิรพันธุ์ พาลุสุข ที่ได้กรุณา รับเป็นประธานการ สอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งอาจารย์สนธิ นิธิธรรมมาศ และอาจารย์สรวิศ ลิ้มปริงยี ที่ได้เสียสละเวลา อันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง พร้อมทั้งให้ คำแนะนำต่างๆ อันเป็นประโยชน์

นอกจากนี้ขอขอบคุณเพื่อนๆ น้องๆ ที่มีส่วนช่วยเหลือทุกคนและเจ้าหน้าที่ศูนย์ใกล้เคียง และประนีประนอมข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง (คุณสัญญา เทพพิพัฒน์ชัยกุล และ คุณชมลวรรณ เศรษฐเมธิกุล) ที่ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการ ค้นคว้าข้อมูลเอกสารประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ช่วย เป็นธุระจัดการในส่วนที่เกี่ยวกับขั้นตอนและระเบียบต่างๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จเป็น รูปเล่มโดยสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียนและคุณฉัตรชัย แก้วกูร ที่คอย เป็นกำลังใจที่ดีให้และสนับสนุนส่งเสริมผู้เขียนมาโดยตลอดระยะเวลาในการศึกษาและการทำ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จเสร็จสมบูรณ์ลงได้

หากมีความผิดพลาดหรือความบกพร่องเป็นประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับและยอมรับผิด แต่เพียงผู้เดียว

ชุตากรณ์ เหมโลหะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.3 สมมุติฐานการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตการทำวิจัย.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. แนวคิดในการนำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้.....	8
2.1 ความหมายและสาระสำคัญ.....	8
2.1.1 แนวคิดและสาระสำคัญของการระงับข้อพิพาท.....	10
2.1.2 ประวัติและความเป็นมาของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	12
2.1.3 รูปแบบของการไกล่เกลี่ย.....	15
2.1.4 ทางเลือกใหม่ของการระงับข้อพิพาท.....	17
2.1.5 ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	18
2.2 หลักเบื้องต้นของการไกล่เกลี่ยและบทบาทหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย.....	19
2.2.1 หลักเบื้องต้นของไกล่เกลี่ย.....	19
2.2.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย.....	20
2.3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับวิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่น.....	21
2.3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างกับวิธีอนุญาโตตุลาการ.....	21
2.3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างกับการเจรจาต่อรอง.....	22
2.3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างกับการพิจารณาคดีในศาล.....	24
2.4 ประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.5 ลักษณะของการไกล่เกลี่ย.....	27
2.5.1 การไกล่เกลี่ยนอกศาล.....	27
2.5.2 การไกล่เกลี่ยในศาล.....	28
2.6 ข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยได้.....	29
2.6.1 คดีอาญา.....	29
2.6.2 คดีแพ่ง.....	29
2.6.3 คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	30
2.6.4 ข้อพิพาทอื่นๆ.....	30
2.7 หลักเกณฑ์ และสาระสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	30
2.8 เทคนิคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	31
2.8.1 การเตรียมความพร้อมของผู้ไกล่เกลี่ย.....	32
2.8.2 หลักในการปฏิบัติตนของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย.....	33
2.8.3 สรรสร้างบรรยากาศในการไกล่เกลี่ย.....	33
2.8.4 ข้อพึงปฏิบัติในระหว่างการเจรจาไกล่เกลี่ย.....	34
2.8.5 ข้อไม่พึงปฏิบัติในระหว่างไกล่เกลี่ย.....	35
2.8.6 การใช้คำพูดหรือคำถามต่อคู่ความ.....	36
2.8.7 ข้อปฏิบัติหลังไกล่เกลี่ย.....	36
2.9 อุปสรรคของการไกล่เกลี่ย.....	36
2.9.1 คน.....	37
2.9.2 คดี.....	38
2.9.3 เวลา.....	38
2.9.4 สถานที่.....	39
3. หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศ.....	40
3.1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตาม Uncitral Model Law on International Commercial Conciliation.....	40
3.1.1 แนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	40
3.1.2 สาระสำคัญและหลักเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.2.1 การรับฟังพยานหลักฐาน.....	45
3.1.2.2 การรักษาความลับของผู้ไต่ถาม.....	46
3.1.2.3 การไต่ถามลับหลังคู่กรณีอีกฝ่าย.....	46
3.1.2.4 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความและ การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ.....	47
3.1.2.5 อายุความในการดำเนินคดี.....	48
3.2 การไต่ถามข้อพิพาทในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	49
3.2.1 แนวคิดในการไต่ถามข้อพิพาท.....	49
3.2.2 สาระสำคัญและหลักเกณฑ์ในการไต่ถามข้อพิพาท.....	49
3.2.2.1 การรับฟังพยานหลักฐาน.....	53
3.2.2.2 การรักษาความลับของผู้ไต่ถาม.....	56
3.2.2.3 การไต่ถามลับหลังคู่กรณีอีกฝ่าย.....	58
3.2.2.4 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความและ การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ.....	58
3.2.2.5 อายุความในการดำเนินคดี.....	58
4. กฎหมายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทใน ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง.....	60
4.1 ข้อความเบื้องต้น.....	60
4.2 หลักเกณฑ์การไต่ถามข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ การค้าระหว่างประเทศกลาง.....	61
4.2.1 ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง- ประเทศกลาง ว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2545.....	61
4.2.1.1 คุณสมบัติผู้ไต่ถาม.....	67
4.2.1.2 การเริ่มต้นนำคดีเข้าสู่ระบบไต่ถาม.....	69
4.2.1.3 หลักเกณฑ์ทั่วไปของการไต่ถาม.....	69
4.2.1.4 รูปแบบการไต่ถามในศาล.....	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.1.5 ประเภทคดีที่ไกล่เกลี่ยได้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่าง ประเทศกลาง.....	77
4.2.1.6 ขั้นตอนการไกล่เกลี่ย.....	78
4.2.1.7 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ย.....	81
1. กรณีไกล่เกลี่ยสำเร็จ.....	81
2. กรณีไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ.....	82
4.3 แนวปฏิบัติในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อมี คำพิพากษาตามยอม.....	83
4.3.1 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อมีคำพิพากษา ตามยอมในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศกลาง.....	83
4.3.2 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อมีคำพิพากษา ตามยอมในชั้นศาลฎีกา.....	86
4.3.2 สถิติคดีไกล่เกลี่ยในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศกลาง.....	86
5. วิเคราะห์ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศกลาง.....	90
5.1 วิเคราะห์อุปสรรคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	90
5.1.1 เรื่องการมอบอำนาจของตัวความ.....	90
5.1.2 แนวความคิดของคู่ความ.....	90
5.1.3 ความสามารถของผู้ไกล่เกลี่ย.....	90
5.1.4 แนวความคิดของทนายความ.....	91
5.1.5 ระบบไกล่เกลี่ยเป็นเพียงทางเลือก.....	91
5.2 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....	92
5.2.1 การรับฟังพยานหลักฐาน	92
5.2.2 การรักษาความลับของผู้ไกล่เกลี่ย.....	92

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2.3 การไถ่เก็ลยลับหลังคู่กรณีอีกฝ่าย.....	92
5.2.4 ความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของผู้ไถ่เก็ลย.....	93
5.2.5 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการบังคับ ตามสัญญา ประนีประนอมยอมความ.....	93
5.2.6 อายุความในการดำเนินคดี.....	95
5.3 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายจากคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศกลาง.....	96
5.3.1 คดีทรัพย์สินทางปัญญา.....	96
5.3.2 คดีการค้าระหว่างประเทศ.....	98
5.4 ปัญหาทางปฏิบัติในการไถ่เก็ลยข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทาง ปัญญา.....	102
5.4.1 การไม่มีกฎหมายที่บังคับใช้ออกมารับรองระบบไถ่เก็ลย.....	102
5.4.2 การไม่มีนโยบายให้ใช้ระบบไถ่เก็ลยในศาลก่อนสืบพยาน ในคดีที่สามารถไถ่เก็ลยได้.....	103
5.4.3 คู่ความขาดความรู้ความเข้าใจในระบบไถ่เก็ลยของศาล ที่เป็นประโยชน์อย่างเพียงพอ.....	103
5.4.4 คู่ความไม่สามารถเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีได้ เนื่องจาก ไม่มีกฎหมายออกมารับรอง.....	103
5.5 ปัญหาด้านบริหารกระบวนการไถ่เก็ลยในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ การค้าระหว่าง ประเทศกลาง.....	104
5.5.1 การขาดบุคลากรในกระบวนการไถ่เก็ลยข้อพิพาท.....	104
5.5.2 การขาดงบประมาณสร้างห้องไถ่เก็ลยในศาล.....	105
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	106
6.1 บทสรุป.....	107
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	107
6.2.1 ควรกำหนดให้ทุกคดีที่สามารถไถ่เก็ลยได้ เข้าสู่ระบบไถ่เก็ลย ก่อนจึงให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล.....	107

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.2.2 ควรมีมาตรการในการรักษาความลับของกลุ่มกรณี หรือของผู้ใกล้ชิด.....	107
6.2.3 ควรมีการแก้ไขกฎหมายลักษณะพยาน.....	107
6.2.4 ควรมีกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่และคุ้มครอง ในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ใกล้ชิดหรือผู้ประνομ.....	108
6.2.5 ควรมีกฎหมายคุ้มครองเรื่องการใกล้ชิดลับหลังคู่ความ.....	108
6.2.6 ควรมีกฎหมายกำหนดเรื่องอายุความในการดำเนินคดี หลังจากเริ่มเข้าสู่กระบวนการใกล้ชิดของศาล.....	108
6.2.7 ควรร่างพระราชบัญญัติการใกล้ชิดข้อพิพาท.....	108
6.2.8 ควรมีการส่งเสริมหรือพัฒนากระบวนการใกล้ชิดข้อพิพาท.....	109
บรรณานุกรม.....	110
ภาคผนวก.....	116
ประวัติผู้เขียน.....	149

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทในภาคปฏิบัติ:ศึกษกรณคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
ชื่อผู้เขียน	ชุตากรณ์ เหมโลหะ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์วิชัย อริษะนันทกะ
สาขาวิชา	กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ
ปีการศึกษา	2548

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทในภาคปฏิบัติ:ศึกษกรณคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เพื่อการระงับข้อพิพาทโดยการ โกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับของคู่กรณีอย่างมากที่เลือกใช้ในการระงับข้อพิพาท โดยเฉพาะการระงับข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จนอาจจะสรุปได้ว่าการ โกล่เกลี่ยเป็นการระงับข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์สูงสุด ด้วยกระบวนการ โกล่เกลี่ยที่มีความรวดเร็ว ประหยัด เป็นธรรม รักษาชื่อเสียง รักษาความลับในทางธุรกิจ รักษาสัมพันธภาพในทางธุรกิจได้ดีและมีผลลัพธ์เป็นที่พึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ดังนั้นจึงทำให้บทบาทของการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้มีเพิ่มมากขึ้นในการระงับข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นลำดับ

การ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการระงับข้อพิพาทด้วยความสมัครใจและเป็นวิธีหาข้อเท็จจริง โดยการปฏิบัติที่ชอบธรรม ในการ โกล่เกลี่ยผู้ โกล่เกลี่ยไม่จำเป็นต้องใช้หลักกฎหมาย เพียงใช้ความเป็นธรรม ความเป็นกลาง ความมีเมตตา ความสุจริตมีความจริงใจมีเจตนาที่แท้จริงต่อการ โกล่เกลี่ย รวมทั้งความมีเจตนาที่ดีต่อกระบวนการ โกล่เกลี่ย ของผู้ โกล่เกลี่ยและผู้ร่วมกระบวนการ โกล่เกลี่ยทุกฝ่ายซึ่งหมายรวมถึงคู่พิพาท คู่กรณีทุกฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการ โกล่เกลี่ยเป็นสำคัญ ในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความกันในศาลและมีการทำคำพิพากษาตามยอมให้มีผลบังคับใช้ได้สมดังเจตนารมณ์ของคู่ความในการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความที่สมบูรณ์ตามกฎหมายมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นเมื่อกระบวนการ โกล่เกลี่ยมีประโยชน์ที่ดีมากมายหลายประการ จึงควรหาแนวทางแก้ไขให้การ โกล่เกลี่ยเป็นที่ยอมรับที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทในทางหลักรวมทั้งเป็นเพียงทางเลือกในการระงับข้อพิพาทเท่านั้น ฉะนั้นจากการศึกษาถึงปัญหาการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทในภาคปฏิบัติ:กรณคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้น จึงขอสรุปว่าควรมีการออกกฎหมาย

มารับรองกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในศาล เพื่อจะได้ปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและเป็นที่นิยมในการระงับข้อพิพาทที่สำคัญ เช่น คดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศที่มีลักษณะคดียุ่งยากพิเศษกว่าคดีทั่วไปและในปัจจุบันนั้นมีปริมาณคดีหรือข้อพิพาทเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

DPU

Thesis Title Practical Problems on Conciliation : A Case Study of the Central Intellectual
Property and International Trade Court

Author Chudaporn Hemloha

Thesis Advisor Vichai Ariyanuntaka

Department Law

Academic Year 2005

Abstract

This thesis studies certain problems of mediation process in cases of the Central Intellectual Property and International Trade Court. As one of the alternative methods of dispute resolution, the mediation plays a significant role and seems most popular among the participants willing to opt in. It may be stated here that the role of mediation activities tend to be increasingly emphasized by disputing parties because the effective mediation is of supreme benefit to everyone concerned as a result of its speedy, inexpensive and fair approach. Furthermore, successful mediation is likely to maintain reputations, keep trade secrets, and improve relationships between the vast majority of participants who express satisfaction with the process, the neutral, the outcome, and the implementation.

Mediators are not required to apply any specific provisions of law. Rather, the fairness, the neutral, the kindness, the sincerity, the willingness, and the good intention which bear in the minds of mediators as well as of all participants concerned are the key factors leading the way to triumphant mediation and may bring about an agreement or compromise duly enforceable in accordance with the disputants' intents.

In conclusion, it is suggested that suitable approaches be established so that the mediation process becomes more improved and appears imperative, rather than alternative, for disputants to recognize. According to the study of this very topic, the author strongly recommends that there be a specific statute on the mediation process in court with a view to ensuring harmony practice of dispute resolution and winning popularity among disputing parties such as those to the intellectual property and international trade cases which are of more specialized and complicated features than conventional lawsuits, and which have increasingly grown in volume nowadays.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งการค้าในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีได้มีการคิดค้นและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ขึ้น เพื่อช่วยในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการค้าหรืออุตสาหกรรม ทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้เกิดความตื่นตัวในการคุ้มครองสิทธิของตนทุกภาคส่วน โดยรวมถึงสิทธิทางปัญญาด้วย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าของสิทธิ หรือเจ้าของกิจการค้า ขึ้นได้ ทำให้มีการฟ้องร้องคดีทั้งในส่วนของประชาชน หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานราชการฟ้องร้องนำคดีขึ้นสู่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นเป็นลำดับ จึงมีคดีที่พิพาทเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาเป็นจำนวนมากตามไปด้วย และทำให้มีปริมาณคดีที่ค้างพิจารณาในศาลมากขึ้นทุกชั้นศาล

การสร้างบรรทัดฐานในการระงับข้อพิพาท ที่มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย จึงเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายทำให้มีสภาพบังคับที่ได้ผลชัดเจนขึ้น เห็นว่ากระบวนการพิจารณาคดีของศาลจัดเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ดีที่สุด แต่อย่างไรก็ดีย่อมจะมีข้อเสียอยู่บางประการและกระบวนการของศาลไทยก็ได้ประสบกับปัญหาปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ได้สัดส่วนกับอัตรากำลังผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ซึ่งมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล กอปรกับปัจจุบันมีการพิจารณาคดีแบบต่อเนื่องและครบองค์คณะ ทำให้การนัดพิจารณาคดีล่วงหน้าเป็นเวลานานมาก จึงก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้า ในการพิจารณาคดีและมีคดีค้างในศาลเป็นจำนวนมากสภาพปัญหาเช่นนี้ พบว่ามีอยู่ในต่างประเทศเช่นกัน และในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้ทำโครงการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่น (Program for Alternative Dispute Resolution) หรือ ADR นั้นได้นำทางเลือกใหม่ในการระงับข้อพิพาท ที่ใช้ได้ผลมากที่สุด เช่น การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท หรือการอนุญาโตตุลาการ เช่นนี้เข้ามาช่วยในการลดปริมาณคดีลง เนื่องจากเห็นว่าจำนวนคดีที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนมีจำนวนสูงกว่าอัตรากำลังผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้นก่อให้เกิดคดีความค้างในศาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะเกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวมเป็นอย่างมากแล้ว ยังมีผลกระทบ

ต่อสุขภาพจิตของคู่ความจำนวนมากที่น่าคดีขึ้นสู่ศาลและหวังว่าศาลเป็นที่พึ่งที่สำคัญ ฉะนั้นโครงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล รวมทั้งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลด้วย จึงมีส่วนช่วยลดปริมาณคดีที่ค้างอยู่ในศาลลงได้เป็นจำนวนมากและช่วยลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลได้เป็นจำนวนมากด้วย

ในการศึกษาปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในภาคปฏิบัติ กรณีคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยผลของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ประเทศไทยจึงอาจถือได้ว่าเป็นประเทศแรกในโลกที่มีการกำหนดให้ศาลชำนาญพิเศษในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอยู่ในที่เดียวกัน และให้มีเขตอำนาจศาลทั่วราชอาณาจักร นั่นคือ อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กลาง อาจแบ่งได้เป็นสี่ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. คดีอาญาและคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา
2. คดีแพ่งเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ
3. คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
4. คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กลาง มาตรา 7)¹

¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กลาง มาตรา 7 บัญญัติว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร
- (2) คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึงมาตรา 275
- (3) คดีแพ่งเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาทตามสัญญาถ่ายถอดเทคโนโลยีหรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- (4) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึงมาตรา 275
- (5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมตาม (5) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสต์รีซีท รวมทั้งการประกันเกี่ยวกับกิจการดังกล่าว
- (7) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
- (8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุ้มตลาด และการอุดหนุนสินค้า หรือการให้บริการจากต่างประเทศ
- (9) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบ ทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า ความลับทางการค้า และการคุ้มครองพันธุ์พืช

คดีในประเภทนี้ทุกคดีต้องส่งมาฟ้องร้องยังศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯกลางและเข้ามารับการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯกลางทั้งหมด เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนกว่าคดีแพ่ง คดีอาญาโดยทั่วไป และเนื่องจากมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนอัตรากำลังผู้พิพากษาประจำศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯเพียง 10 องค์คณะหรือมีอัตรากำลังผู้พิพากษาจำนวน 20 ท่านเท่านั้นที่จะทำการพิจารณาพิพากษาคดีต่างๆด้านทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศทั่วประเทศที่มีการฟ้องร้อง ทำให้ประสบกับปัญหาความคั่งในศาลเป็นจำนวนมาก ดังนั้นศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จึงได้นำเอากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในศาล และออกระเบียบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พ.ศ. 2541 เป็นฉบับแรกขึ้นมาใช้ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงแก้ไขระเบียบเก่าและออกเป็นระเบียบใหม่ในปี พ.ศ. 2545 เพื่อรองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯกลาง ซึ่งมีปริมาณคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลเป็นจำนวนมากและทวีสูงขึ้นไปอีกเมื่อกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ได้เข้าสู่ระบบการพิจารณาของคณะและต่อเนื่องตามมาตรา 236 แห่ง รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเพิ่มมาตรการและกำหนดนโยบายในกระบวนการไกล่เกลี่ย โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการไกล่เกลี่ยให้เกิดเป็นรูปธรรมมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้นกล่าวคือเป็นไปในแนวทางเดียวกันและมีการออกกฎหมายมารับรองในกระบวนการไกล่เกลี่ยให้มีสภาพบังคับใช้ได้ตามข้อตกลงของกลุ่มพิพาท ดังนั้นจากการที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีสภาพปัญหาอันเป็นประเด็นสำคัญที่จะใช้เป็นกรณีศึกษาดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก ปัญหาเกี่ยวกับขอบอำนาจของผู้พิพากษาว่าจะมีอำนาจเพียงใดในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้คู่ความไกล่เกลี่ย หรือมีการกำหนดให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี รวมทั้งบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติ และความสามารถของผู้ประนีประนอม ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จ

ประเด็นที่สอง กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ยังขาดระบบของการคัดเลือกประเภทคดีที่สามารถทำการไกล่เกลี่ยได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของศาล เช่น ไม่มี

(10) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

(11) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตาม (3) ถึง (10)

กระบวนการกลั่นกรองข้อพิพาทเบื้องต้น เพื่อแยกประเภทคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ และคดีที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้ให้แยกจากกันให้ชัดเจน

ประเด็นที่สาม ปัญหาข้อกำหนดในภาคปฏิบัติของการไกล่เกลี่ยนอกศาลและในศาล เช่น การรักษาความลับในกระบวนการไกล่เกลี่ย เรื่องอายุความ พยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในคดีต่างๆ การกำหนดหรือให้ความคุ้มครองความรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญาของผู้ไกล่เกลี่ย โดยเน้นในด้านคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศทั้งในยุโรป อเมริกาและเอเชีย

ประเด็นที่สี่ ปัญหาของการไม่มีกฎหมายออกมาเพื่อรองรับการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยของศาลที่ชัดเจน และเหมาะสมในการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีมาตรฐาน ซึ่งเป็นระเบียบข้อบังคับของสถาบันต่างๆเป็นการเฉพาะเท่านั้นทำให้การบังคับใช้ตามกฎหมายไม่เป็นแนวมาตรฐานเดียวกันในทางปฏิบัติของศาลต่างๆ ในคดีประเภทเดียวกัน

ประเด็นที่ห้า เมื่อประเทศไทยไม่มีการออกกฎหมายมาเพื่อรับรองกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น เห็นได้ทำให้อาจเกิดผลเสียแก่กรณีพิพาท ข้อพิพาทต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้คดีต่างๆเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของศาล

ปัจจุบันเมื่อนำระบบพิจารณาคดีแบบต่อเนื่องและครบองค์คณะมาใช้ ทำให้ระยะเวลาที่จะนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณายิ่งใช้เวลานานมากขึ้น ทำให้เกิดคดีค้างอยู่ในศาลเพิ่มมากขึ้น จึงเห็นสมควรอาศัยโอกาสในช่วงระยะเวลาที่ว่างเพื่อรอการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลนั้น ควรนำเอากระบวนการไกล่เกลี่ยเข้ามาใช้กับคดีที่รอการพิจารณานานนั้น โดยสร้างเสริมความเข้มแข็งของระบบไกล่เกลี่ยให้มีประสิทธิภาพ มีการวางมาตรการไกล่เกลี่ยคดีก่อนวันนัดพิจารณารวมทั้งกลั่นกรองคดีที่มีความเหมาะสมหรือจัดให้คดีบางประเภทจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลหรือก่อนฟ้องคดี เพื่อเป็นการกำจัดคดีบางประเภทที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ออกไปก่อนนำคดีขึ้นฟ้องสู่ศาลด้วย เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้มีการนำระบบการบริหารจัดการคดี (Case Management) เข้ามาใช้ควบคู่กันไปเพื่อลดปริมาณคดีรวมทั้งมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลหรือการนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีหรือนำคดีขึ้นสู่ศาล

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความสำคัญ รูปแบบ หลักเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ย ขอบอำนาจและบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติของผู้ประนีประนอม ในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางวิธีการไกล่เกลี่ยในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายแม่แบบ

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 , 20 และมาตรา 20 ทวิ กับการไกล่เกลี่ยในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

1.2.4 เพื่อนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาอุปสรรคการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในภาคปฏิบัติทั้งการไกล่เกลี่ยในศาลและนอกศาล ทำให้ช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลและทำให้คดีที่ขึ้นสู่ศาลสำเร็จไปด้วยความรวดเร็ว

1.2.5 การกลั่นกรองประเภทคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยเน้นจากสถิติคดีแยกประเภทต่างๆ เช่น คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา คดีเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ คดีเกี่ยวกับการขนส่งระหว่างประเทศ เป็นต้น

1.3 สมมติฐานการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการวิจัยจากสภาพปัญหาของกระบวนการไกล่เกลี่ยและการประนีประนอมข้อพิพาทในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีสภาพปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดทั้งในทางปฏิบัติและภาคทฤษฎี เนื่องจากไม่มีความชัดเจนทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการและหลักเกณฑ์ต่างๆในการดำเนินการไกล่เกลี่ย ดังนั้นจึงควรมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยและหลักเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เป็นไปตามมาตรฐานและแนวทางเดียวกัน

1.4 ขอบเขตการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาทำวิจัยเฉพาะข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึง 2548 เฉพาะประเภทคดีต่อไปนี้

1.4.1 ประเภทคดีทรัพย์สินทางปัญญา เช่น คดีลิขสิทธิ์ คดีสิทธิบัตร คดีเครื่องหมายการค้า คดีความลับทางการค้า เป็นต้น

1.4.2 ประเภทคดีการค้าระหว่างประเทศ เช่น คดีซื้อขายระหว่างประเทศ คดีเลตเตอร์ออฟเครดิต คดีทรัสต์รีซีท เป็นต้น

1.4.3 ประเภทคดีการขนส่งระหว่างประเทศ เช่น คดีการรับขนทางทะเล คดีการขนส่งระหว่างประเทศทางอื่น คดีกักเรือ เป็นต้น

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ทำการศึกษาค้นคว้าและวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บทความ คดีความ คำพิพากษา สถิติคดี เอกสารหนังสือทั้งในประเทศและต่างประเทศ ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไต่ถาม พ.ศ.2545 ข้อบังคับว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล ประมวลจริยธรรมผู้ไต่ถาม และระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2544 สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม รวมทั้งการไต่ถามนอกศาลและในศาล โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายแม่แบบ กฎหมายต่างประเทศ และศึกษาระบบวิธีการไต่ถามต่างๆที่ใช้อยู่ในต่างประเทศ โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์วิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาระบบ ไต่ถามและการประนอมข้อพิพาท โดยหาแนวทางในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน หรือแก้ไข โดยยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการไต่ถามให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการระงับข้อพิพาทที่ดีอีกทางหนึ่ง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้สามารถนำเอากฎหมายแม่แบบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำวิธีการไต่ถามข้อพิพาทและแนวทางในการปฏิบัติของศาลในต่างประเทศ มาศึกษาเพื่อหาแนวทางปฏิบัติในการระงับข้อพิพาทในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

1.6.2 ทำให้มีขอบเขตอำนาจ รูปแบบ หลักเกณฑ์ในการไต่ถามและคุณสมบัติของผู้ประนีประนอมที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประนีประนอมยอมความในศาล และผู้ไต่ถามนอกศาลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.6.3 เพื่อประโยชน์ในการลดปริมาณคดีที่ค้างในศาลโดยกำหนดให้ใช้วิธีการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมข้อพิพาทในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ

1.6.4 ทำให้เกิดทางเลือกใหม่ในการระงับข้อพิพาทและยังช่วยเร่งรัดการพิจารณาคดี ให้ยุติลงโดยเร็วและสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนที่มีอรรถคดี

1.6.5 ทำให้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมารองรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทย

D
P
U

บทที่ 2

แนวคิดในการนำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในศาล

2.1 ความหมายและสาระสำคัญ

ประเภทของการระงับข้อพิพาท

การระงับข้อพิพาทอันเป็นที่ยอมรับมี 4 วิธีด้วยกันดังต่อไปนี้

1. การเจรจาต่อรอง (Negotiation)
2. การไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาท (Mediation หรือ Conciliation) ซึ่งในประเทศไทยจะให้ความหมายของทั้งสองคำไว้ไม่แตกต่างกัน
3. อนุญาโตตุลาการ (Arbitration)
4. การพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation)

1. การเจรจาต่อรอง (Negotiation)

การระงับข้อพิพาทที่เป็นธรรมชาติ รวดเร็ว สามารถรักษาความลับและสัมพันธภาพระหว่างคู่ความตลอดจนมีสภาพบังคับที่ดีที่สุด เห็นจะเป็นการเจรจาต่อรอง เพื่อตกลงกันในระหว่างคู่ความด้วยกันเอง² วิธีการแบบนี้ของไทยเราเรียกว่าการประนีประนอมยอมความ ซึ่งเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทนอกศาลวิธีหนึ่ง ซึ่งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายทำการเจรจตกลงกันเอง การตัดสินใจต่างๆ ขึ้นอยู่กับคู่กรณี โดยไม่มีบุคคลที่สามารถชี้แนะชี้แนะในการตัดสินใจ แต่เกิดจากความสมัครใจของคู่กรณีที่เจรจาตกลงระงับข้อพิพาทกันเอง ซึ่งการประนีประนอมยอมความนี้ จำทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถรักษา สัมพันธภาพที่มีต่อกันไว้ได้หากตกลงกันสำเร็จ³ เช่นกัน และเนื่องจาก คู่ความเจรจากันเองโดยไม่มีบุคคลที่สามจึงมีความประหยัด รวดเร็ว สามารถรักษาความลับและสงวนสัมพันธภาพระหว่างคู่ความด้วยกันได้เป็นอย่างดี บางครั้งการรับประทาน

² วิชัย อริยะนันท์ทกะ. (2540). “การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการค้าระหว่างประเทศ.” รวมบทความข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 309.

³ ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ และคณะ. (2543). การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาล (รายงานวิจัย). หน้า 122.

อาหารด้วยกันเพียงมือเดียวระหว่างผู้บริหารกิจการของทั้งสองฝ่ายก็อาจแก้ปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นได้

เหตุที่ถือว่าการแก้ปัญหาโดยวิธีนี้มีความเป็นธรรมเนื่องจากว่า คู่กรณีเป็นผู้เจรจาตกลงกันเอง เป็นผู้เลือกผลแห่งการเจรจาเองจึงต้องถือว่าเป็นธรรมและให้ความรู้สึแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายว่าตนเป็นผู้ชนะ (Win/Win) ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งชนะและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้ (Win/Lose) อย่างเช่นการพิจารณาพิพากษาโดยศาลหรือการพิจารณาชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ การบังคับตามสัญญา ประนีประนอมก็ทำได้ง่ายเนื่องจากเกิดจากความสมัครใจของคู่ความเอง⁴

2. การไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมข้อพิพาท (Mediation or Conciliation)

การระงับข้อพิพาท โดยวิธีไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทเป็นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างคู่กรณี โดยที่คู่พิพาทตกลงกันให้บุคคลที่สามเข้าช่วยไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความกัน โดยคู่พิพาททั้งสองฝ่ายยอมผ่อนผันข้อเรียกร้องของตนและแต่ละฝ่ายจะได้สิทธิตามที่ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมยอมความกันนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทไม่มีอำนาจบังคับให้คู่พิพาทตกลงกัน ไม่มีอำนาจให้คำตัดสินหรือกำหนดผลลัพธ์แห่งการเจรจาให้แก่คู่ความแต่จะช่วยลดความตึงเครียดและสร้างบรรยากาศที่ดีในการเจรจา โดยในบางครั้ง ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมข้อพิพาท อาจเสนอแนวทางในการตกลงให้แก่คู่พิพาทได้⁵

การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยหรือการประนีประนอมข้อพิพาท มีส่วนคล้ายกับการประนีประนอมยอมความ โดยที่ผู้ประนีประนอมข้อพิพาทจะเป็นผู้ทำการเจรจาไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีทำความตกลงกันแต่จะมุ่งเน้น สำหรับการระงับข้อพิพาทอันเกิดจากสัญญาในทางแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับธุรกิจเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศโดยอาศัยพื้นฐานของข้อตกลงระหว่างคู่กรณีในสัญญา⁶

3. อนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

การระงับข้อพิพาท โดยวิธีอนุญาโตตุลาการเป็นการตกลง เพื่อยุติข้อพิพาทโดยการตัดสินใจของคนกลาง ซึ่งจะต้องไม่ใช่เป็นฝ่ายในข้อพิพาทคือ เป็นบุคคลภายนอกจะมีจำนวนหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้ โดยได้รับเลือกจากผู้เป็นฝ่ายในข้อพิพาท หรือได้รับแต่งตั้งตามวิธีการที่ผู้เป็นฝ่ายในข้อพิพาทได้ตกลงไว้หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้ทำการพิจารณา ชี้ขาดข้อพิพาทเรื่องใดๆ โดยเฉพาะคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้น โดยทั่วไปแล้วจะถือว่าถึงที่สุดหมายความว่ามิผลเป็นการยุติข้อพิพาท ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และคู่กรณีจะต้องผูกพันตามคำชี้ขาดนั้น

⁴ วิชัย อริยะนันท์ทกะ. เล่มเดิม. หน้า 3.

⁵ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 140-141.

⁶ แหล่งเดิม. หน้า 183-184.

เมื่อคู่กรณีเป็นผู้แพ้คดีไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาดอีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถอาศัยองค์การของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือศาลให้ทำการบังคับตามที่ได้ชี้ขาดนั้นได้⁷

4. การพิจารณาพิพากษาโดยศาล (Litigation)

การระงับข้อพิพาท โดยศาลเป็นกระบวนการที่มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่เข้มงวดเป็นกลไกระงับข้อพิพาทที่มีมาตรฐานที่สุด การพิจารณาคดีของศาลเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงในประเด็นที่คู่ความโต้แย้งกันหรือเป็นการค้นหาความเสียหายที่แท้จริง โดยผู้พิพากษาซึ่งอยู่ในระบบราชการที่มีการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมมาเป็นเวลานาน เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป เป็นที่พึงสุทธ้ายที่ทุกคนยอมรับในการระงับข้อพิพาทศาลจะทำการตัดสินให้เกิดการแพ้ชนะระหว่างคู่ความ โดยทำเป็นคำพิพากษาของศาลนั้นมีผลผูกพันไม่เฉพาะเพียงแต่คู่กรณีเท่านั้นแต่ยังผูกพันไปถึงบุคคลภายนอกด้วย รวมทั้งสามารถยื่นอุทธรณ์หรือยื่นฎีกาต่อศาลสูงได้ตามลำดับชั้นศาล หากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่พอใจในผลของคำพิพากษานั้น

2.1.1 แนวคิดและสาระสำคัญของกระบวนการระงับข้อพิพาท ประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นธรรม (Fair)

การสร้างความเป็นธรรม ไม่ว่าจะความเป็นธรรมที่เกิดจากคู่กรณีตกลงกันเอง หรือมีคนกลางเข้ามาดำเนินการให้เกิดข้อตกลงขึ้นก็ตาม จะต้องมีความสมดุลลงตัวทุกด้านเป็นกลางอย่างแท้จริง เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย ทำให้ทุกฝ่ายเกิดการปรองดองกันได้และระงับข้อพิพาททั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเรื่องในอดีต ปัจจุบัน หรือแม้แต่ในอนาคตก็ตาม

มีการเปรียบเทียบกันระหว่างการพิจารณาคดีกับการไถ่เถียงว่า การพิจารณาคดีเหมือนกับการเล่น “ตะกร้อข้ามตาข่าย” โจทก์ จำเลย และทนายความ ต่างมีลูกเตะ ลูกโหม่ง ลูกแป ลูกล่อ ลูกชน กันอย่างไร ก็งัดออกมาใช้อย่างเต็มที่ ศาลก็เป็นกรรมการนับแต้มให้ ใครได้แต้มมากก็ชนะไป ส่วนการไถ่เถียงนั้น ก็เหมือนกับการที่ศาลชักชวนคู่ความให้เปลี่ยนมาเล่นเกม “ตะกร้อลอดบ่วง” แทน ซึ่งโจทก์ จำเลย และทนายความก็ยังคงใช้ความสามารถในการเล่นตะกร้อเหมือนเดิมทุกประการ เพียงแต่หันหน้าเข้ามาล้อมวงเล่นกัน โดยมีเจตนาตกลงปรองดองช่วยกันเตะตะกร้อให้มันเข้าบ่วง ดังนั้น โจทก์ จำเลย และทนายความจะต้องมีความสมัครใจที่จะเล่น หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับลูกในวงแล้วเตะออก เกมการแข่งขันก็ไม่มีโอกาสได้แต้ม การไถ่เถียงจึงเป็นเรื่องของความสมัครใจ และร่วมจิตร่วมใจกันเป็นหลักของทุกฝ่าย ในส่วนผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้ไถ่เถียงก็จะ

⁷ แหล่งเดิม.

ทำหน้าที่ถือปวงช่วยรับลูกตะกร้อเท่านั้น ถ้าใครเตะออกมาๆก็ช่วยถือปวงรับลูกตะกร้อให้ไม่ไหว⁸

2. รวดเร็ว (Speedy)

ความเร็วในการระงับข้อพิพาทมีส่วนสำคัญยิ่งในการจับประเด็นและแก้ไขปัญหาคือตรงเป้า ถูกต้อง แม่นยำ เพราะหากล่าช้าอาจทำให้พยานหลักฐานต่างๆไม่ว่าจะเป็นบุคคล เอกสาร วัตถุ และข้อมูลต่างๆสูญหายไป หรือการจดจำเหตุการณ์ของคนต้องเลือนลางจางหายไปด้วยระยะเวลาที่ยาวนานของการพิจารณาคดี และเป็นเหตุให้การสืบพยานหลักฐานต้องประสบกับปัญหาของความไม่ถูกต้องแท้จริงแห่งการพิจารณาคดี ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาแล้วรีบทำการแก้ไข ปัญหาที่ยังใหม่ๆสดๆอยู่ นั้น ย่อมคลี่คลายปัญหาข้อพิพาทได้อย่างชัดเจน ทันเวลา ทันเหตุการณ์ และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการระงับข้อพิพาทลงได้ ในขณะเดียวกัน ก็ช่วยลดปัญหาปริมาณคดีล้นศาล อีกด้วย

3. ประหยัด (Cheap)⁹

ความหมายของคำว่า "ประหยัด" ในที่นี้หมายถึง ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายของกลุ่มความในการเข้ามาดำเนินการระงับข้อพิพาท เป็นการรักษาประโยชน์สูงสุดของกลุ่มความทำให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด และได้รับความคุ้มครองมากที่สุดในการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

4. การรักษาความลับหรือการป้องกันความอื้อฉาวที่เกิดขึ้นจากข้อพิพาท (Measure against Bad Publicity)

การระงับข้อพิพาทที่ดีที่สุดควรจะรักษาความลับของคู่พิพาทไว้ได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคลหรือเสียชื่อเสียงทางธุรกิจการค้าและไม่ทำให้เสียอำนาจการต่อรองในอนาคต โดยเฉพาะความลับในทางธุรกิจการค้าแล้วในบางครั้งจะมีความลับสุดยอดเสียยิ่งกว่าสิ่งใดๆ ทั้งปวง ซึ่งบางครั้งลับเสียจนแม้กระทั่งคนใกล้ชิดดังเช่น ภริยาก็ยังเปิดเผยให้ทราบไม่ได้เพราะถ้าเปิดเผยออกไปอาจนำมาซึ่งความเสียหายหรือความเสียหายเปรียบของธุรกิจการค้าอันได้ อีกทั้งชื่อเสียงหรือ Goodwill อาจได้รับการกระทบกระเทือนได้เช่นกัน หากข้อพิพาทนั้นเกี่ยวข้องกับชื่อเสียงของธุรกิจการค้าหรือบริการเช่นการ โรงแรม การท่องเที่ยว ซึ่งทำธุรกิจ

⁸ พินิจ สายสะอาด. (2539). "เทคนิคการไกล่เกลี่ยในศาล." การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความในศาลแพ่ง. หน้า 16-17.

⁹ กานู รังสีหัต. (2548). "การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท." รวมบทความ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. หน้า 3.

โดยอาศัยชื่อเสียงทางด้านบริการเป็นหลัก หากเกิดข้อพิพาทกับใครก็ต้องระมัดระวังมิให้กระทบกระเทือนต่อชื่อเสียงทางการให้บริการเป็นสำคัญ

5. มีกลไกการบังคับที่มีประสิทธิภาพ (Effective Enforcement Mechanism)

กลไกในการบังคับนั้น เป็นกรณีที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการระงับข้อพิพาทเสร็จสิ้นลงแล้ว จึงมีการบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลงของการระงับข้อพิพาทนั้นซึ่ง หมายถึง การบังคับคดีให้คู่กรณีปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ทำกันไว้ในการระงับข้อพิพาทจะต้องมีสภาพบังคับที่เป็นไปได้มีผลบังคับใช้ที่เป็นรูปธรรมและทุกฝ่ายยอมรับได้ โดยจะทำให้ส่งผลถึงความเชื่อมั่นในระบบและในการปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นด้วย

6. การรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่ความ (Preservation of Relationship)¹⁰

การระงับข้อพิพาทที่เป็นอุดมคติควรจะมุ่งส่งเสริมให้เกิดสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างคู่ความควบคู่กันไป โดยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง เรียบง่าย และเป็นมิตร ไม่สร้างความกดดันแต่ทุกฝ่ายความอาศัยความอะลุ่มอล่วยต่อกัน เพื่อให้คู่กรณีกลับมามีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังนั้น การสร้างโอกาสให้มีการตกลงกันอย่างอิสระไม่เคร่งครัดด้วยทฤษฎีหมายมากนักและทำให้ง่ายแก่การตัดสินใจในการระงับข้อพิพาทจะเป็นการดีต่อสังคม เนื่องจากการที่ทำให้คนในสังคมสามารถระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความสมัครสมานสามัคคีขึ้นในสังคมและเป็นการเสริมสร้างความสงบสุข สร้างความแข็งแกร่งให้แก่สังคมและชุมชนได้

2.1.2 ประวัติและความเป็นมาของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

แนวคิดของการสร้างระบบไกล่เกลี่ยเพื่อประนีประนอมข้อพิพาทข้อพิพาทของศาลไทยนั้น ได้รับรูปแบบมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับศาลไทย ซึ่งแต่ละศาลอาจมีลักษณะ วิธีการ รูปแบบ ขั้นตอน และกระบวนการที่เป็นรายละเอียดอาจจะแตกต่างกันไปบ้าง ซึ่งสามารถแยกที่มาของแนวทางการสร้างระบบไกล่เกลี่ยในศาลไทย แบ่งได้เป็น 3 แนวทาง คือ

1. ระบบไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความของศาลแพ่ง¹¹

เนื่องจากศาลแพ่งเป็นศาลแรกที่ริเริ่มนำเอากระบวนการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากการ

¹⁰ วิชัย อริยะนันท์ทกะ. (2540). “การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการค้าระหว่างประเทศ.” รวมบทความ ข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ เล่ม 2. หน้า 308.

¹¹ โชติช่วง ทัพวงศ์. (2540). แนวทางการไกล่เกลี่ยคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (รายงานการวิจัย).

พิจารณาคดีตามปกติของศาลด้วยการไต่ถามไต่สวนมาใช้ และเป็นต้นแบบของศาลต่างๆอีกด้วย ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงความจำเป็นของระบบการไต่ถามไต่สวนเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความของศาลแพ่งคือ

นับแต่ปี พ.ศ. 2535 ฯลฯ นายประมาธ ชันชื้อ ประธานศาลฎีกาได้สนับสนุนให้นำเอากระบวนการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่น นอกจากการพิจารณาคดีตามปกติของศาล ด้วยการไต่ถามไต่สวนมาใช้อย่างเต็มรูปแบบและแพร่หลายมากขึ้นในศาลไทยและกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้นก็ได้ขานรับนโยบายกับสานงานต่อโดยทันที ด้วยการเชิญวิทยากรซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในการไต่ถามไต่สวนจากต่างประเทศมาบรรยายและอบรมผู้พิพากษาในประเทศไทย อาทิเช่น เชิญท่าน คลิฟฟอร์ด วอลเลซ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ภาค 9 ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาบรรยายให้ความรู้และแนะแนวทางในการจัดระบบไต่ถามไต่สวนและเชิญนายเดวิด ลอมบาร์ดี ผู้เชี่ยวชาญการไต่ถามไต่สวนจากประเทศสหรัฐอเมริกา มาเป็นวิทยากรบรรยายให้ผู้รับการอบรมผู้พิพากษาฟังถึงเทคนิคและแนวทางปฏิบัติในการไต่ถามไต่สวนเป็นต้น

ในส่วนศาลแพ่ง เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2537 นายบุญสิน ตูลากัน อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งในสมัยนั้น ได้จัดประกายแห่งการพัฒนางานด้านการไต่ถามไต่สวน ด้วยการเชิญท่าน คลิฟฟอร์ด วอลเลซ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ภาค 9 ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาบรรยายพิเศษเรื่องการไต่ถามไต่สวนเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลให้ผู้พิพากษาศาลแพ่งฟัง ที่ห้องประชุมใหญ่ศาลแพ่ง แล้วเริ่มงานไต่ถามไต่สวนที่ศาลแพ่งขึ้น

ต่อมานายบุญสิน ตูลากัน หาแนวทางการไต่ถามไต่สวนในศาลแพ่งด้วยการจัดสัมมนาผู้พิพากษาหัวหน้าคณะและหัวหน้างานธุรการในศาลแพ่งขึ้น เมื่อระหว่างวันที่ 26 ถึง 28 สิงหาคม 2537 ณ โรงแรมโกลเด้น วอลเลย์ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ครั้งเมื่อนายสุวิทย์ ธีรพงษ์ เข้ารับตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งสืบต่อจากนายบุญสิน ตูลากัน นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ ได้สานงานต่อจนได้ออกระเบียบเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2537 “ระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไต่ถามไต่สวนเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ.2537” ออกมาบังคับใช้ และดำเนินการไต่ถามไต่สวนตั้งแต่บัดนั้นมา และศาลอื่นๆได้ดำเนินการต่อมา

สำหรับการจัดทำระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไต่ถามไต่สวนฯ และกำหนดแนวทางการไต่ถามไต่สวนได้กำหนดและจัดทำโดยจัดประชุมผู้พิพากษาในศาลแพ่งและใช้มติของที่ประชุมเป็นแนวทางโดยนำเอาหลักเกณฑ์และวิธีการไต่ถามไต่สวนของประเทศสหรัฐอเมริกามาประยุกต์ใช้ในศาลไทยตามสภาพปัญหา กฎหมาย วัฒนธรรมประเพณี และอุปนิสัยของคนไทย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นระบบการไต่ถามไต่สวนของแบบไทยๆ และยังไม่เป็นสากลทั้งหมด

2. ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลมาใช้
 อย่างเป็นรูปธรรมมีการพัฒนาที่สำคัญ คือ กระทรวงยุติธรรมในขณะนั้น ได้มีหนังสือแจ้งศาลต่างๆ
 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2538 โดยได้แจ้งว่ามีโครงการร่วมมือกับศาลในการยังให้เกิดการ
 ประนีประนอมยอมความ พร้อมทั้งส่งเอกสารแสดงรูปแบบการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมยอม
 ความในศาลและเอกสารที่เกี่ยวข้องใจความว่า กระทรวงยุติธรรมได้จัดให้มีความร่วมมือกับศาลใน
 การยังให้เกิดการประนีประนอมในศาลขึ้น โดยกำหนดให้มีรูปแบบและตัวอย่างของการไกล่เกลี่ย
 หรือประนีประนอมข้อพิพาทดังกล่าว กับจะจัดให้มีการอบรมสัมมนาแก่ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ธุรการ
 เพื่อให้เข้าใจงานไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาท เพื่อพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยหรือประนี
 ประนอมข้อพิพาทให้เป็นระบบและอยู่ในแนวเดียวกันทั้งราชอาณาจักร โดยตอนท้ายของหนังสือดังกล่าวได้
 แจ้งด้วยว่า หากศาลใดประสงค์จะให้กระทรวงยุติธรรม โดยสำนักส่งเสริมงานตุลาการสนับสนุน
 การดำเนินการในเรื่องนี้ทั้งในด้านข้อมูลหรือวัสดุอุปกรณ์ก็ให้แจ้งให้ทราบ ซึ่งปรากฏว่ามีศาลต่างๆ
 หลายศาลได้ขอความสนับสนุนจากกระทรวงยุติธรรมและสร้างระบบไกล่เกลี่ยขึ้นในศาลนั้นๆ

3. ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีพื้นฐานมาจากอำนาจการไกล่เกลี่ยของผู้พิพากษามา
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง¹² กล่าวคือ การไกล่เกลี่ยตามระบบไกล่เกลี่ยไม่มีกฎหมาย
 เฉพาะเรื่องบัญญัติรับรองให้อำนาจไว้ จึงอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
 มาตรา 19¹³ มาตรา 20¹⁴ และมาตรา 20 ทวิ¹⁵ มารองรับการจกระบบ แต่ได้ลดขั้นตอนการปฏิบัติ
 วิธีการทำงานและอำนาจของผู้พิพากษาลงมาเพื่อสร้างบรรยากาศในการเจรจาต่อรองของกลุ่มความ
 และลดอุปสรรคต่างๆ จากระเบียบวิธีการและการใช้อำนาจของผู้พิพากษามาปกติอย่างไรก็ตาม
 ผู้พิพากษาผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยอาจใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกระทำการ
 ใดๆได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น

¹² โชติช่วง ทังวงศ์. (2540). แหล่งเดิม.

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 บัญญัติว่า “ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรให้
 กลุ่มความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่ากลุ่มความนั้นๆจะ ได้มีทนายความว่าต่างแก้ต่างอยู่แล้วก็
 ดี อนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าการที่กลุ่มความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการประนีประนอมยอมความตั้ง
 ที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไป นี้ ก็ให้ศาลสั่งให้กลุ่มความมาศาลด้วยตนเอง”

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 บัญญัติว่า “ไม่ว่าการพิจารณาตัดสินจะดำเนินไปแล้ว
 เพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้กลุ่มความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น”

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทวิ บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อ
 ศาลเห็นสมควรหรือเมื่อกลุ่มความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความ
 ทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มิมีทนายความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้”

(1) การเดินเผชิญสืบ มีคดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลจำนวนหนึ่ง คู่ความประสงค์ให้ผู้ไกล่เกลี่ยออกไปดูสถานที่จริงๆ โดยคู่ความให้เหตุผลว่า ถ้าผู้ไกล่เกลี่ยได้เห็นของจริงแล้ว ก็สามารถกำหนดแนวทางไกล่เกลี่ย และชี้แนะทางเลือกตั้งประเด็นในการเจรจาได้ถูกต้องแม่นยำขึ้น จึงมีการขอให้ผู้ไกล่เกลี่ยไปเดินเผชิญสืบสถานที่พิพาท ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยก็ออกไปเดินเผชิญสืบตามปกติที่ปฏิบัติ

(2) ผู้ไกล่เกลี่ยมีอำนาจเรียกผู้เชี่ยวชาญคนกลางมาให้ความเห็นและชี้ขาดในประเด็นข้อพิพาทได้ตามความประสงค์ของคู่ความ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติการใช้อำนาจของผู้ไกล่เกลี่ยจะกระทำโดยผ่อนปรนและนิ่มนวล เพื่อมิให้บรรยากาศของการไกล่เกลี่ยเสียไป เช่น คู่ความขอให้ศาลมีหมายเรียกบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาศาลเพื่อร่วมในการไกล่เกลี่ยหรือเป็นคนกลางในการชี้ขาดประเด็น ข้อพิพาทตามที่ตกลงกัน ผู้พิพากษา ผู้ไกล่เกลี่ย ก็จะกระทำเพียงให้มีหนังสือเชิญบุคคลดังกล่าวมาศาลเพื่อดำเนินการตามความประสงค์ของคู่ความเท่านั้นจะไม่ออกเป็นหมายเรียกตามที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้

(3) ศาลไกล่เกลี่ยคดีที่ส่งประเด็นมาสืบได้ เป็นกรณีที่ศาลรับประเด็นมาดำเนินการพิจารณาแทนศาลเจ้าของสำนวน แต่เมื่อคดีมาอยู่ในอำนาจศาลรับประเด็นแล้ว หากคู่ความประสงค์จะขอให้ศาลนั้นไกล่เกลี่ย ศาลรับประเด็นก็อาจส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้โดยหากผู้ไกล่เกลี่ยแล้วคู่ความตกลงกันได้ ผู้พิพากษาผู้ไกล่เกลี่ยก็จะจัดให้คู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันแล้วส่งสำนวนคืนศาลเดิมเพื่อพิจารณาสัญญาประนีประนอมยอมความและทำคำพิพากษาตามยอมต่อไป

2.1.3 รูปแบบของการไกล่เกลี่ย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลความจริงแล้วไม่ใช่วิธีใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในศาลยุติธรรม แต่เป็นวิธีที่ศาลยุติธรรมนำมาใช้ควบคู่ไปกับการพิจารณาคดีของศาลมานานแล้วและเมื่อศาลได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปก็มีการปรับแนวความคิดและปรับเปลี่ยนรูปแบบออกไปเพื่อพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เกิดประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบันให้มากยิ่งขึ้น กล่าวได้ 3 รูปแบบ คือ

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้พิพากษาผู้พิจารณาคดี

ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการพิจารณาคดีของศาลตลอดมาโดยมีการกำหนดบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้แก่ผู้พิพากษา จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะดำเนินไปแล้วเพียงใดหรือก่อนคดีถึงที่สุด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันใน

ข้อพิพาทนั้น ซึ่งปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในส่วนนี้ไปบ้าง แต่ยังคงหลักการเดิมที่ให้อำนาจศาลดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำหรับคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณา ในระบบนี้ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดคดีจะเป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นด้วยตนเองหรือพร้อมกับองค์คณะผู้พิพากษา ศาลต่างๆมีความคุ้นเคยและใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทรูปแบบนี้ควบคู่ไปกับการพิจารณาคดีของศาลตลอดมา

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้พิพากษาที่ไม่ใช่ผู้พิจารณาคดี

ระบบนี้เป็นการพัฒนาจากระบบแรกซึ่งมีข้อจำกัดที่สำคัญ กล่าวคือ ความมั่นใจต่อตัวผู้พิพากษาที่เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดและทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีเดียวกันว่าจะไม่เกิดอคติในการตัดสินชี้ขาดหากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ประสบความสำเร็จ ความมั่นใจในการเปิดเผยข้อเท็จจริงต่างๆจะไม่ถูกนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีหากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ประสบผลสำเร็จ และสภาพบรรยากาศในห้องพิจารณาที่อาจมีความไม่เหมาะสมกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเปิดโอกาสให้คู่ความมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและการเจรจาพูดคุยอย่างเท่าเทียมกันการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทออกจากผู้พิพากษาที่ตัดสินคดี โดยผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะไม่ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทในคดีเดียวกัน การแยกสำนวนไกล่เกลี่ยข้อพิพาทออกจากสำนวนปกติเพื่อมิให้ข้อเท็จจริงในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาคดี และจัดห้องไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างหากจากห้องพิจารณาคดีเพื่อให้บรรยากาศการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความเป็นกันเองทั้งระหว่างคู่ความและผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งจะทำให้คู่ความมีโอกาสเปิดเผยข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น

3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ไกล่เกลี่ยเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้พิพากษา

ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทรูปแบบนี้มีหลักการที่คล้ายคลึงกับระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้พิพากษาที่ไม่ใช่ผู้พิจารณาคดี คงมีความแตกต่างกันเพียงการให้ข้าราชการศาลยุติธรรม หรือบุคคลภายนอกทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาท “ในประเทศไทย ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการประนอมข้อพิพาทมิได้มีความหมายที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน สำหรับบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ความหมายหรือกระบวนการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) เน้นการประนอมข้อพิพาท (Conciliation) มีการแยกออกจากกัน โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นวิธีการที่ให้ความสำคัญกับคู่ความ ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเจรจาด้วยตนเองโดยส่วนใหญ่มิได้ผ่านทนายความ และผู้ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทั้งสองฝ่ายในการหาข้อตกลงร่วมกัน สำหรับกระบวนการประนอมข้อพิพาทนั้นมักกระทำผ่านทนายความของแต่ละฝ่าย โดยผู้ประนอมข้อพิพาทซึ่งเป็นทนายความผู้มีประสบการณ์จะทำหน้าที่ในการแยกแยะประเด็นปัญหา ประเมินจุดอ่อนและจุดแข็งของคู่ความ

แต่ละฝ่ายและพยายามหาข้อตกลงระหว่างกัน” ทั้งนี้โดยพื้นฐานความคิดที่ว่าภาระหน้าที่ของผู้พิพากษาตามรัฐธรรมนูญที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การนั่งพิจารณาคดีต้องกระทำโดยผู้พิพากษาครบองค์คณะและบทบาทการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่เพิ่มขึ้นไม่ว่าการออกหมายจับหรือออกหมายค้น ทำให้จำนวนของผู้พิพากษาไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้นและการพิจารณาคดีที่เปลี่ยนแปลงไปจึงเกิดความจำเป็นที่ต้องพัฒนาบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้พิพากษามาทำหน้าที่ของผู้พิพากษาโดยเฉพาะตำแหน่งที่ผู้พิพากษาเคยปฏิบัติอยู่เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระงาน ลดปริมาณคดีที่ต้องมีการพิจารณาสืบพยาน และสร้างความเข้มแข็งให้กับภาระหน้าที่ที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งรวมถึงงานด้านไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้พิพากษามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ และได้ออกระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2544 ซึ่งเปิดโอกาสให้แต่งตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ประนีประนอมมาช่วยทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้¹⁶

2.1.4 ทางเลือกใหม่ของการระงับข้อพิพาท (Alternative Dispute Resolution: ADR)

ปัญหาความล่าช้าของการพิจารณาพิพากษาคดีและปัญหาคดีที่ค้างค้างในศาล ทำให้นักบริหารงานยุติธรรมพยายามแสวงหามาตรการใหม่ ๆ ในการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้น วิธีการที่สามารถบรรลุผลได้ดีที่สุดเห็นจะเป็นสิ่งที่เรียกกันในประเทศสหรัฐอเมริกาว่า “ทางเลือกใหม่ในการระงับข้อพิพาท” (Alternative Dispute Resolution) หรือ ADR

ADR ที่ใช้ได้ผลมากที่สุด มักจะเป็นการเจรจาต่อรอง การประนีประนอมข้อพิพาทหรืออนุญาโตตุลาการ ในประเทศไทยวิธีการของ ADR หรือทางเลือกใหม่ในการระงับข้อพิพาทก็ได้มีการปฏิบัติมาเป็นเวลานานแล้วโดยอาศัยอำนาจของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 19 และ มาตรา 20 ซึ่งให้อำนาจศาลในการพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความในข้อพิพาทกัน โดยอาจสั่งให้คู่ความต้องมาศาลด้วยตนเอง แม้จะมีทนายความว่าต่างแก่งต่างอยู่แล้วก็ตาม แต่ก็มีได้มีการศึกษาหรือพัฒนาระบบการประนีประนอมยอมความในศาลอย่างจริงจังจนปล่อยให้มีความสามารถเฉพาะตัวของผู้พิพากษาแต่ละคนเอง จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ศาลแพ่งและศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ได้มีการสัมมนาและนำระบบการประนีประนอมยอมความในศาลมาใช้จริงจังและเป็นระบบ โดยได้มีการส่งผู้พิพากษาชั้นผู้ใหญ่ไปศึกษาและดูงานระบบการประนีประนอมข้อพิพาทในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือได้ว่าเป็น

¹⁶ มนตรี ศิลปะมหาบัณฑิต. (2545, กันยายน-พฤศจิกายน). “บทความพิเศษ ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรม.” วารสารศาลยุติธรรม, 2, 9. หน้า 11-13.

ประเทศต้นแบบ ในเรื่องนี้ ผู้พิพากษา Clifford Wallace ซึ่งเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 9 ของสหรัฐอเมริกา ก็ได้มาบรรยายและให้คำปรึกษาในเรื่องการประนีประนอมยอมความในศาลหลายครั้ง ความคิดริเริ่มของศาลแพ่งและศาลแพ่งกรุงเทพใต้ประสบความสำเร็จอย่างสูงจนทำให้ศาลต่างๆ ทั่วราชอาณาจักรนำไปปฏิบัติ กระทรวงยุติธรรมก็ได้นำหลักเกณฑ์และวิธีการประนีประนอมยอมความบรรจุในหลักสูตรการอบรมและสัมมนาผู้พิพากษาทุกระดับ ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ก็ได้้นำการประนีประนอมยอมความไปใช้ในศาลสูงเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19, 20 ที่บัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการประนีประนอม “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด” และเนื่องจากความสำคัญของการประนีประนอมข้อพิพาทในการบริหารงานยุติธรรมในสมัยใหม่ และเพื่อให้แนวทางปฏิบัติของศาลทั่วราชอาณาจักรเป็นไปโดยสอดคล้องกัน ในปี พ.ศ. 2539 ประธานศาลฎีกาจึงได้ออกคำแนะนำประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. 2539 ขึ้น ดังนี้

2.1.5 ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หมายความว่าอย่างไรนั้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายคำว่า “ไกล่เกลี่ย” ว่า พุดจาปรองดองกัน พุดจาให้ ตกลงกัน ทำให้เรียบร้อย ทำให้มีส่วนเสมอกัน¹⁷

การไกล่เกลี่ย คือ ขบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามมาช่วยเหลือให้คู่ความเจรจาต่อรองกันได้สำเร็จ โดยเป็นผลผลิตประการหนึ่งซึ่งเกิดจากการล้มเหลวของการเจรจาต่อรอง แต่ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เข้ามาแทนที่การเจรจาต่อรอง กระบวนการดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายหรือทุกฝ่ายสามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกันจากกรณีที่มีการพิพาทกันได้นั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นคนกระตุ้นให้คู่ความตกลงกันได้ง่ายขึ้น แต่ไม่มีอำนาจในการกำหนดข้อตกลงให้แก่คู่ความแต่อย่างใด กล่าวคือ ไม่มีอำนาจในการตัดสินข้อพิพาทเหมือนดังอนุญาโตตุลาการหรือผู้พิพากษา โดยเพียงสามารถแปลข้อความ แนะนำ เสนอแนะ ล่อใจ เกลี้ยกล่อม หรือชี้แนะหนทางที่เป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทให้แก่คู่ความเท่านั้น เป้าหมายของการไกล่เกลี่ยโดยทั่วไปไม่ใช่เพื่อที่จะชี้แนะข้อตกลงให้คู่ความ แต่ก่อนไปในทางที่จะช่วยทำให้การเจรจาต่อรองระหว่างคู่ความง่ายยิ่งขึ้นและทำให้เกิดความสะดวกในการติดต่อเจรจาระหว่างคู่ความจนกระทั่งได้รับข้อตกลงร่วมกันหรือมองเห็นทางออกของปัญหาที่แต่เดิมนั้นเป็นทางตัน ฉะนั้นผู้ไกล่เกลี่ย

¹⁷ คู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง.

คือ ผู้ที่พยายามนำทางให้คู่ความทุกฝ่าย เพื่อที่จะทำให้พวกเขาจะได้พบกับหนทางแก้ปัญหาอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย¹⁸

2.2 หลักเบื้องต้นของการไกล่เกลี่ยและบทบาทหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย

2.2.1 หลักเบื้องต้นของการไกล่เกลี่ย¹⁹

การไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องที่มุ่งหาความพอใจของคู่ความ การบรรลุวัตถุประสงค์ ดังกล่าวจึงมีข้อควรพิจารณาบางประการดังนี้

1. ประสานสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ของคู่ความเมื่อเสร็จการไกล่เกลี่ยแล้วถือเป็นเรื่องสำคัญ หรือจะถือเป็นหัวใจของงานไกล่เกลี่ยก็ได้ เพราะหากคู่ความกลับมาไม่มีความเข้าใจที่ดีต่อกันได้ ก็จะเป็นการยุติข้อขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะนำไปสู่การตกลงกันได้ในที่สุด

2. แบ่งปันอารมณ์ เมื่อคู่ความมีความเข้าใจกัน ลดความขัดแย้งและข้อพิพาทบาดหมางระหว่างกันได้แล้ว ก็ย่อมจะเริ่มมีมุมมองที่เป็นแนวทางเดียวกัน การจะหาข้อยุติจึงมีความเป็นไปได้ง่ายตายยิ่งขึ้น

3. ชมแต่อย่าดี เมื่อสามารถปรับความเข้าใจกันได้ ขั้นตอนต่อไปคือการหาทางแก้ไขข้อพิพาทในส่วนนี้เรื่องที่แล้วไปแล้ว ใครจะผิดใครจะควรถูกตำหนิจะเป็นเรื่องรองเพราะความมุ่งประสงค์ คือ การมองหนทางของอนาคต และต้องเป็นอนาคตที่ดีของ คู่ความทั้งสองฝ่าย จึงควรหลีกเลี่ยงการฟื้นฟูหาตะเข็บ

4. มีวิธีการดี วิธีที่จะนำไปสู่ข้อตกลงของคู่ความนั้น ขอให้คำนึงถึงข้อเตือนใจบางประการดังนี้

(1) รู้คน คู่ความที่เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีจะมีหลากหลายบุคลิก แต่กล่าวโดยย่อแล้วอาจจำแนกคนออกเป็น 2 ประเภทสำคัญ คือ คนที่ชอบทำตามคำสั่ง (follow order) ก็ควรชี้แจงข้อควรทำให้เข้าใจ อีกประเภทคือคนที่ชอบคิดเอง (create initiative) ก็ควรให้คู่ความเข้ามามีส่วนร่วมในการหาทางออกของข้อพิพาทด้วย

¹⁸ ภาณุ รังสีศุภ. เล่มเดิม. หน้า 3.

¹⁹ นพพร โพธิ์รังสียากร. (2544). “การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความ.” เอกสารอบรมผู้พิพากษาสมทบของศาล ทฤษฎีสันทางปัญหาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. หน้า 4-5.

(2) รู้ความสับสน การหาทางออกของข้อพิพาทจำเป็นจะต้องรับฟังด้วยความตั้งใจ เพื่อค้นหาเหตุแห่งปัญหาก่อน การรีบร้อนสรุปสาเหตุและเสนอทางแก้ไขอาจเป็นการแก้ไขไม่ตรงจุด และคู่ความไม่ยอมรับได้

(3) รู้ผล การหาทางให้คู่ความตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องรู้ว่าคู่ความฝ่ายใดต้องการประโยชน์อย่างไรหรือ ข้อใดเป็นสำคัญเพื่อจะได้จัดสรรประโยชน์ได้ถูกต้อง

(4) รู้วิธีเสนอ แม้จะรับรู้แล้วว่าทางออกของข้อพิพาทอยู่ที่ใด แต่การจะบอกให้คู่ความเชื่อและยอมตามเป็นกลวิธีที่สำคัญกว่า ดังคำกล่าวที่ว่า พุดอะไรไม่สำคัญเท่ากับพูดอย่างไร หลักในการบอกผู้อื่นให้เข้าใจในเรื่องที่เข้าใจได้ยากอาจมีหลายวิธี แต่วิธีที่ดีที่สุดได้ผลเสมอ และศาสดามีวิธีสอนหรือบอกแล้วคนเชื่อและเข้าใจได้ดีที่สุด ต่างใช้วิธีเดียวกันทั้งสิ้น คือ การทำให้ผู้ฟังเข้าใจและบอกตัวเองได้ วิธีนี้เรียกว่า metaphor²⁰

วิธีพูดแบบ metaphor

การพูดด้วยวิธีการนี้ก็คือ จะบอกอะไรแก่ผู้ฟัง ก็ให้ดูว่าผู้ฟังเข้าใจเรื่องใดอยู่ จากนั้นจึงพูดถึงเรื่อง que ผู้ฟังเข้าใจ แล้วกลไกทางจิตของผู้ฟังที่เรียกว่า cognitive skill จะดำเนินการเปรียบเทียบกับสิ่งที่ได้ฟังเข้ากับสิ่งที่ผู้ฟังประสบอยู่ แล้วท้ายที่สุดผู้ฟังจะเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดอยากจะบอกเอง เช่น คนที่กำลังเสียใจเพราะอกหัก จะบอกจะปลอบอย่างไรก็ไม่ฟัง แต่ถ้าใช้การเปรียบเทียบกับสิ่งที่เขารู้จัก เช่น ความรักคือดอกกุหลาบ จากนั้นจึงนำความคิดของผู้ฟังต่อไปว่า ดอกกุหลาบจะริบคว่ำจับมาได้ไหม ไม่ได้เพราะมีหนาม ดอกกุหลาบอยู่ได้ทนไหม ไม่ทนไม่นาน ก็เหี่ยวเฉา²¹ ผู้ไกล่เกลี่ยจึงต้องรู้จักใช้คำพูดที่เป็นประโยชน์และเป็นนักฟังที่ดีมีศิลป์ในการเจรจา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

2.2.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย

บทบาทและหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยมีลักษณะที่อาจกล่าวรวมกันไปได้ว่า เป็นผู้ไม่มีส่วนได้เสียในข้อพิพาทที่คู่ความทั้งสองฝ่ายมีต่อกัน และเป็นคนกลางที่มาช่วยทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายกลับมาคืนดีกันอีก โดยการนำคู่ความทั้งสองฝ่ายมาพบปะกันซึ่งหน้าเพื่อเจรจากัน เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารติดต่อกัน และช่วยจัดความเป็นศัตรูที่มีต่อกัน ช่วยเสาะหาข้อมูลที่จะช่วยให้การเจรจาประสบผลสำเร็จ ช่วยจัดข้อยุ่งยากต่างๆที่ขัดขวางการเจรจาออกเสีย ช่วยแปลและตีความในเรื่องที่เจรจาให้แก่คู่ความโดยทำให้แน่ใจว่าคู่ความแต่ละฝ่ายเข้าใจในสิ่งที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกำลังพูดถึง

²⁰ นพพร โพธิ์รังสิยากร. เล่มเดิม. หน้า 5.

²¹ แหล่งเดิม.

ช่วยเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความ รวมทั้งทำให้แน่ใจว่า คู่ความแต่ละฝ่าย เข้าใจตรงกัน แต่ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีหน้าที่ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทหรือคดีระหว่างคู่ความแต่อย่างใด

การไกล่เกลี่ยเป็นศิลปะอย่างหนึ่งฉะนั้นผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ถึงเทคนิค และวิธีการในอันที่จะมีส่วนช่วยให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จดังนี้

การเตรียมความพร้อมของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย

(1) สิ่งแรกที่ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีคือ ความศรัทธาและมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการไกล่เกลี่ย และมีความมั่นใจในระบบเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับคู่ความได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของระบบไกล่เกลี่ย

(2) สร้างบุคลิกภาพให้คู่ความประทับใจแต่งกายสุภาพสะอาดเรียบร้อย

(3) การเจรจาพูดคุยต้องมีระดับประทับใจการนั่งฟังต้องวางท่าด้วยความมั่นคงหนักแน่น มีความสง่างามสุภาพน่าเชื่อถือ

(4) การใช้คำต้องสุภาพมีหลักฐาน ไพเราะอ่อนหวานไม่ข่มขู่

(5) ต้องศึกษาวิเคราะห์คดีในจำนวนล่วงหน้า เพื่อจับประเด็นข้อกล่าวอ้างของ โจทก์เปรียบเทียบกับประเด็นข้อต่อสู้ของจำเลยเพื่อจะได้ทราบจุดอ่อนจุดแข็ง ข้อเด่น ข้อด้อยของ เรื่อง และทราบเป้าหมายความประสงค์ของคู่พิพาทแต่ละฝ่ายว่า โดยแก่นแท้แล้วโจทก์ว่าต้องการอะไรและโดยแท้จริงแล้วจำเลยจะยอมรับได้หรือไม่เพียงใดแค่ไหน เพื่อหาจุดเชื่อมโยง

(6) ความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ย เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ในลักษณะของการเข้าไปร่วม รับความรู้สึกและการทำความเข้าใจในตัวความแล้วผู้ไกล่เกลี่ยยังจะต้องทำตัวหรือแสดงกิริยาท่าทาง ที่เหมาะสมในลักษณะที่เป็นกลาง กล่าวคือ จะต้องไม่ดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยการใช้ภาษามือ ภาษา ของร่างกายส่วนอื่นหรือ โดยการกระทำใดๆที่มีลักษณะของการแสดงความลำเอียงหรือเข้าข้าง คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการทำลายความเชื่อถือของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น การ โบกมือ ห้าม การส่ายหน้าไม่ให้พูดต่อ การพยักเพยิด หรือแม้แต่การเอนตัวเข้าหาคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มากกว่าที่ได้กระทำกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ก็อาจมองว่าเป็นลักษณะของการขาดความเป็นกลางได้

2.3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับวิธีการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่น

2.3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างกับวิธีอนุญาโตตุลาการ

การระงับข้อพิพาท โดยการเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นการกระทำระหว่างคู่กรณี ทั้งสองฝ่ายเจรจาทกลงกันเอง ไม่มีบุคคลที่สามเข้ามาชี้นำแตกต่างไปจากการประนอมข้อพิพาท (Conciliation) ซึ่งจะใช้บุคคลฝ่ายที่สามเรียกว่า “ผู้ประนอมข้อพิพาทหรือผู้ไกล่เกลี่ย” ทำหน้าที่เป็น

คนกลางแต่ไม่มีอำนาจในการที่จะชี้ขาดข้อพิพาท ส่วนอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นการระงับข้อพิพาท โดยใช้บุคคลภายนอกจะมีจำนวนหนึ่งคนหรือหลายคนก็ได้ ทั้งนี้ผู้เป็นฝ่ายในข้อพิพาทจะเป็นผู้เลือกหรือได้รับแต่งตั้งตามวิธีการที่ผู้เป็นฝ่ายในข้อพิพาทได้ตกลงกันไว้หรือตามที่กฎหมายกำหนดและที่สำคัญคือ มีอำนาจชี้ขาดข้อพิพาทเรื่องใดๆ โดยเฉพาะ²² และมีระบบกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินวิธีการอนุญาโตตุลาการแต่การดำเนินกระบวนการวิธีก็ยังไม่เคร่งครัดเหมือนศาลและจะระงับข้อพิพาทได้เฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น โดยการทำคำชี้ขาด สำหรับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีพิจารณาของศาลนั้นจะมีผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาคดี มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ มีหลักกฎหมายมีขั้นตอนเป็นมาตรฐานและซับซ้อนสามารถระงับ ข้อพิพาทได้ทุกประเภท ทุกเรื่องทุกประเด็นทั้งในทางแพ่งและทางอาญา และผลลัพธ์ของการระงับข้อพิพาทจะใช้ “คำตัดสิน” มิใช่ “คำชี้ขาด” ดังเช่นอนุญาโตตุลาการ แต่จะทำการพิพาทหรือคำสั่ง อีกทั้งยังเป็นระบบที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับมากที่สุด และเป็นระบบการระงับข้อพิพาทขั้นสูงสุดที่มีประสิทธิภาพและมีสภาพบังคับดีที่สุด

แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของอำนาจการควบคุมของคู่กรณีต่อกระบวนการระงับข้อพิพาท ก็จะพบว่า ในการเจรจาต่อรองนั้นให้คู่กรณีมีอำนาจควบคุมสูงสุดและลดหลั่นลงมาเป็นลำดับ ตามศักยภาพและอำนาจแห่งการควบคุม โดยการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทนั้น คู่กรณียังคงมีอำนาจควบคุมการระงับข้อพิพาทอยู่ในตัวเองเพียงแต่มีคนกลางเป็นผู้ชี้ช่องทางและแนะนำให้เท่านั้น ส่วนในเรื่องการอนุญาโตตุลาการนั้น คู่กรณีมีอำนาจควบคุมเพียงในเรื่องของการตกลงกันที่จะส่งเรื่องไปสู่การอนุญาโตตุลาการหรือไม่ และในเรื่องของการดำเนินคดีในศาลนั้นอำนาจการควบคุมจะตกอยู่แก่คู่ความฝ่ายที่ฟ้องคดี ซึ่งเป็นเพียงฝ่ายเดียวในข้อพิพาท ดังนั้นเมื่อข้อพิพาทได้เข้าสู่ระบบกระบวนการศาลแล้ว อำนาจควบคุมจึงมีได้อยู่ที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว²³

2.3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างกับการเจรจาต่อรอง

(1) การเจรจาต่อรองกันเอง คู่ความมักมองว่าศาลจะเป็นที่พึ่งสุดท้ายที่จะปลดปล่อยปัญหาได้ เนื่องจากคดีที่นำมาสู่ศาลส่วนใหญ่จะมีการพิพาทกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ก่อนที่จะมีการฟ้องร้องคดีกัน คู่ความมักมีความเข้าใจที่แตกต่างกันอย่างมากมีลักษณะของความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างที่ปรึกษากฎหมายหรือตัวความทั้งหลาย ซึ่งรวมไปถึงเรื่องของความไม่เชื่อถือไว้วางใจ ความเกลียดชังหรือขาดความนับถือซึ่งกันและกัน และการจัดให้มีการเจรจากันเพื่อแก้ไข

²² ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 183.

²³ พิชัยศักดิ์ ทรยางกูร. (2540). รวมข้อคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในทางการค้า. หน้า 7-8.

ปัญหาที่พิพาทก็เป็นเรื่องยากที่จะเกิดขึ้นได้ แต่ถ้าคดีเข้ามาสู่ระบบการเจรจาต่อรอง โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยแล้วก็จะมิบุคคลที่เป็นกลางที่สามารถจัดให้คู่ความทุกฝ่ายได้มาเจรจากัน โดยอาจจัดให้มีการเจรจากันเป็นกลุ่มย่อย หรือมีการประชุมฝ่ายเดียวโดยไม่ทำให้คู่ความฝ่ายอื่นๆเกิดความรู้สึกถูกทอดทิ้งหรือถูกมองข้าม มีการปล่อยวางปัญหาที่พิพาทกันในคดีไว้ก่อน และมาทำงานร่วมกันเพื่อที่จะแก้ปัญหาในเหตุที่เป็นรากฐานของข้อพิพาทได้ ซึ่งจะทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายเกิดความรู้สึกพอใจ และรู้สึกว่าได้รับการปลดปล่อย อีกทั้งการมีคนกลางจะเป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความที่ไม่เต็มใจหรือรู้สึกไม่สะดวก ไม่กล้าที่จะพูดจากันโดยตรงได้พูดจากันผ่านคนกลาง

(2) กรณีที่มีการเจรจาต่อรองกันเองมักมีข้อเสีย คือ ถ้าความต้องการที่แท้จริงของบุคคลใดหรือกลุ่มใดไม่ตรงกันกับความต้องการของบุคคลอื่นที่อยู่ฝ่ายเดียวกัน การดำเนินคดีก็อาจล่าช้าออกไป เช่น ถ้าที่ปรึกษากฎหมายเรียกค่าจ้างเป็นรายชั่วโมง และลูกความมีความสามารถพอที่จะชำระได้ ก็มักจะสร้างอุปสรรคในการเจรจาขึ้น ทั้งนี้เพื่อมิให้คดีสำเร็จโดยเร็ว แต่ถ้ามีการเจรจาต่อรองโดยมีผู้ไกล่เกลี่ย คนกลางจะสามารถนำคู่ความที่มีที่ปรึกษากฎหมายมาสู่โต๊ะเจรจา และช่วยค้นหาความต้องการที่แท้จริงที่อยู่เบื้องหลังจุดยืนตามกฎหมายได้ และจัดแผนการเพื่อหาทางระงับข้อพิพาทอันเป็นที่สมประโยชน์แก่คู่ความแต่ละฝ่ายได้ รวมทั้งช่วยลดค่าธรรมเนียมทางกฎหมายที่ลูกความจะต้องเสีย

(3) การเจรจาต่อรองกันเอง คู่ความมักจะกลัวการเปิดเผย จึงไม่ยอมเปิดเผยให้ทราบถึงทางออกในการแก้ไขปัญหาซึ่งอาจนำไปสู่การตกลงกันได้ นั้น การเปิดเผยข้อมูลของคู่ความฝ่ายหนึ่งในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมเปิดเผยด้วยนั้น อาจก่อผลทำให้คู่ความฝ่ายที่เปิดเผยได้รับความเสียหายอย่างเลวร้ายได้ การเปิดเผยข้อมูลหรือความเห็นอย่างไม่เท่าเทียมกันก็อาจนำไปสู่ความชะงักงันของการเจรจาได้ แต่ถ้ามีการเจรจาต่อรองโดยมีผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถทำให้คู่ความเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการที่แท้จริงที่คู่ความไม่ต้องการที่จะแบ่งสรรให้กับคู่ความฝ่ายอื่น และสามารถให้กำลังใจในการแก้ไขปัญหาอันจะเป็นการทำให้คู่ความไม่ยอมแพ้ต่อการชะงักงันของการเจรจานั้น

(4) การเจรจาต่อรองกันเอง บ่อยครั้งที่ข้อเสนอที่เป็นไปอย่างประนีประนอมกลับได้รับการปฏิเสธ เพราะเป็นการเสนอที่รวดเร็วจนเกินไป แม้ว่าข้อเสนอที่ได้มานั้นจะเป็นข้อเสนอที่พอสมควรแก่การยอมรับแล้วก็ตาม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่ได้รับข้อเสนอไม่ไว้วางใจในความประสงค์ของผู้เสนอ ถ้าผู้เสนอถูกมองว่าเป็นคนที่ไม่น่าไว้วางใจแล้ว ข้อเสนอใดๆที่เสนอโดยผู้เสนอคนนั้นก็จะถูกผู้ที่ได้รับข้อเสนอลดค่าลงเสมือนหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ขาดคุณค่าโดยแท้จริงไป แต่ถ้ามีการเจรจาต่อรองโดยมีผู้ไกล่เกลี่ย ด้วยความเข้าใจถึงความแปรผันไปมาของคำพูดในการเจรจา ผู้ไกล่เกลี่ยจะสามารถตัดสินใจได้ว่าจึงหว่าเวลาใดที่จะส่งผ่านข้อเสนอของคู่ความ

ฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง และผู้ใกล้ชิดสามารถที่จะรวบรวมข้อเสนอที่ได้มาเข้าด้วยกัน จนดูประหนึ่งว่าเป็นข้อเสนอที่ไม่ใช่เป็นของใคร ซึ่งจะเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการปฏิเสธที่อาจเกิดขึ้นได้หากเป็นการเสนอให้โดยตรงจากคู่ความฝ่ายตรงข้ามนั้น

2.3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างกับการพิจารณาคดีในศาล

ข้อเปรียบเทียบระหว่างการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความกับการพิจารณาคดี

(1) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นการฟังข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยข้อกฎหมาย แต่การได้รับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าว อาจเป็นข้อมูลที่ไม่ตรงกับความจริงเนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น เพราะการเบิกความไม่ตรงกับความจริง ซึ่งอาจมิได้ทั้งการที่พยานตั้งใจพูดไม่จริง หรือการถูกคำถามหลอกล่อ ขึ้นจึงการว่าความของทนายความฝ่ายตรงข้าม หรือประสงค์จะเบิกความตามความเป็นจริง แต่กระทำไม่ได้ด้วยข้อขัดข้องของกฎหมายวิธีพิจารณาความว่าด้วยการอ้างพยานหลักฐาน ในขณะที่การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความเป็นการเปิดทางให้มีการพูดคุยกันอย่างกว้างขวางในบรรยากาศที่เป็นมิตร และไม่ถูกกำหนดด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความ ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงได้ง่ายกว่า และหาทางระงับข้อพิพาทได้ตรงวัตถุประสงค์ของคู่ความได้มากกว่า

(2) การพิจารณาพิพากษาคดี ศาลจะพิจารณาพิพากษาเท่าที่ข้อเท็จจริงในคดีปรากฏ และนำข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ แต่สาเหตุของข้อพิพาทบาดหมางจะเป็นอย่างไร ไม่อยู่ในประเด็นพิจารณาของศาล หรืออารมณ์ของคู่ความที่เสียหาย มิตรภาพของคู่ความที่เสียหาย ความบาดหมางของญาติพี่น้องที่เสียหาย ซึ่งน่าจะหาทางเยียวยาได้นั้น ไม่อยู่ในประเด็นที่ศาลจะพิจารณาได้ แต่การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความสามารถจะแก้ไขอารมณ์และสัมพันธภาพ ดังกล่าวได้

(3) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทำให้คู่ความต้องนำพยานมาสืบ และสิ่งที่ศาลและคู่ความจะได้จากการสืบพยานก็คือ เหตุที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตเท่านั้น ในขณะที่การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความเป็นการมองอนาคตว่าจะแก้ไขให้คู่ความกลับไปอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างไร การมองอนาคตจึงมีค่ามากกว่าการมองอดีต

(4) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลโดยเฉพาะการเบิกความของพยานฝ่ายใดมักนำความไม่พอใจมาสู่คู่ความฝ่ายตรงข้าม ทำให้ต้องหาทางแก้แค้นกัน แต่การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความกันเป็นการหาทางแก้ไขข้อพิพาทบาดหมางที่มีขึ้น ซึ่งการแก้ไขย่อมมีค่ามากกว่าการแก้แค้น

(5) การนำคดีไปสู่การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เป็นการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ไม่รู้จักจบ แม้ศาลชั้นต้นจะตัดสินไปแล้ว ก็ยังมีการอุทธรณ์ฎีกา ใช้เวลากว่า 10 ปี ในขณะที่การไกล่เกลี่ยเป็นการหาความพอใจของกลุ่มความทุกฝ่าย และสามารถระงับข้อพิพาทขาดหมางได้ทันที

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การตัดสินของศาลแม้จะกระทำโดยนักกฎหมายเก่งที่สุด โดยผู้พิพากษาอาวุโสกว่า ก็ไม่อาจสนองความเป็นธรรมและความพอใจให้แก่คู่ความทั้งสองฝ่ายได้พร้อมกัน ในขณะที่การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความแม้จะกระทำโดยผู้พิพากษาใหม่ๆ ประสบการณ์น้อยกว่า ก็สามารถหาข้อยุติที่เป็นธรรมและเป็นที่พอใจให้แก่คู่ความทุกฝ่ายได้

2.4. ประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยสามารถกล่าวสั้นได้ใจความคือ ลดคดี ลดเวลา ลดค่าใช้จ่าย ไม่มีผู้ใดแพ้

การไกล่เกลี่ยมีประโยชน์แก่การเจรจาต่อรองระหว่างคู่ความมากมายหลายประการ เช่น

(1) ช่วยเปิดช่องทางแห่งการสื่อสารระหว่างคู่ความ ซึ่งหากไม่มีคนกลางเข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยแล้ว ก็อาจเป็นการยากที่คู่ความจะสามารถเจรจาคิดต่อกันได้เองโดยตรง

(2) ในกรณีในเรื่องที่พิพาทมีคู่ความเป็นจำนวนมาก การไกล่เกลี่ยจะเป็นการช่วยประสานคนหมู่มากให้เข้ามาเจรจาพร้อมเพรียงกันได้

(3) ในระหว่างการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถช่วยให้คู่ความเข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงของตัวคู่ความเองและของคู่ความฝ่ายตรงข้าม ช่วยให้คู่ความเข้าใจถึงสิทธิของคู่ความที่มีอยู่เหนือฝ่ายตรงข้าม ช่วยก่อให้เกิดข้อสรุปที่สร้างสรรค์ ช่วยค้นหาข้อตกลงอันเป็นที่ยอมรับได้ของคู่ความทุกฝ่าย ช่วยให้คู่ความเข้าใจถึงข้อจำกัดในการเจรจาต่อรอง ช่วยประเมินหรือหาหนทางเลือกต่างๆ ที่จะนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกันได้ ช่วยให้คู่ความใกล้ชิดเข้าหากันมากขึ้นกว่าเดิม และในที่สุดก็จะช่วยให้คู่ความได้มาซึ่งคำยืนยันที่จะตกลงระหว่างกันได้

(4) เมื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทปรากฏผลว่า คู่ความสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ย่อมทำให้คู่ความสามารถหันหน้าเข้าหากันได้อย่างฉันมิตร สามารถดำเนินธุรกิจติดต่อกันได้อีก ทำให้ค่าใช้จ่ายในคดีของคู่ความลดลง ช่วยลดปริมาณคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล ทำให้คดีอื่นๆ สามารถย่นระยะเวลาการพิจารณาได้เร็วขึ้น ลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ศาลฎีการวมทั้งเป็นการก่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ไกล่เกลี่ยทุกคนมีความภาคภูมิใจ

(5) รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อรัฐ กล่าวคือ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการพิจารณา การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ต่อเนื่องยาวนานจะเพิ่มภาระให้แก่รัฐบาลมากขึ้น เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าบุคลากร เป็นต้น

(6) ทำให้เศรษฐกิจไม่หยุดชะงักเพราะหากมีคดีพิพาทค้างคาในศาลนาน กล่าวคือ หากมีการยึดทรัพย์สินพิพาทไว้หรือห้ามชั่วคราวมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำการบางอย่างล้วนแต่เป็นการสร้างปัญหาและเป็นเหตุให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับการก่อสร้างขนาดใหญ่ คดีเกี่ยวกับบอสังหาริมทรัพย์ที่จะต้องมีการดำเนินการ โดยรีบด่วน คดีทรัพย์สินทางปัญญา และคดีการค้าระหว่างประเทศจะส่งผลถึงการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศด้วย เป็นต้น

ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยไม่สามารถทำให้คู่ความตกลงกันได้ ประโยชน์ก็ยังมิได้อยู่อีกหลายประการ เช่น เป็นการเปิดโอกาสให้คู่ความได้มาเจรจาหันหน้าเข้าหากัน ซึ่งแม้จะตกลงกันไม่สำเร็จ แต่ก็สามารถผ่อนคลายความตึงเครียดหรือความหมองเหม็นที่มีต่อกันลงไปได้ในระดับหนึ่ง ไม่ทำให้เรื่องเล็กน้อยในทำนองน้ำผึ้งหยดเดียวบานปลายกลายเป็นเรื่องใหญ่โตไปได้ และทำให้คู่ความมีความเข้าใจต่อกันเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจส่งผลให้สามารถตกลงกันได้ภายหลัง เป็นต้น

ประโยชน์ที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งของการไกล่เกลี่ยคดีในศาลนั้น²⁴ จากการสอบถามความเห็นของคู่ความที่สามารถตกลงกันได้จากการไกล่เกลี่ยในคดีหนึ่ง คู่ความที่เป็นโจทก์คนหนึ่งให้ทัศนะว่า “เหตุที่ไปฟ้องคดีเพราะต้องการความยุติธรรม และเห็นว่ามิเพียงศาลเท่านั้นที่จะเป็นที่พึ่งได้ ในตอนแรกทีไปศาลรู้สึกอึดอัดและคิดว่าคงจะตกลงกับจำเลยไม่ได้ ที่สำคัญคือ คาดว่าจะต้องใช้เวลาในการดำเนินคดีนานกว่าคดีที่ถึงที่สุด แต่เมื่อเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ย ได้พบบรรยากาศที่เป็นมิตร รู้สึกผ่อนคลายความเครียดไปได้ สามารถตกลงเจรจาเกี่ยวกับปัญหาข้อขัดแย้งและสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ การได้พูดคุยตกลงกันโดยตรงกับคู่ความฝ่ายตรงข้าม ทำให้สามารถทราบถึงความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่ต้องผ่านคนกลางที่เป็นทนายความซึ่งบางครั้งอาจสื่อความหมายที่ไม่ตรงกัน การไกล่เกลี่ยทำให้สามารถเข้าใจปัญหาของแต่ละฝ่ายและรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของคู่ความฝ่ายตรงข้าม ทำให้สามารถทำความตกลงให้เป็นที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่ายหรือแก่ทุกฝ่าย”

โจทก์อีกคนหนึ่งก็กล่าวสนับสนุนว่า “ไปศาลครั้งแรกในวันนัดพร้อมเพื่อพิจารณาคดี ก่อนหน้าการไกล่เกลี่ยได้เข้าไปในห้องพิจารณาซึ่งแตกต่างออกไปจากห้องไกล่เกลี่ย บรรยากาศในห้องดูน่าเกรงขาม ผู้พิพากษาสวมชุดครุย มีคอกพยาน คู่ความนั่งอยู่คนละฝั่ง ทำให้รู้สึกเครียดและมีอาการเกร็ง แต่เมื่อเข้าไปในห้องไกล่เกลี่ยในวันหลัง พบว่าบรรยากาศในห้องเป็นกันเองมาก

²⁴ โชติช่วง ทัพวงศ์. เล่มเดิม. หน้าเดิม.

ผู้พิพากษาไม่ได้ใส่ครุย ไม่มีคอกพยาน รู้สึกพอใจมาก และได้ระบายปัญหาต่างๆออกมาโดยมีคนกลางคือ ผู้พิพากษาผู้ไกล่เกลี่ยรับฟัง ผู้ไกล่เกลี่ยได้ช่วยให้คำชี้แนะในสิ่งที่ไม่รู้ สามารถสอบถามได้อย่างชัดเจนและพอใจในผลงานของการตกลงจากการไกล่เกลี่ย”

ส่วนผู้ไกล่เกลี่ยก็ให้คำยืนยันว่า “ในคดีที่เคยไกล่เกลี่ยทุกคดี แม้จะเป็นคดีที่ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จคู่ความทุกฝ่ายต่างก็แสดงความพอใจต่อการจัดให้มีการไกล่เกลี่ย เพราะทำให้มีโอกาสพูดคุยอย่างเปิดอกกับฝ่ายตรงข้ามและเห็นความตั้งใจจริงของศาลที่ประสงค์จะให้คู่ความได้ตกลงกันดีกัน”

2.5 ลักษณะของการไกล่เกลี่ย

2.5.1 การไกล่เกลี่ยนอกศาล

รูปแบบของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางอย่างเป็นทางการมีการนำไปใช้มากในเรื่องของความขัดแย้งในครอบครัว การหย่าร้าง ความขัดแย้งในโรงเรียน ในชุมชน ความขัดแย้งในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงความขัดแย้งระหว่างองค์กรและถึงระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ในประเทศเพื่อนบ้านของเราเช่น ประเทศสิงคโปร์ ก็มีการพัฒนาในระบบยุติธรรมเป็น “Mediation Center” หรือ “ศูนย์กลางการไกล่เกลี่ยคนกลาง” โดยมีการริเริ่มจากประธานศาลสูงสุด (Chief Judge) และได้ดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ยไปอย่างมีประสิทธิภาพจำนวนมากทำให้คดีความต่างๆ ไม่ต้องไปสู่การพิจารณาของศาล ในประเทศฟิลิปปินส์ก็ได้มีการใช้กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยในระดับชุมชน ในหมู่บ้านบารังกัย เรียกว่าระบบยุติธรรมของบารังกัย (Barangay Justice System)²⁵

หลักการของกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง²⁶

กระบวนการไกล่เกลี่ยคนกลางมีหลักการที่จะต้องทำความเข้าใจอยู่หลายประเด็น ได้แก่

1. กระบวนการนี้การพิจารณาตัดสินหาทางออกของข้อขัดแย้งเกิดโดยคู่กรณี หรือคู่ขัดแย้งช่วยกันพิจารณาหาทางออกร่วมกันคนกลางไม่มีหน้าที่หรือไม่มีอำนาจไปตัดสิน
2. กระบวนการในการเจรจาจะใช้วิธีหรือกระบวนการใช้การเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Process) โดยไม่ใช่จุดยืน (Position) แต่จะใช้การเจรจาโดยใช้ความต้องการหรือความ

²⁵ วันชัย วัฒนศัพท์. (2547). “การแก้ปัญหาข้อพิพาทด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ย.” ใน ความขัดแย้ง หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. หน้า 179.

²⁶ แหล่งเดิม. หน้า 172.

สนใจร่วมกันเป็นพื้นฐานในการเจรจา (Interest – Based Negotiation) เช่น ไม่ใช้การเจรจากันว่าจะสร้างหรือไม่สร้างโรงไฟฟ้า ซึ่งเป็นการเจรจาโดยยึดจุดยืน (Position – Based Negotiation) และไม่มีทางจะหาข้อยุติได้ต้องอาศัยคำถามว่า “ทำไม” จึงจะสร้าง หรือ “ทำไม” จึงจะไม่สร้างเหตุผลเหล่านี้ก็จะเหมือนประเด็นที่เราจะมาช่วยกันหาคำตอบถ้าตกลงกันได้ก็คือเป็นข้อยุติ หากไม่สามารถหาข้อยุติได้จะทำอะไร จะประชุมที่ไหน ใช้เวลามากน้อยเท่าไร เริ่มเมื่อใด เลิกเมื่อใด ใครจะทำหน้าที่เป็นคนกลาง²⁷

2.5.2 การไกล่เกลี่ยในศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล หมายถึง การที่ผู้ไกล่เกลี่ยทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งเป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล คือ ตั้งแต่ศาลรับฟ้องจนถึงก่อนมีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้กับคู่ความ ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้ช่วยเจรจหาแนวทางเสนอแนะให้คู่ความปรองดองกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความกันในศาล และสามารถยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้โดยการตัดสินใจของคู่ความเอง²⁸

การไกล่เกลี่ยในศาลเป็นระบบงานพิเศษที่ศาลแพ่งเริ่มนำเอาความคิดและหลักเกณฑ์ของกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากการพิจารณาคดีตามปกติของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกามาประยุกต์ใช้เป็นศาลแรกเมื่อปลายปี พ.ศ. 2537 และเป็นการนำมาใช้โดยไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจและกำหนดวิธีการไว้โดยเฉพาะ แต่การสร้างระบบงานพิเศษดังกล่าวได้อาศัยอำนาจพื้นฐานในการไกล่เกลี่ยของผู้พิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 19 และมาตรา 20 แต่ได้ปรับลดขั้นตอนการปฏิบัติวิธีการทำงานและอำนาจของผู้พิพากษา ลงมา เพื่อลดอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยในห้องพิจารณา ได้มีการออกระเบียบรับรองอำนาจปฏิบัติเรียกว่า “ระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ.2537” (ออกเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2537) โดยอธิบดีผู้พิพากษาปรากฏประสบความสำเร็จด้วยดีมาตลอด โดยไม่มีการอุทธรณ์ฎีกาต่อไป อันเป็นผลดีต่อทุกฝ่าย ทั้งต่อคู่ความ ต่อศาล และประเทศชาติ จึงได้มีการนำไปใช้ในศาลต่างๆทั่วประเทศ และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้นำเอาระบบไกล่เกลี่ยมาใช้ในเดือน เมษายน พ.ศ. 2541 โดยเป็นการไกล่เกลี่ยคดีที่พิพาทและสภาพปัญหาแตกต่างจากศาลอื่น รวมทั้งได้สร้างระบบไกล่เกลี่ยเพื่อไกล่เกลี่ยได้ทั้งคดีแพ่งกับคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ด้วย²⁹

²⁷ แหล่งเดิม. หน้า 172-179.

²⁸ คู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง.

²⁹ แหล่งเดิม. หน้า 181-182.

การไถ่ถอนข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้น ได้ออก “ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไถ่ถอน พ.ศ.2541” เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติและรับรองอำนาจและกำหนดหน้าที่การทำงานของ ผู้พิพากษาคณะไถ่ถอนและเจ้าหน้าที่ไถ่ถอน โดยมีเหตุผลเพื่อเป็นการระงับข้อพิพาททางหนึ่ง ที่ สะดวกรวดเร็วและยุติธรรม รวมทั้งเป็นการสนับสนุนการระงับข้อพิพาทในศาลอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากการให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาดตัดสินคดีหรือพิจารณาพิพากษาคดีและช่วยลดปริมาณคดี ในศาล ลงได้เป็นจำนวนมากอีกทางหนึ่งด้วย

2.6 ข้อพิพาทที่สามารถไถ่ถอนได้

การไถ่ถอนข้อพิพาทเป็นวิธีการหนึ่งที่คู่พิพาทหรือคู่ความนั้นจะต้องเป็นฝ่ายตกลง ยินยอมที่จะเลือกใช้กระบวนการไถ่ถอนนี้เอง โดยไม่สามารถบังคับให้คู่พิพาทหรือคู่ความ เลือกลงใช้กระบวนการไถ่ถอนนี้ได้เพราะว่าเกิดจากความประสงค์ของคู่พิพาทหรือคู่ความเอง อาจจะประสงค์ฝ่ายเดียวหรือสองฝ่ายก็ได้ แต่ในบางกรณีหากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจึงให้ส่งสำนวนคดีเข้าสู่ระบบไถ่ถอน และจะต้องสอบถาม คู่ความด้วยว่าตกลงที่จะเข้าสู่ระบบไถ่ถอนหรือไม่ ซึ่งข้อพิพาทต่างๆที่สามารถเข้าสู่กระบวนการ ไถ่ถอนได้นั้น ได้แก่ข้อพิพาทดังต่อไปนี้

2.6.1 คดีอาญา

ข้อพิพาทในคดีอาญาในข้อหาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวสามารถยอมความได้ เช่น ความผิดฐานบุกรุก ความผิดฐานข่มขืน ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นต้น

2.6.2 คดีแพ่ง

ข้อพิพาททางแพ่งหรือในคดีแพ่งทุกประเภทซึ่งในคดีแพ่งนี้เป็นความผิดที่มีการเรียกร้อง ฟ้องร้องให้ฝ่ายผู้กระทำผิดหรือจำเลยในคดีนั้นๆ ต้องชดเชยความเสียหายจากการกระทำของฝ่ายผู้กระทำผิดหรือจำเลยด้วยทรัพย์สินเงินทอง เช่น คดีกู้ยืม คดีค้ำประกัน คดีซื้อขาย คดีเช่าทรัพย์ คดีครอบครอง คดีมรดก เป็นต้น

2.6.3 คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา นั้นสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ เฉพาะในส่วนข้อพิพาททางแพ่ง และคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น ส่วนคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่เป็นความผิดต่ออาญาแผ่นดินหรือต่อสาธารณชนนั้นไม่สามารถนำคดีอาญาประเภทนี้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ แต่คดีแพ่งส่วนนี้ยังสามารถเข้ามาสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยยุติข้อพิพาทในเฉพาะส่วนของคดีแพ่งได้

2.6.4 ข้อพิพาทอื่นๆ

ข้อพิพาทหรือข้อเรียกร้องอื่นๆ ได้แก่ ข้อพิพาทแรงงาน ข้อพิพาทเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือเกี่ยวข้องกับความเสียหายให้กับประชาชนจำนวนมาก เช่น การเรียกค่าจ้างจากนายจ้าง การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม การประท้วงหรือเรียกร้องไม่ให้มีการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าต่างๆ โรงงานกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น

2.7 หลักเกณฑ์ และสาระสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

บุคลิกลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ยที่ดี

เมื่อกล่าวถึงคุณสมบัติหรือความสามารถของผู้ไกล่เกลี่ย คงพูดได้แต่ในลักษณะที่ว่า คุณสมบัติอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์หรือช่วยในการไกล่เกลี่ยได้ดียิ่งขึ้น คุณสมบัติเหล่านี้จะกล่าวอย่างกว้างให้ครอบคลุมมากที่สุด ดังนี้³⁰

- (1) ความเป็นผู้มีจิตใจที่เป็นกลาง
- (2) รู้กฎหมาย มีความเข้าใจและสามารถอธิบายให้คู่ความฟังในเรื่องของความยุติธรรมทั้งในรูปของความยุติธรรมตามกฎหมายและความยุติธรรมตามธรรมชาติ
- (3) มีความเข้าใจในกระบวนการของการระงับข้อพิพาท
- (4) มีความอดทน มีความสามารถในการสำรวจความคิดเห็นติดต่อกันเป็นระยะเวลานานๆ มีความคิดที่ชัดเจนและเป็นตัวของตัวเอง
- (5) มีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี มีทักษะในการเจรจาแบบทูตกับบุคคลอื่น

³⁰ ภาณุ รังสีสหัส. (2544). “กระบวนการพิจารณาคดีในศาลและการระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ย.” เอกสารประกอบการบรรยายโครงการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในศาลหลักสูตรผู้ปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท. หน้า 6-7.

(6) มีความสามารถในการรับฟังที่ชัดเจน ถูกต้อง ว่องไว และประกอบไปด้วยเชาวน์
 ปฏิภาณ รู้จักยืดหยุ่น และมีความสามารถในการหลีกเลี่ยงการมองสิ่งต่างๆ มิใช่เฉพาะแต่ในแง่ของ
 ความผิดถูกเท่านั้น

(7) มีวาทะที่ชัดเจน มีสามัญสำนึกในเรื่องของจังหวะเวลา มีประสาทสัมผัสส่วองไว
 มีประสาทหยังรู้ได้ แต่ไม่เข้าข้างฝ่ายใด

(8) ไม่มีอคติ ไม่มีท่าทางในลักษณะบังคับให้ผู้อื่นยอมรับตามใจตน

(9) มีความมั่นคง เฉลียวฉลาด มีความสามารถในการเรื่องการตอบรับคำพูดของผู้อื่น
 แต่ไม่ใช่สร้างความนิยม

(10) มีความรู้ในเนื้อหาหรือสาขาวิชาที่พิพาท

(11) มีความสามารถในการเก็บรักษาความลับและมีความสามารถในการจัดการกับ
 สิ่งที่ไม่แน่นอน

(12) รู้จักการนำเรื่องเข้าสู่ประเด็นที่ตนต้องการอย่างชาญฉลาด มีประสบการณ์
 เกี่ยวกับการเจรจาต่อรองในเนื้อหาของปัญหาที่ยุ่งยากมาก่อน

(13) รู้จักวิธีแก้ปัญหาโดยการปล่อยให้ครุ่นคิดพิจารณาอย่างเป็นอิสระให้เป็นที่ไป
 ตามหลักของเหตุผลตามปกติ และปล่อยให้ความคิดนั้นพุ่งเข้าสู่หนทางของการแก้ปัญหาได้อย่าง
 ไม่ต้องอาศัยเหตุผล ตลอดจนมีความกระตือรือร้นที่จะสามารถสร้างบทบาทของการเป็น
 ผู้ไกล่เกลี่ย

2.8 เทคนิคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เครื่องมือที่สำคัญในการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท คือ “คำพูด” การเจรจาจึงถือเป็น
 ปัจจัยหลักในการทำให้การไกล่เกลี่ยสำเร็จ เพราะกระบวนการทางกฎหมายมีน้อยมากที่จะนำมาใช้
 กับกระบวนการไกล่เกลี่ย แต่ศิลปะการพูดกับเทคนิคและรูปแบบจะเป็นเครื่องช่วยให้การไกล่เกลี่ย
 สัมฤทธิ์ผล อีกทั้งหลักในการไกล่เกลี่ยนั้น ส่วนใหญ่จะใช้หลักสามัญสำนึกปรับไปตามสถานการณ์
 แต่ก็ต้องมีหลักเกณฑ์แฝงอยู่ด้วย เนื่องจากการไกล่เกลี่ยต้องเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ขัดกัน
 ของคู่ความทั้งสองฝ่าย การใช้สามัญสำนึกในการจับประเด็น แยกแยะประเด็น รวมทั้งประสาน
 ประโยชน์ จึงต้องใช้ความระมัดระวัง

การไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องที่มุ่งหาความพอใจของกลุ่มความ การบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงควรพิจารณาบางประการ ดังนี้³¹

(1) ประสานสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ของกลุ่มความเมื่อเสร็จการไกล่เกลี่ยแล้ว ถือเป็น เรื่องสำคัญ หรือจะถือเป็นหัวใจของงานไกล่เกลี่ยก็ได้ เพราะหากกลุ่มความกลับมามีความเข้าใจที่ดีต่อกันได้ ก็จะเป็นการยุติข้อขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะนำไปสู่การตกลงกันได้ในที่สุด

(2) แบ่งปันอารมณ์ เมื่อกลุ่มความมีความเข้าใจกัน ลดความขัดแย้งและข้อพิพาทบาดหมางระหว่างกันได้แล้ว ก็ย่อมจะเริ่มมีมุมมองที่เป็นแนวทางเดียวกัน การจะหาข้อยุติจึงมีความเป็นไปได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

(3) ชมแต่อย่าดี เมื่อสามารถปรับความเข้าใจกันได้ ขึ้นต่อไปคือการหาทางแก้ไขข้อพิพาทในส่วนนี้ เรื่องที่แล้วไปแล้วใครจะผิดใครจะควรถูกตำหนิ จะเป็นเรื่องรอง เพราะความมุ่งประสงค์คือการมองหนทางของอนาคต และต้องเป็นอนาคตที่ดีของกลุ่มความทั้งสองฝ่าย จึงควรหลีกเลี่ยงการฟื้นฟูหยาบหยาบ

(4) มีวิธีการดี วิธีที่จะนำไปสู่ข้อตกลงของกลุ่มความนั้น ขอให้คำนึงถึงข้อเตือนใจเหล่านี้

การไกล่เกลี่ยเป็นศิลปะอย่างหนึ่งฉะนั้นผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ถึงเทคนิค และ วิธีการในอันที่จะมีส่วนช่วยให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จดังนี้

2.8.1 การเตรียมความพร้อมของผู้ไกล่เกลี่ย

(1) สิ่งแรกที่ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีคือ ความศรัทธาและมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการไกล่เกลี่ย และมีความมั่นใจในระบบเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มความได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ของระบบไกล่เกลี่ย

(2) สร้างบุคลิกภาพให้กลุ่มความประทับใจแต่งกายสุภาพสะอาดเรียบร้อย

(3) การเจรจาพูดคุยต้องมีระดับประทับใจการนั่งฟังต้องวางท่าด้วยความมั่นคงหนักแน่น มีความสง่างามสุภาพน่าเชื่อถือ

(4) การใช้คำพูดต้องสุภาพมีหลักฐาน ไพเราะอ่อนหวาน

(5) ต้องศึกษาวิเคราะห์คดีในสำนวนล่วงหน้า เพื่อจับประเด็นข้อกล่าวอ้างของโจทก์เปรียบเทียบกับประเด็นข้อต่อสู้ของจำเลยเพื่อจะได้ทราบจุดอ่อนจุดแข็ง ข้อเด่น ข้อด้อยของเรื่อง

³¹ นพพร โพธิ์รังษิยากร. (2544). “การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความ.” เอกสารอบรมผู้พิพากษาสมทบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. หน้า 4-5.

และทราบเป้าหมายความประสงค์ของกลุ่มพิพาทแต่ละฝ่ายว่า โดยแก่นแท้แล้วโจทก์ต้องการอะไรและ โดยแท้จริงแล้วจำเลยจะยอมรับได้หรือไม่เพียงใดแค่ไหน

2.8.2 หลักในการปฏิบัติตนของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย

(1) ต้องเป็นผู้มีจิตใจกลางไม่ลำเอียง ไม่แสดงออกให้เห็นว่าเข้าข้างฝ่ายใด แม้จะเห็นแล้วว่ารูปคดีนั้นอีกฝ่ายได้เปรียบ

(2) ต้องมีเมตตา เป็นสิ่งสำคัญที่หวังจะให้คู่ความได้กลับมาคืนดีกันได้ปลดปล่อยทุกข์ที่เกิดขึ้นจากกรณีที่มีการพิพาทกันได้นั้น

(3) ไม่แสดงสีหน้า อารมณ์ขมขู่

(4) มีทักษะในการเจรจาแบบการทูตกับบุคคลอื่น

(5) มีความสามารถในการรับฟังที่ชัดเจน ถูกต้อง ว่องไว ประกอบไปด้วยเชาวน์ปัญญา รู้จัดยึดหยุ่น

(6) มีความสามารถในการเก็บรักษาความลับของกลุ่มพิพาท

(7) มีความรู้ในสาขาวิชาที่พิพาท

(8) มีความกระตือรือร้นที่จะแสดงบทบาทของการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

จากการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้ปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยนั้นก็ย่อมจะส่งผลให้การดำเนินเป็นไปโดยราบรื่นกว่าปกติทั่วไปซึ่งในที่สุดย่อมจะก่อให้เกิดผลสำเร็จในการไกล่เกลี่ย

2.8.3 สรรสร้างบรรยากาศในการไกล่เกลี่ย

การสร้างบรรยากาศให้มีสภาพเป็นกันเองเบาสบายไม่เคร่งเครียด ไม่เป็นทางการมากเกินไป โดยจัดรูปแบบการเจรจาตกลงในรูปของการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อสร้างความเป็นกันเอง สร้างความเข้าใจอันดี สร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกันของกลุ่มหรือคู่ความเพื่อให้เกิดผลดีที่จะนำไปสู่การตกลงยินยอมของกลุ่มหรือคู่ความในการเจรจาไกล่เกลี่ยกัน เมื่อจัดเตรียมห้องไกล่เกลี่ยที่มีบรรยากาศที่ดีแล้วจึงเริ่มต้นดำเนินการ ไกล่เกลี่ยต่อไปดังนี้

(1) เริ่มด้วยบรรยากาศไกล่เกลี่ยไม่ใช่บรรยากาศการพิจารณาคดี

- เริ่มจากการทักทายปราศรัยด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อกันด้วยการ แนะนำตัวเองและให้คู่ความแนะนำตัวตามลำดับทุกคนเป็นการเริ่มต้นด้วยดี

- สร้างอารมณ์ร่วมกันด้วยการชวนพูดคุยในเรื่องทั่วไปข่าวสารปัจจุบันชีวิตประจำวัน การจรรจา เป็นต้น เพื่อสร้างความคุ้นเคยกันก่อน

- หลักสำคัญอันหนึ่ง คือ ต้องไม่เริ่มคำถามเจาะประเด็นข้อพิพาททันที

(2) อธิบายหลักเกณฑ์และวิธีการ โกล่เกลี่ยประโยชน์ของการโกล่เกลี่ย เช่น

- ผู้พิพากษาผู้ทำหน้าที่โกล่เกลี่ย จะเป็นคนละคนกับผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจึงขอให้แสดงความต้องการและเบื้องหน้าเบื้องหลังของปัญหาได้เต็มที่ ข้อมูลของการโกล่เกลี่ยจะไม่มีผลกระทบต่อ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี³²

- การโกล่เกลี่ยจะเป็นความลับคู่ความต้องสละสิทธิไม่นำข้อมูลที่ได้จากการโกล่เกลี่ยไปอ้างอิงในการพิจารณาคดี โดยให้คู่ความลงลายมือชื่อแสดงเจตนาสละสิทธิในแบบฟอร์มที่จัดเตรียมไว้

- การบันทึกหลักฐานจะมีเฉพาะข้อต่อรองที่ได้จากการโกล่เกลี่ยรวมไว้ในสำนวนประนีประนอมยอมความ แต่ถ้าตกลงไม่สำเร็จก็จะทำลายสำนวนประนีประนอมยอมความทันที

- อธิบายถึงประโยชน์ของการโกล่เกลี่ยโดยอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ “ลดขั้นตอนประหยัดเวลา ลดค่าใช้จ่าย คงความสัมพันธ์ต่อกันปรองดองกันได้”

(3) อาศัยจุดเด่นในอาชีพผู้พิพากษาซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือศรัทธาของคนไทยอยู่แล้ว มาใช้เป็นหลักดำเนินการดังนี้

- สร้างความเชื่อมั่นว่าผู้พิพากษา ผู้ทำหน้าที่โกล่เกลี่ยมีความเป็นกลางและคู่ความจะได้รับความเป็นธรรม

- ผู้พิพากษาควรเป็นผู้เริ่มกล่าวนำเข้าสู่ประเด็นของการเจรจาตกลงก่อน ถ้าหากให้ทนายความเริ่มก่อน ตัวความอาจมองว่าทนายความไม่ยอมทำงาน แต่ถ้าให้ตัวความเริ่มก่อนอาจส่อให้เห็นว่าอีกฝ่ายจะเสียเปรียบหรือเสียหน้าได้

2.8.4 ข้อพึงปฏิบัติในระหว่างการเจรจาโกล่เกลี่ย

(1) ต้องมีจิตวิทยาในการเรียนรู้และเข้าใจพฤติกรรมบุคคลแล้วหมั่นสังเกตพฤติกรรมบุคลิกภาพ ลักษณะอุปนิสัยของตัวความจากการพูดการแสดงออกอากัปกริยาอาการของตัวความ เพื่อวิเคราะห์ว่าตัวความเป็นคนประเภทใด เช่น ใจกว้าง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ ใจนักเลง กล้าได้กล้าเสีย หรือเป็นคนใจแคบใจน้อย ขี้ลาดขี้เหนียว เก็บกด ใจดำ เหล่านี้ ผู้โกล่เกลี่ยจะต้องหยั่งให้ถึงรู้ให้ได้ เพื่อหาช่องทางและคาดหมายได้ว่าควรจะดำเนินไปในแนวทางใด จึงจะประสบความสำเร็จ

³² โชติช่วง ทังวงศ์. (2544). “เทคนิคการโกล่เกลี่ยจากประสบการณ์.” เอกสารอบรมผู้พิพากษาสมาทบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. หน้า 4.

(2) มีหลัก ยุทธศาสตร์ยุทธวิธีสงครามจิตวิทยา รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว ผ่อนหนักผ่อนเบา ประเด็นไหนยอมรับแล้วรีบมัดประเด็นจกไว้ให้แน่นนอน ถ้าคู่ความอ่อนลงผู้ใกล้เกลี่ยต้องเปิดเกมรุก ผูกมัดประเด็นเอาไว้ ถ้าคู่ความยังไม่ยอมอ่อนก็ผ่อนลงอย่ารีบเร่งรัด เพราะอาจทำให้คู่ความถอยหนีหรือปฏิเสธไปเลย ถ้าเครียดมากต้องใช้เวลาเป็นเครื่องช่วยผ่อนคลาย อย่าฝืน ไปใกล้เกลี่ยจะทำให้บรรยากาศเสียไปอีกการเลื่อนคดีจึงเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ต้องนำมาใช้

(3) ต้องมีความอดทน อดกลั้น และใจเย็น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ บางครั้งต้องทนต่ออารมณ์ของคู่ความบางฝ่าย ซึ่งต้องการระบายความรู้สึกที่อัดอั้นตันใจมานาน เมื่อเปิดโอกาสให้พูดระบายอย่างเต็มที่ หรือบางโอกาสต้องใช้เวลาในการเจรจาจนใกล้จะตกลงกันได้แล้ว แต่ล่วงเลยเวลาราชการออกไปก็อย่าล้มเลิกหรือเลื่อนไปโดยใช้ความอดทนเป็นที่ตั้ง มิฉะนั้นอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้หากต้องเลื่อนการเจรจาไปในภายหลัง

(4) ต้องทอระยะเวลาสักระยะหนึ่งเพื่อให้คู่ความตัดสินใจ เช่น ให้เวลา 1 – 2 ชั่วโมง หรือ 3 – 4 วัน อย่าเร่งรัดหรือรวบรัดตัดสินใจทันที

2.8.5 ข้อไม่พึงปฏิบัติในระหว่างใกล้เกลี่ย

ไม่ยกอุปคดีหรือผลคดีขึ้นมาพูด แต่ควรชี้แจงข้อดีข้อเสียของการดำเนินคดีในศาล เปรียบเทียบกับการยุติคดี ด้วยการประนีประนอมยอมความแล้วใช้รูปแบบของการสอบถามเพื่อหาข้อเท็จจริงของความขัดแย้ง จนได้ข้อเท็จจริงแล้วจึงแนะนำอย่าชี้ขาดข้อพิพาท³³

รูปแบบของการใช้คำพูด ความทำในรูปของการตั้งคำถามและไม่แสดงความคิดเห็นในคดี เพื่อไม่ให้คู่ความเห็นว่ามียอคติ แต่ควรพูดในลักษณะให้คู่ความคิดเองและเจรจาทกลงกันเอง อันเป็นผลมาจากคำถาม แต่ถ้าเป็นการใกล้เกลี่ยในครั้งที่สองหรือครั้งที่สามแล้ว สามารถใช้เทคนิควิธีที่เข้มข้นและหนักแน่นขึ้นในส่วนของรูปคดี จนทำให้คู่ความคิดไปว่าผู้ใกล้เกลี่ยมีธงคำตอบอยู่ในใจแล้ว แต่ไม่แสดงออกตามวิธีดังนี้

- (1) บอกคู่ความฝ่ายที่เสียเปรียบให้ทราบ แต่ถ้าฝ่ายใดได้เปรียบอย่าพูด
- (2) ลดความเครียดด้วยการพูดคุยทำตัวเป็นกันเอง
- (3) การเปิดโอกาสให้คู่ความพูดจะต้องทำด้วยความเสมอภาค
- (4) บางครั้งต้องแยกใกล้เกลี่ยทีละฝ่าย เพราะคู่ความบางคนไม่กล้าพูดต่อหน้าฝ่ายตรงข้าม

³³ แหล่งเดิม. หน้า 4.

2.8.6 การใช้คำพูดหรือคำถามต่อคู่ความ

- (1) มีวาจาที่ชัดเจน
- (2) ใช้คำพูดที่มีลักษณะโน้มน้าวให้ผ่อนปรนเข้าหากัน
- (3) หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง
- (4) หลีกเลี่ยงคำพูดหรือสิ่งที่สร้างความรู้สึกไม่ดีต่อกัน
- (5) กรณีที่คู่ความทำธุรกิจร่วมกัน หรือเป็นเพื่อนกัน เป็นพี่น้องกัน ควรใช้หลักความผูกพันหรือความสัมพันธ์อันดีที่เคยมีต่อกันมานาน ควรรักษาไมตรีอันนั้นไว้ก็จะมีโอกาสสำเร็จได้มาก³⁴

2.8.7 ข้อปฏิบัติหลังไกล่เกลี่ย

- (1) เมื่อไกล่เกลี่ยแล้วได้ความอย่างไร ควรจดลงไว้เฉพาะที่จำเป็นไม่จำเป็นต้องจดไว้ทั้งหมด ทั้งนี้ก็เพื่อมัดประเด็นให้คู่ความปฏิบัติ และจดให้ตรงตามข้อเท็จจริงเพราะคู่ความมักกลัวว่าจะจดไม่ตรงกัน ซึ่งอาจทำให้เสียหายได้ โดยเฉพาะถ้าเป็นคดีสำคัญผู้ไกล่เกลี่ยอาจถูกร้องเรียน
- (2) กรณียังไม่ตกลงกันก็ต้องเลื่อนไป แล้วฝากการบ้านให้คู่ความไปคิดไว้ว่าครั้งหน้าขอให้คู่ความยอมรับในเรื่องใด หรือให้ทำอย่างไร
- (3) ถ้าตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องพูดประสานความเข้าใจอันดีต่อกัน เช่น ให้จับมือกัน พูดปรับความเข้าใจอันดีต่อกัน กล่าวขอโทษซึ่งกันและกัน อันเป็นการสร้างมิตรภาพที่ดีต่อกันให้คงอยู่ต่อไป³⁵

2.9 อุปสรรคของการไกล่เกลี่ย

แม้การไกล่เกลี่ยจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างมากในการระงับข้อพิพาท แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีอุปสรรคหลายประการ ซึ่งทำให้การไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลสำเร็จเท่าที่ควร และจากการที่ได้พิจารณาอุปสรรคที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมก็พอจะจัดกลุ่มอุปสรรคการไกล่เกลี่ยได้เป็น 4 เรื่อง ดังนี้

³⁴ แหล่งเดิม. หน้า 4.

³⁵ แหล่งเดิม.

2.9.1 คน

อุปสรรคในเรื่องของคนแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ผู้ใกล้ชิด ตัวความ ทนายความ

ผู้ใกล้ชิด

แม้ว่าจะเป็นผู้พิพากษาหรือผู้ใกล้ชิดซึ่งเป็นบุคคลภายนอก หากขาดความน่าเชื่อถือ ศรัทธาหรือเป็นผู้มีความประพฤติไม่อยู่ในศีลธรรม ทำตัวไม่เหมาะสม ทำตัวเหลวไหลและก็ขาดความเชื่อถือศรัทธา ขาดความไว้วางใจจากตัวความ ย่อมเป็นเหตุหนึ่ง ทำให้การใกล้ชิดไม่ประสบความสำเร็จ

ผู้ทำหน้าที่ใกล้ชิดจะต้องแสดงให้เห็นถึงความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่ถือพวกถือหางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่มีอคติหรือปราศจากความเป็นกลางเพราะจำทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายไม่พอใจ ขาดความไว้วางใจ พาลไม่ตกลงเจรจาด้วย การใกล้ชิดก็จะล้มเหลว

ผู้ทำหน้าที่ใกล้ชิดจะต้องมีความรู้ มีหลักวิชา มีประสบการณ์ มีทักษะเชี่ยวชาญในคดี มีลักษณะมืออาชีพ เพราะหากให้ข้อมูลที่ผิดพลาดให้หลักวิชาการที่ไม่ถูกต้อง ย่อมนำมาซึ่งความสับสนและความไม่เชื่อใจ ลงเลใจ ขาดความยอมรับจากคู่พิพาทและมายกเลิกการใกล้ชิดไปได้

ตัวความ

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการใกล้ชิดคือ ความกล้าลงทุนในการเจรจาของตัวความ หากไม่มีการลงทุนทำอะไรให้แก่อีกฝ่าย โอกาสที่ฝ่ายตรงข้ามจะตอบสนองก็คงทำได้ลำบาก การเจรจาย่อมไม่คืบหน้า ฉะนั้นอุปสรรคของการใกล้ชิดส่วนหนึ่งมาจากจิตใจ ความกล้าหาญกล้าได้กล้าเสีย กล้าลงทุน หากตัวความเป็นคนใจแคบยอมเป็นอุปสรรคต่อการใกล้ชิด³⁶

ความไม่กล้าเปิดเผยความจริงหรือยอมรับข้อเท็จจริง เพราะเกรงว่าหากคดีตกลงกันไม่ได้ต้องส่งสำนวนกลับเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีปกติข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่แถลงรับไว้แล้ว จะถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดีปกติ ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่แถลงรับไว้แล้วจะถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดี

อารมณ์ความรู้สึกของคู่ความก็เป็นสิ่งสำคัญ ถ้าคู่ความมีอารมณ์ร้อนหงุดหงิดง่าย มองโลกในแง่ร้าย ไม่ยอมคน จะเป็นอุปสรรคอย่างมาก โดยเฉพาะถ้าใช้อารมณ์ในการเจรจาไม่เปิดใจรับฟังอีกฝ่าย ย่อมทำให้การเจรจาไปไม่รอด

³⁶ ภาณุ รั้งสีหัตถ์. (2544). เอกสารประกอบการบรรยายโครงการใกล้ชิดและประណอมข้อพิพาทในศาล (หลักสูตรผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดและประណอมข้อพิพาท). หน้า 20.

ญาติพี่น้อง พรรคพวกเพื่อน ๆ ของตัวความจะคอยดูแลแสดงความเห็นว่าจะได้เปรียบ เสียเปรียบอย่างไร ใคร โกงกว่ากันอย่างไรก็จะทำให้ตัวความขาดจุดยืน ขาดความมั่นใจ และเป็นอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยได้

ทนายความ

อุปสรรคอันใหญ่หลวงของการไกล่เกลี่ยมักเกิดอยู่เสมอ คือ การที่ทนายความของกลุ่มความพยายามปกป้องลูกความของตนในลักษณะของการต่อสู้โต้เถียงข้อเท็จจริงซึ่งไม่เป็นประโยชน์ต่อการเจรจา เพราะหลักไกล่เกลี่ยนั้น มีลักษณะผ่อนผันให้แกกันมิใช่การดำเนินกระบวนการพิจารณาปกติ การที่ทนายความไม่เข้าใจหลักการไกล่เกลี่ยแถมยังให้ข้อมูลที่ผิดพลาดย่อมนำมาซึ่งความล้มเหลวในการไกล่เกลี่ยคดี³⁷

2.9.2 คดี

(1) คดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่วนใหญ่จะยอมความกันได้ ทั้งในทางแพ่งและทางอาญา แต่มีคดีอาญาอยู่ 2 ประเภทคือ คดีอันเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติสิทธิบัตรและความผิดต่อ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า คดีทั้งสองประเภทนี้ กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคอันหนึ่งของการไกล่เกลี่ย แต่หากจะถอนฟ้องก็ย่อมกระทำได้โดยอัยการต้องไม่คัดค้าน

(2) คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีอื่นในศาล เช่น คดีแรก สามารถตกลงกันสำเร็จแต่ก็ยังติดขัดถึงคดีที่สอง สาม สี่ ที่เกี่ยวข้องกันจึงไม่มีประโยชน์ที่จะไปไกล่เกลี่ยในคดีแรก กรณีเช่นนี้ หากกำลังไกล่เกลี่ยกันอยู่ และคู่ความฝ่ายใดยกคดีอื่นที่เกี่ยวข้องขึ้นมาว่ากัน การไกล่เกลี่ยก็จะต้องยกเลิก

(3) การไกล่เกลี่ยคดีของศาลสูง คู่ความที่ได้เปรียบจะอ้างคำพิพากษาศาลชั้นต้นมาใช้ในการอ้างอิง ในการเจรจาอยู่เสมอ และถ้าคนเสียเปรียบก็จะไม่ยอมเจรจา³⁸

2.9.3 เวลา

(1) ผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นผู้พิพากษา ไม่มีเวลาเพียงพอในการทุ่มให้กับคดีไกล่เกลี่ย เพราะยังมีคดีที่รอการพิจารณาในแต่ละวันอีกหลายเรื่อง

³⁷ แหล่งเดิม. หน้า 20.

³⁸ แหล่งเดิม. หน้า 21.

(2) ทนายความและตัวความก็มีภาระหน้าที่ของตนแตกต่างกันไป ทนายความที่รับคดีมาๆ ก็จัดเวลาลำบาก หรือตัวความเป็นนักธุรกิจใหญ่ ธุรกิจรัดตัวล้วนติดขัดในเรื่องเวลา โดยเฉพาะตัวความที่อยู่ต่างประเทศไม่สามารถเดินทางมาด้วยตนเอง ด้วยติดขัดในเรื่องการหาเวลาให้ตรงกัน แล้วทุ่มเวลาให้กับการไต่ถามเถียงกันอย่างเต็มที่ (Full Time) ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเตรียมพร้อมอย่างมาก

(3) ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ก็ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการจัดเวลาให้ลงตัวเข้ากับบุคคลที่กล่าวข้างต้น และยังคงต้องทุ่มเวลายืดเวลาไปถึงเที่ยงคืนหรือตีสองก็ยังเคยมีมาแล้ว หรืออาจต้องนัดไต่ถามเถียงถึง 3 – 4 ครั้งก็ต้องอุทิศเวลาให้

ฉะนั้น ในเรื่องของเวลาจึงจัดเป็นอุปสรรคสำคัญอันหนึ่งของการไต่ถามเถียงการบริหารเวลาของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามเถียงในแต่ละคดี จะต้องกระทำอย่างประณีต โดยมีให้ผู้ใดมองเห็นว่าเสียเวลาไปเปล่าประโยชน์ การบริหารบุคคลโดยใช้เวลาเป็นเครื่องมือในการจัดเข้าสู่กระบวนการไต่ถามเถียงไม่ใช่เรื่องง่าย จึงอาจกล่าวได้ว่า ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไต่ถามเถียงต้องอุทิศเวลา เพราะถ้าติดขัดคนใดคนหนึ่งก็ถือว่าเป็นอุปสรรคของการไต่ถามเถียงแล้ว

2.9.4 สถานที่

การเจรจาในห้องไต่ถามเถียงที่จัดไว้ต่างหากย่อมมีบรรยากาศดีกว่าในห้องพิจารณาคดี ซึ่งมีบรรยากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเจรจาเนื่องจากความน่าเกรงขาม ความเงียบขรึม ความเคร่งครัด คู่ความต้องเคารพสถานที่ คู่ความจะรู้สึกอึดอัด ไม่เป็นกันเองไม่สะดวกในการพูด การระบายความในใจหรือแสดงความต้องการของตนได้เต็มที่ ฉะนั้นเมื่อคู่ความประสงค์จะทำการไต่ถามเถียงอย่างจริงจัง ควรใช้สถานที่อื่นในการไต่ถามเถียง นอกจากห้องพิจารณา เช่น ห้องประชุมแบบเป็นทางการ หรือแบบไม่เป็นทางการ เพราะห้องพิจารณาคดีถือได้ว่าเป็นสถานที่หนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการไต่ถามเถียงข้อพิพาทอาจทำให้สถานการณ์ตึงเครียด

แม้ศาลจะได้จัดห้องไต่ถามเถียงไว้แล้วแต่ถ้าสภาพบรรยากาศภายใน สีสนของห้อง การจัดอุปกรณ์ภายในห้อง ดูเคร่งขรึม อึดอัด ไม่เป็นกันเองพอสมควร ก็อาจถือว่าสถานที่นั้นเป็นอุปสรรคต่อการไต่ถามเถียงได้

บทที่ 3

หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศ

3.1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตาม **Uncitral Model Law on International Commercial Conciliation**

3.1.1 แนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ตาม Uncitral Model Law on International Commercial Conciliation มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้คือ

มาตรา 1 เรื่องการบังคับใช้และนิยามศัพท์

อนุมาตรา (1) กฎหมายนี้ใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศ ถ้านำมาปรับใช้เกี่ยวกับข้อพิพาททางการค้าในประเทศ ให้ตัดคำว่า “ระหว่างประเทศ” ใน(1) และตัด(4), (5) และ (6) ของมาตรา 1 ออก และ คำว่า “การค้า” แปลครอบคลุมถึงสาระที่เกิดจากทางปฏิบัติการค้าข้อมเกิดขึ้นหรือจากการที่สัญญาไม่ได้กำหนดไว้ เช่น การขนส่งหรือแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ ร่วมกันจำหน่าย ตัวแทน อุตสาหกรรม ให้เช่า ก่อสร้าง ให้คำปรึกษา วิศวกรรม การอนุญาต การลงทุน ไฟแนนซ์ การธนาคาร ประกันภัย เหมืองแร่สัมปทาน กิจกรรมร่วมทุน ธุรกิจร่วมทุนอื่นๆ รับฝากสินค้าหรือการขนส่งคนทางอากาศ ทะเล รถไฟหรือ ทางบก

อนุมาตรา (2) นั้น ผู้ไกล่เกลี่ย หมายถึง ผู้ไกล่เกลี่ยคนเดียว หรือสองคน หรือหลายคน

อนุมาตรา(3)การไกล่เกลี่ย หมายถึง กระบวนการที่แสดงถึงการไกล่เกลี่ย การประนีประนอมหรือที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน ซึ่งคู่กรณีต้องการให้บุคคลที่สามหรือหลายบุคคลแนะนำคู่กรณีให้ขจัดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากสัญญาหรือที่เกี่ยวข้องกับสัญญาหรือนิติสัมพันธ์ด้วยไมตรี โดยผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจ บังคับเหนือ คู่กรณี ในการกำหนดวิธีระงับข้อพิพาท

อนุมาตรา (4) การไกล่เกลี่ยตามกฎหมายนี้เป็นไกล่เกลี่ยระหว่างประเทศ ถ้า:

(ก) คู่กรณีที่จะตกลงตามที่ไกล่เกลี่ยมีหรือในขณะที่ตกลงตามความตกลงภูมิอำนาจของธุรกิจของคู่กรณีอยู่ต่างรัฐกัน หรือ

(ข) รัฐที่คู่กรณีมีภูมิลำเนาของธุรกิจแตกต่างกันจากกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

ก) รัฐที่มีเนื้อหาบางส่วนของข้อตกลงของความสัมพันธ์ทางการค้าให้ปฏิบัติต่อกันหรือ

ข) รัฐที่ใกล้ชิดเกี่ยวข้องกันอย่างดีกับสาระหลักของข้อพิพาท

อนุมาตรา (5) ความมุ่งหมายของมาตรานี้ คือ

(ค) ถ้าคู่กรณีมีธุรกิจมากกว่าหนึ่งภูมิลำเนา ให้หมายถึง ภูมิลำเนาทางธุรกิจคือ สถานที่เป็นที่สิ้นสุดในการตกลงเพื่อการเจรจาใกล้เคียง

(ง) ถ้าคู่กรณีไม่มีภูมิลำเนาทางธุรกิจ ให้หมายถึงถิ่นที่อยู่ประจำของคู่กรณีเป็น ภูมิลำเนาทางธุรกิจ

อนุมาตรา (6) กฎหมายนี้ใช้บังคับในการใกล้เคียงทางการค้าระหว่างประเทศ เมื่อ คู่กรณีเห็นได้ว่า การใกล้เคียง นั้น เป็นการใกล้เคียงระหว่างประเทศหรือตกลงให้กฎหมายนี้ บังคับ

อนุมาตรา (7) คู่กรณีมีอิสระในการตกลงหรือกีดกันการบังคับใช้กฎหมายนี้

อนุมาตรา (8) บทบัญญัติใน (9) นี้ ไม่คำนึงถึงหลักเกณฑ์ใดๆ เพื่อประสงค์ให้ การใกล้เคียงบรรลุผลสำเร็จ รวมถึง ความตกลงระหว่างคู่กรณี ที่จะจัดซื้อพิพาทก่อนและหลังจาก ที่ข้อพิพาทเกิดขึ้น ข้อตกลงที่แน่นอน โดยกฎหมาย หรือ โดยการชี้แนะแนะนำโดยศาล คณะกรรมการตุลาการ หรือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

อนุมาตรา (9) กฎหมายนี้ไม่บังคับถึง

(ก) กรณีที่ศาลหรืออนุญาโตตุลาการซึ่งในระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาลหรือ อนุญาโตตุลาการ ได้ใช้ความพยายามที่จะระงับข้อพิพาทให้ง่ายสะดวกและ

(ข) (...)

มาตรา 2 เรื่องการแปลความหมาย

อนุมาตรา (1) ในกฎหมายนี้ มีจุดก่อเกิดระหว่างประเทศและจุดมุ่งหมายให้เกิด ประโยชน์อย่างเดียวกันและยึดหลักสุจริต

อนุมาตรา (2) ปัญหาที่เกิดจากกฎหมายนี้ ที่มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำหลัก กฎหมายทั่วไปมาปรับใช้

มาตรา 3 เรื่องการเปลี่ยนแปลงโดยข้อตกลง

เว้นจากบทบัญญัติในมาตรา 2 และมาตรา 6 ย่อหน้าที่ (3) การปฏิบัติที่ยุติธรรมของ ผู้ใกล้เคียง คู่กรณีอาจตกลงยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติในกฎหมายนี้

มาตรา 4 เรื่องการเริ่มต้นกระบวนการใกล้เคียง

(1) กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท เริ่มต้นโดยคู่กรณีกำหนดวันในการใกล้เคียง

(2) หากคู่กรณีเชิญคู่กรณีอื่นๆ เข้าร่วมใกล้เคียง ไม่ได้รับการตอบรับคำเชิญใน 30 วัน นับแต่วันที่ส่งคำเชิญ หรือภายในพฤติการณ์พิเศษอื่น ในการส่งคำเชิญสิ้นสุดลง คู่กรณีอาจเลือกวิธีระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นเสมือนได้รับการปฏิเสธคำเชิญให้ใกล้เคียง

Text ข้างท้ายนี้ แนะนำ รัฐ เพื่อจะพัฒนาบทบัญญัติ การชะลออายุความ

Article X: การชะลออายุความ (อายุความสะดุดหยุดลง)

(1) เมื่อกระบวนการปกติเริ่มขึ้น การดำเนินไปของอายุความโดยคำนึงถึงข้อเรียกร้อง อันเป็นสาระในการ ไกล่เกลี่ย ถูกหยุดลงหรือชะลอลง

(2) เมื่อกระบวนการปกติยุติลง โดยปราศจากความตกลง อายุความดำเนินต่อไปนับแต่เวลาที่การไกล่เกลี่ยยุติลง โดยปราศจากความตกลง

มาตรา 5 เรื่องจำนวนและการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย

(1) ผู้ไกล่เกลี่ย 1 คน เว้นแต่คู่กรณีตกลงให้มี 2 คน หรือกว่านั้น

(2) คู่กรณีพยายามเสนอความตกลงต่อผู้ไกล่เกลี่ย หรือคณะผู้ไกล่เกลี่ย เว้นแต่กระบวนการที่แตกต่าง ซึ่งคู่กรณีตกลงกันกำหนดขึ้น

(3) คู่กรณีจะขอความช่วยเหลือจาก สถาบัน หรือบุคคล เพื่อติดต่อให้แต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะได้

(ก) คู่กรณีร้องขอให้สถาบัน หรือบุคคล แนะนำบุคคลที่เหมาะสมจะ แต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยหรือ

(ข) คู่กรณีจะตกลงแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยคนหนึ่งหรือหลายคนโดยตรง (ad hoc)

(4) การแนะนำหรือการแต่งตั้งบุคคลให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ย สถาบันหรือผู้สรรหาควรพิจารณาสรรหา จากผู้ที่มีอิสระ มีความยุติธรรม และเห็นเป็นการสมควรจะพิจารณาให้คำแนะนำหรือแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยเป็นสัญชาติอื่น นอกเหนือจากสัญชาติของคู่กรณี

(5) เมื่อได้แต่งตั้งชายหรือหญิงให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความบริสุทธิ์ ความยุติธรรม หรือความเป็นอิสระ และ นับแต่เวลาที่ได้รับการแต่งตั้งและตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการไกล่เกลี่ย บุคคลดังกล่าวจะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริง เช่นว่านั้นต่อคู่กรณี โดยไม่ชักช้า เว้นแต่จะได้แจ้งให้คู่พิพาทรู้ล่วงหน้าแล้ว

มาตรา 6 เรื่องการดำเนินการไกล่เกลี่ย

(1) คู่กรณีเป็นอิสระที่จะตกลง การอ้างอิงกฎเกณฑ์ หรือธรรมเนียมปฏิบัติอันเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ย

(2) ความตกลงของการดำเนินการไกล่เกลี่ยที่มีข้อบกพร่อง ผู้ไกล่เกลี่ยจะดำเนินการกระบวนการไกล่เกลี่ยตามสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ในคดี ที่คู่กรณีแสดงและต้องการให้ยุติข้อพิพาทอย่างรวดเร็ว

(3) ในการดำเนินการกระบวนการ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องรักษาไว้ซึ่งการปฏิบัติที่ธรรมต่อคู่กรณี โดยพิจารณาถึงพฤติการณ์ของคดี

(4) ผู้ไถ่เกลี่ยสามารถจัดทำข้อเสนอแนะในการระงับข้อพิพาท

มาตรา 7 เรื่องการติดต่อระหว่างผู้ไถ่เกลี่ยและคู่กรณี

ผู้ไถ่เกลี่ยจะพบหรือติดต่อกับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายหรือที่ละฝ่ายก็ได้

มาตรา 8 เรื่องการเปิดเผยข้อมูล

เมื่อผู้ไถ่เกลี่ยได้รับข้อมูลของข้อพิพาทจากคู่กรณี ผู้ไถ่เกลี่ยอาจเปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นแก่คู่กรณีอื่นได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อคู่กรณีให้ข้อมูลเฉพาะแก่ผู้ไถ่เกลี่ย ผู้ไถ่เกลี่ยต้องรักษาเป็นความลับต้องไม่เปิดเผยแก่คู่กรณีอื่น

มาตรา 9 เรื่องการรักษาความลับ

เว้นแต่ ความตกลงของคู่กรณี ข้อมูลที่เกี่ยวกับกระบวนการไถ่เกลี่ยต้องเก็บเป็นความลับ นอกจากเปิดเผยภายใต้กฎหมายบังคับ หรือเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ หรือภายใต้อำนาจบังคับของข้อตกลง

มาตรา 10 เรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน ในการกระบวนการพิจารณาอื่น

(1) คู่กรณีในกระบวนการไถ่เกลี่ย ผู้ไถ่เกลี่ยและบุคคลที่สาม รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ย ต้องไม่อยู่ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ศาล หรือ กระบวนการที่คล้ายคลึงกัน ไม่เป็นพยานหรือให้การเป็นพยาน หรือไม่ว่าใดๆ ดังต่อไปนี้

(ก) คำเชิญโดยคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการไถ่เกลี่ย หรือความจริงที่คู่กรณีตั้งใจจะมีส่วนร่วมในการไถ่เกลี่ย

(ข) ทักษะหรือข้อคิดเห็นของคู่กรณีที่จะระงับข้อพิพาทในทางที่เป็นไปได้

(ค) คำแถลง หรือคำรับ ของคู่กรณีในกระบวนการไถ่เกลี่ย

(ง) ข้อเสนอของผู้ไถ่เกลี่ย

(จ) ข้อเท็จจริงที่คู่กรณีแสดงให้เห็นถึงการยอมรับ ข้อเสนอของผู้ไถ่เกลี่ย

(ฉ) พยานหลักฐานเฉพาะเจตนาจะใช้ในกระบวนการไถ่เกลี่ย

(2) ใน (1) หมายรวมโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบของข้อมูล หรือพยานหลักฐานในข้อนี้

(3) การเปิดเผยข้อมูล ตาม (1) ไม่อยู่ในบังคับของกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ศาล หรือเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจและหากข้อมูลได้ถูกเสนอเป็นพยานหลักฐานอันเป็นการกระทำที่ต้องห้ามตาม (1) พยานหลักฐานนั้นเป็นอันรับฟังไม่ได้ แต่ข้อมูลอาจถูกเปิดเผยหรือนำไปเป็นพยานหลักฐานในขอบเขตของกฎหมาย หรือภายใต้การสนับสนุนหรือภายใต้บังคับของข้อตกลงระงับ ข้อพิพาท

(4) บทบัญญัติใน (1),(2),(3) ไม่อยู่ในบังคับกับการอนุญาโตตุลาการ ศาลและกระบวนการอื่นที่คล้ายคลึงกัน

(5) สิ่งที่กำหนดใน (1) นี้ พยานหลักฐาน อันรับฟังได้ในการอนุญาตตุลาการศาลหรือกระบวนการอื่นที่คล้ายคลึงกัน นั้น ไม่กลายเป็นรับฟังไม่ได้ เสมือนได้ใช้ในการไกล่เกลี่ย
 มาตรา 11 เรื่องการสิ้นสุดกระบวนการไกล่เกลี่ย
 กระบวนการไกล่เกลี่ย สิ้นสุด :

(ก) โดยการยุติข้อพิพาทตามความตกลงของกลุ่มพิพาท ให้นับแต่วันทำความตกลง
 (ข) โดยการประกาศของผู้ไกล่เกลี่ย หลังจากให้คำปรึกษาแก่คู่กรณีและสามารถยุติลงได้ในเวลาที่กำหนด ให้นับแต่วันที่ประกาศ

(ค) โดยการประกาศของคู่กรณีต่อผู้ไกล่เกลี่ยว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ การไกล่เกลี่ยยุติลงในประกาศ

(ง) โดยการประกาศ โดยมีการนัดหมาย ต่อฝ่ายอื่นๆ ที่มีใช้คู่กรณี และผู้ไกล่เกลี่ย ถึงความสำเร็จในกระบวนการไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยยุติลงในวันที่ประกาศ

มาตรา 12 เรื่องการที่ผู้ไกล่เกลี่ยไม่พึงรับหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการในข้อพิพาทเดียวกันต้องได้รับความยินยอม เว้นแต่ความตกลงของคู่กรณี ผู้ไกล่เกลี่ยต้องไม่กระทำตนเสมือนอนุญาโตตุลาการในการเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท หรือในเรื่องที่ไกล่เกลี่ย หรือข้อพิพาทอื่นที่เกิดขึ้นจากสัญญาเดียวกันหรือจากนิติสัมพันธ์เดียวกัน หรือจากนิติกรรม หรือนิติสัมพันธ์อื่น

มาตรา 13 เรื่องการนำคดีสู่อนุญาโตตุลาการหรือศาล

เมื่อคู่กรณีตกลงตามที่ไกล่เกลี่ย และยังมีได้เริ่มการรับรอง ในระหว่างช่วงเวลานั้นหรือพฤติการณ์นั้น ปรากฏว่ามีการอนุญาโตตุลาการหรือศาล เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทที่มีอยู่หรือข้อพิพาทในอนาคต และการรับรองข้อตกลงที่ไกล่เกลี่ยนั้นจะเกิดผลกระทบต่อกระบวนการอนุญาโตตุลาการหรือศาล จนกว่าการรับรองนั้นจะได้รับความยินยอม นอกจากขอบเขตความจำเป็นของกลุ่มพิพาท ความเห็น การคุ้มครองสิทธิ การเริ่มกระบวนการอนุญาโตตุลาการหรือศาล ไม่จำเป็นต้องพิจารณาตามข้อตกลงของการไกล่เกลี่ย

มาตรา 14 เรื่องการบังคับตามความตกลง

หากคู่พิพาทสรุปตกลงกันเพื่อระงับข้อพิพาท ความตกลงนี้จะมีผลผูกพันและใช้บังคับได้
บทวิเคราะห์

1. กฎหมายฉบับนี้บัญญัติขึ้นเพื่อให้ประเทศต่างๆ ได้นำหลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ของกฎหมายแม่แบบไปเป็นแนวทางในการออกกฎหมายเรื่องกระบวนการไกล่เกลี่ย

2. กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดถึงรายละเอียดต่างๆ ไว้เป็นมาตราโดยเน้นถึงเรื่องการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มพิพาทที่เลือกใช้วิธีการนี้ในการระงับข้อพิพาทของตนเอง

3. วัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกประการคือการมีเอกสิทธิ์ในกระบวนการไกล่เกลี่ย ที่จะไม่ถูกแทรกแซงจากกฎหมายอื่นๆ ในการระงับข้อพิพาท
4. เพื่อจะสนับสนุนให้มีการบังคับใช้ตามความตกลงของคู่พิพาท ในพระราชบัญญัติ รัฐ ควรจะพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ของพฤติกรรม ธรรมเนียมประเพณี ปฏิบัติ ของประเทศตนที่ได้นำเอากฎหมายแม่แบบไปเป็นแนวในการออกกฎหมายเรื่องนี้ เพื่อเป็น ประโยชน์สูงสุด

3.1.2 สารสำคัญและหลักเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3.1.2.1 เรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน

ตาม Uncitral Model Law on International Commercial Conciliation มีสาระสำคัญ ไว้ดังต่อไปนี้คือ

มาตรา 10 การรับฟังพยานหลักฐาน ในการกระบวนพิจารณาอื่น

(1) คู่กรณีในกระบวนการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยและบุคคลที่สาม รวมถึงผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย ต้องไม่อยู่ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ศาล หรือ กระบวนที่คล้ายคลึง กัน ไม่เป็นพยานหรือให้การเป็นพยาน หรือไม่ว่าใดๆ ดังต่อไปนี้

(ก) คำเชิญโดยคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการไกล่เกลี่ย หรือความจริงที่ คู่กรณี ตั้งใจจะมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย

(ข) ทศนคติ หรือข้อคิดเห็นของคู่กรณีที่จะระงับข้อพิพาทในทางที่เป็นไปได้

(ค) คำแถลง หรือคำรับ ของคู่กรณีในกระบวนการไกล่เกลี่ย

(ง) ข้อเสนอของผู้ไกล่เกลี่ย

(จ) ข้อเท็จจริงที่คู่กรณีแสดงให้เห็นถึงการยอมรับ ข้อเสนอของผู้ไกล่เกลี่ย

(ฉ) พยานหลักฐานเฉพาะเจตนาจะใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ย

(2) ใน (1) หมายรวมโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบของข้อมูล หรือพยานหลักฐานในข้อนั้น

(3) การเปิดเผยข้อมูล ตาม (1) ไม่อยู่ในบังคับของกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ศาล หรือเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจและหากข้อมูลได้ถูกเสนอเป็นพยานหลักฐานอันเป็นการกระทำที่ ต้องห้ามตาม (1) พยานหลักฐานนั้นเป็นอันรับฟังไม่ได้ แต่ข้อมูลอาจถูกเปิดเผยหรือนำไปเป็น พยานหลักฐานในขอบเขตของกฎหมาย หรือภายใต้การสนับสนุนหรือภายใต้บังคับของข้อตกลง ระงับข้อพิพาท

(4) บทบัญญัติใน (1),(2),(3) ไม่อยู่ในบังคับกับการอนุญาโตตุลาการ ศาลและกระบวนการอื่นที่คล้ายคลึงกัน

(5) สิ่งที่กำหนดใน (1) นี้ พยานหลักฐาน อันรับฟังได้ในการอนุญาโตตุลาการ ศาลหรือกระบวนการอื่นที่คล้ายคลึงกัน นั้น ไม่กลายเป็นรับฟังไม่ได้ เสมือนได้ใช้ในการไกล่เกลี่ย

3.1.2.2 เรื่องการรักษาความลับของผู้ไกล่เกลี่ย

ตาม Uncitral Model Law on International Commercial Conciliation มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้คือ

มาตรา 8 การเปิดเผยข้อมูล

เมื่อผู้ไกล่เกลี่ยได้รับข้อมูลของข้อพิพาทจากคู่กรณี ผู้ไกล่เกลี่ยอาจเปิดเผยข้อมูลเหล่านั้นแก่คู่กรณีอื่นได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อคู่กรณีให้ข้อมูลเฉพาะแก่ผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยต้องรักษาเป็นความลับต้องไม่เปิดเผยแก่คู่กรณีอื่น

มาตรา 9 การรักษาความลับ

เว้นแต่ความตกลงของคู่กรณี ข้อมูลที่เกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยต้องเก็บเป็นความลับ นอกจากเปิดเผยภายใต้กฎหมายบังคับ หรือเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ หรือภายใต้อำนาจบังคับของข้อตกลง

3.1.2.3 เรื่องการไกล่เกลี่ยลับหลังคู่กรณีอีกฝ่ายไว้

ตาม Uncitral Model Law on International Commercial Conciliation มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้คือ

มาตรา 5 จำนวนและการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย

- (1) ผู้ไกล่เกลี่ย 1 คน เว้นแต่คู่กรณีตกลงให้มี 2 คน หรือกว่านั้น
- (2) คู่กรณีพยายามเสนอความตกลงต่อผู้ไกล่เกลี่ย หรือคณะผู้ไกล่เกลี่ย เว้นแต่กระบวนการที่แตกต่าง ซึ่งคู่กรณีตกลงกันกำหนดขึ้น
- (3) คู่กรณีจะขอความช่วยเหลือจาก สถาบัน หรือบุคคล เพื่อติดต่อให้แต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะได้
 - (ก) คู่กรณีร้องขอให้สถาบัน หรือบุคคล แนะนำบุคคลที่เหมาะสมจะแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยหรือ
 - (ข) คู่กรณีจะตกลงแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยคนหนึ่งหรือหลายคนโดยตรง (ad hoc)

(4) การแนะนำหรือการแต่งตั้งบุคคลให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ย สถาบันหรือผู้สรรหา
ควรพิจารณาสรรหา จากผู้ที่มีอิสระ มีความยุติธรรม และเห็นเป็นการสมควรจะพิจารณาให้
คำแนะนำหรือแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยเป็นลักษณะอื่น นอกเหนือจากสัญชาติของคู่กรณี

(5) เมื่อได้แต่งตั้งชายหรือหญิงให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่ง
อาจเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความบริสุทธิ์ ความยุติธรรม หรือความเป็นอิสระ และนับแต่เวลาที่
ได้รับการแต่งตั้ง และตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการไกล่เกลี่ย บุคคลดังกล่าวจะต้องเปิดเผย
ข้อเท็จจริงเช่นว่านั้นต่อคู่กรณี โดยไม่ชักช้า เว้นแต่จะได้แจ้งให้คู่พิพาทรู้ล่วงหน้าแล้ว

มาตรา 6 การดำเนินการไกล่เกลี่ย

(1) คู่กรณีเป็นอิสระที่จะตกลง การอ้างอิงกฎเกณฑ์ หรือธรรมเนียมปฏิบัติ อัน
เกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ย

(2) ความตกลงของการดำเนินการไกล่เกลี่ยที่มีข้อบกพร่อง ผู้ไกล่เกลี่ยจะดำเนิน
กระบวนการไกล่เกลี่ยตามสมควร โดยคำนึงถึงเหตุการณ์ในคดีที่คู่กรณีแสดงและต้องการให้
ยุติข้อพิพาทอย่างรวดเร็ว

(3) ในการดำเนินกระบวนการ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องรักษาไว้ซึ่งการปฏิบัติที่ธรรมต่อคู่กรณี
โดยพิจารณาถึงพฤติการณ์ของคดี

(4) ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถจัดทำข้อเสนอแนะในการระงับข้อพิพาท

มาตรา 7 เรื่องการติดต่อระหว่างผู้ไกล่เกลี่ยและคู่กรณี

ผู้ไกล่เกลี่ยจะพบหรือติดต่อกับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายหรือที่ละฝ่ายก็ได้

3.1.2.4 เรื่องการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการบังคับตามสัญญา ประนีประนอมยอมความ

ตาม Uncitral Model Law on International Commercial Conciliation มีสาระสำคัญ
ไว้ดังต่อไปนี้คือ

มาตรา 11 การสิ้นสุดกระบวนการไกล่เกลี่ย

กระบวนการไกล่เกลี่ย สิ้นสุด :

(ก) โดยการยุติข้อพิพาทตามความตกลงของคู่พิพาท ให้นับแต่วันทำความ
ตกลง

(ข) โดยการประกาศของผู้ไกล่เกลี่ย หลังจากให้คำปรึกษาแก่คู่กรณีและ
สามารถยุติลงได้ในเวลาที่กำหนด ให้นับแต่วันที่ประกาศ

(ค) โดยการประกาศของกลุ่มต่อผู้ไกล่เกลี่ยว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ การไกล่เกลี่ย ยุติลงในการประกาศ

(ง) โดยการประกาศ โดยมีการนัดหมาย ต่อฝ่ายอื่นๆที่มีใช้คู่กรณี และผู้ไกล่เกลี่ย ถึงความสำเร็จในกระบวนการไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยยุติลงในวันที่ประกาศ

มาตรา 14 การบังคับตามความตกลง

หากคู่พิพาทสรุปว่าตกลงจะระงับข้อพิพาท ความตกลงนี้มีผลผูกพันและใช้บังคับได้ (ในพระราชบัญญัติ รัฐ ควรแทรกคำอธิบายเกี่ยวกับวิธีการบังคับตามความตกลงหรือมีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจบังคับ)

เพื่อจะสนับสนุนให้มีการบังคับตามความตกลง ในพระราชบัญญัติ รัฐ ควรจะพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ของพฤติกรรมต่างๆของประเทศของตนที่ได้มีการออกกฎหมายรองรับในเรื่องนี้

3.1.2.5 เรื่องอายุความในการดำเนินคดี

ตาม Uncitral Model Law on International Commercial Conciliation มีสาระสำคัญไว้ดังต่อไปนี้คือ

มาตรา 4 การเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ย

(1) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เริ่มต้นโดยคู่กรณีกำหนดวันในการไกล่เกลี่ย

(2) หากคู่กรณีเชิญคู่กรณีอื่นๆเข้าร่วมไกล่เกลี่ย ไม่ได้รับการตอบรับคำเชิญเชิญใน 30 วัน นับแต่วันที่ส่งคำเชิญ หรือภายในพฤติกรรมพิเศษอื่นในการส่งคำเชิญสิ้นสุดลง คู่กรณีอาจเลือกวิธีระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นเสมือนได้รับการปฏิเสธคำเชิญให้ไกล่เกลี่ย

Text ข้างท้ายนี้ แนะนำ รัฐ เพื่อจะพัฒนาบทบัญญัติ การชะลออายุความ

Article X.: การชะลออายุความ (อายุความสะดุดหยุดอยู่)

(1) เมื่อกระบวนการระบบไกล่เกลี่ยเริ่มต้น การดำเนินไปของอายุความ โดยคำนึงถึงข้อเรียกร้อง อันเป็นสาระในการไกล่เกลี่ย ถูกหยุดอยู่หรือชะลออยู่

(2) เมื่อกระบวนการระบบไกล่เกลี่ยยุติลง โดยปราศจากความตกลง อายุความดำเนินต่อไปนับแต่เวลาที่การไกล่เกลี่ยยุติลง โดยปราศจากความตกลง

3.2 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2.1 แนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ปัจจุบันประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำวิธีระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยเข้ามาใช้ในระบบศาลซึ่งทางศาลเป็นผู้จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ย โดยให้นักกฎหมายที่สมัครใจมาลงชื่อศาลจะตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยที่เหมาะสมและศาลจะนัดผู้ไกล่เกลี่ยมาพบคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อทำการไกล่เกลี่ย หากไกล่เกลี่ยได้ข้อยุติไป ซึ่งปกติการไกล่เกลี่ยจะใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง จากสถิติคดีแพ่งจำนวนเกินร้อยละ 90 สามารถยุติข้อพิพาทได้โดย ADR Alternative Dispute Resolution ทำให้ปริมาณคดีที่ต้องการสืบพยานและพิพากษามีจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 10³⁹ นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้พยายามพัฒนากฎหมายในเรื่องการไกล่เกลี่ยขึ้นมาเพื่อให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นอีกซึ่งได้มีการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทขึ้นมาใหม่เรียกว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท" (Uniform Mediation Act) โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเข้ามาใช้มากขึ้นซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คู่ความมีความรู้สึกว่าการไกล่เกลี่ยทำให้เกิดความพอใจทั้งสองฝ่ายได้เพราะ⁴⁰

1. คู่ความทั้งสองฝ่ายเชื่อว่าผู้ไกล่เกลี่ยที่เป็นคนกลางจะสร้างคุณค่าในการเจรจาไกล่เกลี่ยประนีประนอมของพวกเขาได้
2. การติดต่อสื่อสารของคู่ความในการไกล่เกลี่ยของพวกเขาจะถือว่าเป็นความลับที่ไม่พึงเปิดเผยต่อผู้อื่น

3.2.2 สารสำคัญและหลักเกณฑ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้พยายามพัฒนากฎหมายให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นอีก ซึ่งได้มีการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทขึ้นมาใหม่ครั้งแรกที่เมือง New Orleans เรียกว่า (Uniform Mediation Act)⁴¹ โดยความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการการประชุมแห่งชาติทางกฎหมาย national conference of commissioners on uniform state laws-NCCUSL กับเนติบัณฑิตยสภาของอเมริกา (The American Bar Association House of Delegates) เป็นร่าง

³⁹ สมชาติ โลกสันติสุข. (2546). การบริหารงานคดี : ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในศาล.

⁴⁰ Mark Appel. "Denger looms for Mediation – Mediators Likely to testify under UMA draft" February 9-11,2001, from http://www.adr.org/about/whatsnew/uma_article.html. pp.1-4.

⁴¹ National conference of commissioners on uniform state laws. "Uniform Mediation Act." May 4, 2001, from <http://www.pon.harvard.edu/guests/uma/5-4 UMA.htm>. pp.1-44.

กฎหมาย Interim Draft เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 2001 และภายหลังได้รับอนุมัติในการประชุมประจำปี ครั้งที่ 110 โดย NCCUSL ที่เมือง West Virginia⁴² โดยร่างกฎหมายฉบับนี้ได้มีการแก้ไขหลายครั้งเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในรายละเอียดของเนื้อหาและมีวัตถุประสงค์เพื่อวางแนวทางการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาทให้เป็นลักษณะเดียวกันของมลรัฐต่างๆในประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับกฎหมาย Uniform Mediation Act มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้คือ

ขอบเขตของกฎหมาย⁴³

พระราชบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act) ได้คำนึงถึงความสำคัญของการใช้วิธีการใกล้เคียงมากขึ้นเสมือนเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ดีและช่วยเสริมสิทธิของผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการใกล้เคียง พระราชบัญญัติฉบับนี้ทำให้เกิดความแข็งแกร่งต่อกฎหมายและกฎเกณฑ์ของศาลในมลรัฐของสหรัฐอเมริกาซึ่งสามารถใช้เอกสิทธิ์วิธีการใกล้เคียงได้และเอกสิทธิ์ดังกล่าวได้เกี่ยวเนื่องกับกฎหมายมลรัฐที่คุ้มครองการใช้เอกสิทธิ์วิธีการใกล้เคียงอย่างมีรูปแบบเดียวกันและเป็นที่ยอมรับในทุกมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีผลต่อผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการใกล้เคียงเกือบจะทุกครั้งที่มีกาใกล้เคียงเกิดขึ้น โดยคู่ความยอมรับถึงวิธีการใกล้เคียงหรือการเข้ามาใกล้เคียงโดยศาลหรือหน่วยงานอื่นๆของรัฐ แต่จะมีบางกรณีที่พระราชบัญญัตินี้ไม่คุ้มครอง เช่น การใกล้เคียงของสหภาพแรงงาน การใกล้เคียงระหว่างเพื่อนนักเรียน หรือการประชุมระงับข้อพิพาทของฝ่ายตุลาการตาม(มาตรา3) ผู้มีส่วนร่วมในระบบใกล้เคียงสามารถได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองคำบอกกล่าวของตนที่สร้างขึ้นในระหว่างใกล้เคียงซึ่งไม่ต้องเปิดเผยในกระบวนการพิจารณาของศาลได้ (มาตรา4-6) การจำกัดการเปิดเผยของผู้ใกล้เคียงต่อผู้พิพากษาและบุคคลอื่นๆที่อาจจะอยู่ในคดี (มาตรา7) และในกระบวนการใกล้เคียงนั้นพระราชบัญญัติฉบับนี้ต้องการให้มีการเปิดเผยความขัดแย้งกันของความต้อการที่แท้จริงของกลุ่มความโดยผู้ใกล้เคียงและต้องการให้มีการเปิดเผยถึงคุณสมบัติของผู้ใกล้เคียงด้วยเมื่อถูกสอบถาม (มาตรา 9) นอกจากนี้คู่ความสามารถให้มีทนายความหรือบุคคลอื่นเข้าร่วมในระบบการใกล้เคียงโดยศาลหรือหน่วยงานอื่นๆของรัฐได้ (มาตรา 10) เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้สนับสนุนให้มีการใช้วิธีการใกล้เคียงดังเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายส่งเสริมการระงับข้อพิพาทส่วนตัวโดยใช้การพิจารณาคัดสินใจด้วยตนเองของกลุ่มความ

⁴² National conference of commissioners on uniform state laws. "Uniform Law Commissioners" August 2001, from <http://www.nccusl.org/nccusl/pressreleases/pr1-08-01.asp>, pp. 1-2.

⁴³ สมชาติ โลกสันติสุข. (2546). เล่มเดิม.

- เนื้อหาสาระที่สำคัญของพระราชบัญญัติมีดังนี้คือ⁴⁴

มาตรา 1 ชื่อเรื่องขอบเขตของกฎหมายพระราชบัญญัติฉบับนี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ย (UMA)”

มาตรา 2 คำจำกัดความ

(1) “การไกล่เกลี่ย” หมายถึงกระบวนการอย่างหนึ่งที่ผู้ไกล่เกลี่ยเอื้ออำนวยในการติดต่อสื่อสารและการเจรจาต่อรองระหว่างคู่ความเพื่อช่วยเหลือคู่ความให้เข้ามาสู่ข้อตกลงโดยสมัครใจ อันเกี่ยวแก่ข้อพิพาท

(2) “ข้อมูลในการไกล่เกลี่ย” หมายถึง คำบอกกล่าวไม่ว่าจะเป็นคำพูดโดยปากเปล่า หรือการจดบันทึกหรือเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรที่เกิดขึ้นระหว่างไกล่เกลี่ย หรือถูกทำขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการพิจารณา การดำเนินการ การมีส่วนร่วม การเริ่มต้น การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หรือการไกล่เกลี่ยประชุมใหม่อีกครั้งหรือมีการใช้ผู้ไกล่เกลี่ย

(3) “ผู้ไกล่เกลี่ย” หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งดำเนินการในการไกล่เกลี่ย

(4) “ผู้มีส่วนร่วมที่มีใช้คู่ความ” หมายถึง บุคคลที่นอกเหนือจากคู่ความหรือผู้ไกล่เกลี่ยที่มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย

(5) “คู่ความที่ไกล่เกลี่ย” หมายถึง บุคคลที่มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยและข้อตกลงของเขาเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการระงับข้อพิพาท

(6) “บุคคล” หมายถึง บุคคลธรรมดา บริษัท ทรัสต์ทางธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ ทรัสต์ ห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด สมาคม กิจการร่วม รัฐบาล หน่วยงานของรัฐ ตัวแทน หรือผู้ถูกใช้ให้กระทำการแทน บริษัทมหาชน หรือหน่วยงานทางการค้าหรือทางกฎหมายอื่นๆ

(7) “กระบวนการพิจารณา” หมายถึง

(ก) เกี่ยวกับทางศาล การบริหาร อนุญาโตตุลาการ หรือกระบวนการพิจารณาตัดสินอื่นๆซึ่งได้รวมถึงมูลเหตุในการไต่สวนก่อนและหลังดำเนินคดี การประชุมใหญ่ และกระบวนการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดี

(ข) กระบวนการไต่สวนในทางกฎหมายหรือที่คล้ายคลึงกัน

⁴⁴ National conference of commissioners on uniform state laws. “Uniform Mediation Act.” August 2001, from <http://www.Law.upenn.edu/bll/ulc/mediat/UMA2001.htm>. pp.1-54. อ้างโดย สมชาติ โลกสันติสุข. การบริหารงานคดี : ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในศาล.

(8) “การจดบันทึก” หมายถึง ข้อมูลซึ่งเขียนไว้บนสื่อที่มีตัวตนหรือถูกเก็บบันทึกไว้ทางอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่ออื่นๆ และสามารถค้นหาในรูปแบบที่มองเห็นได้

(9) “การลงนาม” หมายถึง

(ก) การดำเนินการลงนาม หรือยอมรับสัญญาลักษณะใดๆ ที่เป็นตัวตนซึ่งมีสภาพเหมือนจริง

(ข) การแนบหรือใช้สัญญาลักษณะทาง อิเล็กทรอนิกส์ เสียง หรือ กระบวนการ หรือการจดบันทึกที่มีสภาพเหมือนจริง

มาตรา 3 ขอบเขตในการใช้กฎหมาย

(1) นอกจากที่ได้กล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) หรือ (3) แล้ว พระราชบัญญัตินี้ใช้ได้ในการไกล่เกลี่ยที่เกี่ยวข้องกับ

1.1 การไกล่เกลี่ยที่คู่ความต้องการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายหรือศาลหรือกฎข้อบังคับของตัวแทนฝ่ายบริหารหรือการอ้างอิงถึงการไกล่เกลี่ยโดยศาล ตัวแทนฝ่ายบริหาร หรืออนุญาโตตุลาการ

1.2 การไกล่เกลี่ยที่คู่ความและผู้ไกล่เกลี่ยเห็นชอบในการไกล่เกลี่ยที่มีการบันทึกถึงการยอมรับว่าข้อมูลในการไกล่เกลี่ยจะเป็นเอกสิทธิ์คุ้มครองต่อการเปิดเผย

1.3 การไกล่เกลี่ยที่คู่ความใช้บุคคลที่แสดงตนเองในฐานะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือการไกล่เกลี่ยที่ได้เตรียมบุคคลไว้เพื่อการไกล่เกลี่ย

(2) ตามพระราชบัญญัตินี้จะไม่ได้ใช้ประโยชน์ต่อการไกล่เกลี่ย

2.1 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้ง การเจรจาต่อรอง การบริหารงาน หรือการสิ้นสุดของความสัมพันธ์ในวิธีการเจรจาต่อรองอย่างสร้างสรรค์

2.2 ที่เกี่ยวข้องข้อพิพาทซึ่งค้างอยู่ภายใต้หรือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่จัดตั้งโดยข้อตกลงในเชิงการเจรจาต่อรองอย่างสร้างสรรค์เว้นแต่ว่าพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้ประโยชน์ต่อการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้นจากข้อพิพาทซึ่งได้ถูกพิจารณาจากตัวแทนฝ่ายบริหารหรือศาล

2.3 การดำเนินการ โดยศาลที่อาจจะมีการสั่งในคดี หรือ

2.4 การดำเนินการภายใต้ความอุปถัมภ์ของ

2.4.1 โรงเรียนประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาถ้าคู่ความทั้งหมดเป็นนักเรียน

2.4.2 สถาบันคุ้มครองสวัสดิภาพสำหรับเยาวชนถ้าคู่ความทั้งหมดเป็นผู้อาศัยอยู่ในสถาบันคุ้มครองสวัสดิภาพ

(3) ถ้าคู่ความเห็นด้วยในภายหน้าที่จะมีการจดบันทึกลงนามไว้หรือจดบันทึกในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ส่งผลให้เกิดข้อตกลงขึ้น โดยคู่ความซึ่งการไกล่เกลี่ยจะทั้งหมดหรือ

บางส่วนจะไม่เป็นเอกสิทธิ์คุ้มครองภายใต้ มาตรา 4 ถึง มาตรา 6 ที่จะใช้ต่อการไกล่เกลี่ยหรือ บางส่วนที่เห็นชอบด้วยอย่างไรก็ตามมาตรา 4 ถึง มาตรา 6 จะใช้ประโยชน์ต่อการติดต่อสื่อสารที่ไกล่เกลี่ยโดยบุคคลที่ไม่ได้รับการบอกกล่าวล่วงหน้าในข้อตกลงอย่างแท้จริงก่อนการติดต่อสื่อสารได้ทำขึ้น

บทวิเคราะห์

1. กฎหมายฉบับนี้บัญญัติขึ้นมา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มลรัฐต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ไม่มี การปฏิบัติในแนวทางหรือมาตรฐานเดียวกัน ได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการออกกฎหมายของมลรัฐต่างๆ ให้สอดคล้องกัน ในกระบวนการไกล่เกลี่ย จึงได้บัญญัติกฎหมายให้มีเอกรูปของกฎหมาย (Uniformity of the law) ตามมาตรา 12⁴⁵ เพื่อให้การไกล่เกลี่ยเป็นรูปแบบเดียวกันหรือแนวทางเดียวกันที่เป็น การไกล่เกลี่ยในมลรัฐต่างๆ รวมทั้งให้ความสำคัญในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย
2. กฎหมายฉบับนี้เน้นความสำคัญของการยอมรับว่าข้อมูลในการไกล่เกลี่ยจะเป็นเอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองต่อการเปิดเผยไม่เฉพาะต่อบุคคลภายนอกเท่านั้นให้รวมถึงการเปิดเผยในชั้นศาลด้วย
3. กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับได้เฉพาะคู่ความต้องการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายข้อบังคับของกฎหมายนี้หรือของศาลหรือของกฎข้อบังคับของตัวแทนฝ่ายบริหารหรือการอ้างอิงถึงการไกล่เกลี่ยโดยศาล

3.2.2.1 การรับฟังพยานหลักฐาน

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act) ได้กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 4 เอกสิทธิ์คุ้มครองต่อการเปิดเผยข้อมูล การยอมรับ กระบวนการเปิดเผยข้อมูล พยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดี

- (1) นอกจากที่ได้กล่าวไว้ในมาตรา 6 ข้อมูลในการไกล่เกลี่ยได้รับเอกสิทธิ์ คุ้มครองตามที่กำหนดไว้ในอนุมาตรา (2) และจะไม่เป็นไปตามกระบวนการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดี หรือการยอมรับพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาเว้นแต่จะสละหรือเสียโอกาสตามมาตรา 5

⁴⁵ มาตรา 12 ความเป็นเอกรูปของการใช้ประโยชน์และการตีความในตามพระราชบัญญัตินี้ ข้อพิจารณาควรจะให้ถูกต้องตามความต้องการส่งเสริมให้เกิดเอกรูปของกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระระหว่างรัฐที่ตราเป็นกฎหมายออกมา.

(2) ในกระบวนการพิจารณาเอกสิทธิ์ดังต่อไปนี้จะใช้ได้

2.1 คู่ความที่ใกล้เคียงอาจจะปฏิเสธต่อการเปิดเผยข้อมูลและอาจจะป้องกันบุคคลภายนอกจากการเปิดเผยของผู้ใกล้เคียงได้

2.2 ผู้ใกล้เคียงอาจจะปฏิเสธต่อการเปิดเผยข้อมูลในการใกล้เคียงได้และอาจป้องกันบุคคลภายนอกจากการเปิดเผยข้อมูลของผู้ใกล้เคียงได้

2.3 ผู้มีส่วนร่วมที่มีใช้คู่ความอาจจะปฏิเสธต่อการเปิดเผยข้อมูลและอาจป้องกันบุคคลภายนอกจากการเปิดเผยข้อมูลของผู้มีส่วนร่วมที่มีใช้คู่ความได้

(3) พยานหลักฐานหรือข้อมูลที่จะสามารถยอมรับได้หรือเป็นไปตามกระบวนการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดีจะไม่ถูกปฏิเสธการยอมรับหรือได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดีโดยเหตุผลของการเปิดเผยออกมาหรือใช้วิธีการใกล้เคียง

มาตรา 6 ข้อยกเว้นของเอกสิทธิ์คุ้มครอง

(1) จะไม่มีเอกสิทธิ์คุ้มครองตามมาตรา 4 สำหรับข้อมูลการใกล้เคียงที่

1.1 ในข้อตกลงที่เป็นพยานหลักฐานเป็นบันทึกลงนามโดยคู่ความทั้งหมดตามข้อตกลงการดำเนินการภายใต้การใกล้เคียงที่เปิดเผยหรือถูกเปิดเผยโดยกฎหมายต่อสาธารณะ

1.2 การชู้หรือบอกกล่าวในการวางแผนทำร้ายร่างกายให้บาดเจ็บหรือกระทำผิดอาญาอย่างร้ายแรง

1.3 การกระทำผิดทางอาญาโดยเจตนา พยายามกระทำผิดหรือกระทำผิดทางอาญาหรือปิดบังซ่อนเร้นการกระทำผิดอาญาหรือกระทำผิดอาญาอยู่

1.4 การมองหาหรือเสนอให้มีการพิสูจน์หรือไม่พิสูจน์การเรียกร้องหรือร้องเรียนการจงใจประพฤตินิยมชอบในการประกอบวิชาชีพหรือการปฏิบัติมิชอบของผู้ใกล้เคียง

1.5 นอกยกเว้นที่ได้กล่าวไว้ในอนุมาตรา 3 การมองหาหรือเสนอให้มีการพิสูจน์หรือไม่พิสูจน์การเรียกร้องหรือร้องเรียนการจงใจประพฤตินิยมชอบในการประกอบวิชาชีพหรือการปฏิบัติมิชอบของคู่ความที่ใกล้เคียง ผู้มีส่วนร่วมที่มีใช้คู่ความ หรือตัวแทนของคู่ความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่อยู่ระหว่างการดำเนินการใกล้เคียง

1.6 การมองหาหรือเสนอให้มีการพิสูจน์หรือไม่พิสูจน์การกล่าวร้าย การเพิกเฉย การละทิ้ง หรือการแสวงประโยชน์ในการพิจารณาซึ่งตัวแทนบริการคุ้มครองเด็กและผู้ใหญ่เป็นคู่ความฝ่ายหนึ่ง

(2) จะไม่มีเอกสิทธิ์คุ้มครองตามมาตรา 4 ถ้าศาล ตัวแทนฝ่ายบริหาร หรืออนุญาโตตุลาการได้ค้นพบหลังจากมีการพิจารณาดับว่าคู่ความกำลังค้นหาข้อมูลพยานหลักฐานที่

จะนำสืบในคดีหรือผู้สนับสนุนพยานหลักฐานที่หาไม่ได้ และมีความจำเป็นต้องคุ้มครองพยานหลักฐานที่จะเป็นน้ำหนักสำคัญโดยไม่ให้เปิดเผยข้อมูลออกมาและข้อมูลการไต่ถามได้ถูกค้นหาอยู่หรือเสนอออกมา

2.1 ศาลซึ่งดำเนินกระบวนการพิจารณาความผิดอาญาอย่างร้ายแรง

2.2 นอกจากที่ได้กล่าวไว้ในอนุมาตรา (3) กระบวนการพิจารณาที่พิสูจน์ข้อเรียกร้องที่กลับมาหรือการปรับปรุงแก้ไขหรือการแก้ตัวในความรับผิดชอบสัญญาที่เพิ่มขึ้นในการไต่ถาม

(3) ผู้ไต่ถามจะไม่ถูกบังคับให้เตรียมหลักฐานข้อมูลการไต่ถามที่อ้างถึงในอนุมาตรา 1(1.6) หรือ 2(2.2)

(4) ถ้าข้อมูลการไต่ถามไม่ได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองตามอนุมาตรา (1) หรือ (2) และมีข้อมูลบางส่วนที่จำเป็นสำหรับการใช้ประโยชน์ตามข้อยกเว้นจากการไม่เปิดเผยอาจถูกยอมรับได้ การยอมรับพยานหลักฐานหรือเป็นข้อมูลใดๆที่จะเป็นพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดีหรือยอมรับเพื่อจุดประสงค์อื่น

มาตรา 7 การห้ามผู้ไต่ถามรายงาน

(1) นอกจากที่ได้กำหนดไว้ในอนุมาตรา(2) ผู้ไต่ถามอาจจะไม่ทำรายงานตีราคาประเมินราคา เสนอข้อเสนอแนะ การสืบค้น หรือการสื่อสารอื่นๆเกี่ยวกับการไต่ถามต่อศาล ตัวแทนฝ่ายบริหาร หรือหน่วยงานอื่นๆที่จะทำกฎข้อบังคับต่อข้อพิพาทซึ่งเป็นไปตามการไต่ถาม

(2) ผู้ไต่ถามอาจเปิดเผยถึง

2.1 ไม่ว่าจะการไต่ถามจะเกิดขึ้นหรือสิ้นสุด ไม่ว่าจะการระงับข้อพิพาทจะตกลงกันได้และการมาศาลของพยาน

2.2 ข้อมูลการไต่ถามได้ยอมรับตามมาตรา 6

2.3 ข้อมูลการไต่ถามเป็นหลักฐานการกล่าวร้าย การเพิกเฉย การละทิ้ง หรือที่แสวงประโยชน์ของบุคคลคนหนึ่งต่อตัวแทนสาธารณะที่รับผิดชอบคุ้มครองบุคคล ทั้งหลายต่อการปฏิบัติในทางที่ไม่ดี

(3) การสื่อสารที่ทำโดยฝ่ายอื่นต่ออนุมาตรา (1) อาจจะไม่ถูกพิจารณาโดยศาล ตัวแทนฝ่ายบริหาร หรืออนุญาโตตุลาการ

บทวิเคราะห์

1. เรื่องการรับฟังพยานหลักฐานของกฎหมายฉบับนี้ได้มีเอกสิทธิ์คุ้มครองไว้โดยเฉพาะต่อการเปิดเผยข้อมูล การยอมรับ กระบวนการเปิดเผยข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบใน

คดี กล่าวคือคู่ความที่ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้มีส่วนร่วมที่ไม่ใช่คู่ความนั้นอาจจะปฏิเสธต่อการเปิดเผยข้อมูลและอาจจะป้องกันบุคคลภายนอกจากการเปิดเผยของผู้ไกล่เกลี่ยได้

2. เรื่องข้อยกเว้นของการมีเอกสิทธิ์คุ้มครอง ในข้อตกลงที่เป็นพยานหลักฐานเป็นบันทึกลงนามโดยคู่ความทั้งหมดตามข้อตกลงการดำเนินการภายใต้การไกล่เกลี่ยที่เปิดเผยหรือถูกเปิดเผยโดยกฎหมายต่อสาธารณะ

3. จะไม่มีเอกสิทธิ์คุ้มครองตามมาตรา 4 หากได้ค้นพบหลังจากมีการพิจารณาลับว่า คู่ความกำลังค้นหาข้อมูลพยานหลักฐานที่จะนำสืบในคดีหรือผู้สนับสนุนพยานหลักฐานที่หาไม่ได้ และมีความจำเป็นต้องคุ้มครอง พยานหลักฐานที่จะเป็นน้ำหนักสำคัญโดยไม่ให้เปิดเผยข้อมูลออกมาและ ข้อมูลการไกล่เกลี่ยได้ถูกค้นหาอยู่หรือถูกเสนอออกมาในการไกล่เกลี่ย

3.2.2.2 การรักษาความลับของผู้ไกล่เกลี่ย

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act) ได้กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 5 การละสิทธิและเสียโอกาสที่จะได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครอง

(1) เอกสิทธิ์ตามมาตรา 4 อาจจะถูกละสิทธิเป็นบันทึกลายลักษณ์อักษรหรือบอกปากเปล่าในระหว่างกระบวนการพิจารณาได้ถ้าการละสิทธิแสดงออกโดยคู่ความทั้งหมดในการไกล่เกลี่ย

1.1 ในกรณีเอกสิทธิ์ของผู้ไกล่เกลี่ยจะถูกละสิทธิโดยการแสดงออกของผู้ไกล่เกลี่ยและ

1.2 ในกรณีเอกสิทธิ์ของผู้มีส่วนร่วมที่มีใช่คู่ความจะถูกละสิทธิโดยการแสดงออกของผู้มีส่วนร่วมที่มีใช่คู่ความ

(2) บุคคลที่เปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลในการไกล่เกลี่ยซึ่งโน้มเอียงต่อบุคคลอื่นในกระบวนการพิจารณาจะเสียโอกาสจากการคุ้มครองทางเอกสิทธิ์ตามมาตรา 4 แต่เพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับบุคคลที่โน้มเอียงต่อการเผยแพร่หรือเปิดเผยออกไป

(3) บุคคลที่ใช้วิธีการไกล่เกลี่ยต่อการวางแผนโดยเจตนา พยายามกระทำความผิดหรือกระทำความผิดทางอาญา หรือปิดบังความผิดอาญาที่ดำเนินอยู่จะเสียโอกาสจากการใช้สิทธิตามมาตรา 4

มาตรา 8 การไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับ

เว้นแต่จะเป็นไปตามข้อมูลการไกล่เกลี่ยที่ถูกพิจารณาว่าเป็นความลับที่ไม่เปิดเผยโดยความเห็นชอบของคู่ความทั้งหลายหรือถูกกำหนดโดยกฎหมายอื่นหรือกฎข้อบังคับของรัฐ

มาตรา 9 การเปิดเผยถึงความขัดแย้งของความต้องการที่แท้จริงของผู้ไถ่เกี้ยและ
ญาติ

(1) ก่อนการยอมรับในการไถ่เกี้ย บุคคลซึ่งถูกร้องขอให้เป็นผู้ไถ่เกี้ยจะต้อง

1.1 สอบถามถึงเหตุผลภายใต้สภาพแวดล้อมที่ต้องตัดสินใจว่าอาจจะมี
ข้อเท็จจริงบางอย่างที่บุคคลอื่นรู้ว่าอาจจะพิจารณาถึงผลกระทบในความยุติธรรมของผู้ไถ่เกี้ยซึ่ง
รวมถึงการเงินหรือความต้องการที่แท้จริงของบุคคลในผลลัพธ์ของการไถ่เกี้ยและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
หรือความสัมพันธ์ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับคู่ความที่ไถ่เกี้ยหรือผู้มีส่วนร่วมในการไถ่เกี้ย

1.2 ได้เปิดเผยข้อเท็จจริงบางอย่างที่รู้มาต่อคู่ความที่ไถ่เกี้ยในขณะที่ปฏิบัติงาน
ก่อนการยอมรับในการไถ่เกี้ย

(2) ถ้าผู้ไถ่เกี้ยได้รู้ถึงข้อเท็จจริงบางอย่างดังที่ได้อธิบายไว้ในอนุมาตรา 1(1.1)
หลังจากการยอมรับการไถ่เกี้ย ผู้ไถ่เกี้ยจะต้องเปิดเผยสิ่งนั้นไม่ช้าเท่าที่จะสามารถปฏิบัติได้

(3) คำกร้องขอของคู่ความที่ไถ่เกี้ย บุคคลผู้ซึ่งถูกร้องขอให้เป็นผู้ไถ่เกี้ย
จะต้องเปิดเผยถึงคุณสมบัติของผู้ไถ่เกี้ยต่อการไถ่เกี้ยที่เป็นข้อพิพาทนั้น

(4) บุคคลซึ่งฝ่าฝืนอนุมาตรา (1) หรือ (2) หรือ (7) จะถูกห้ามโดยการฝ่าฝืน เอกสิทธิ์
ตามมาตรา 4

(5) ตามอนุมาตรา(1),(2),(3) และ (7) จะไม่ใช่ต่อบุคคลที่เป็นผู้พิพากษา

(6) พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้ต้องการผู้ไถ่เกี้ยที่มีคุณสมบัติพิเศษโดยมีญาติหรือ
มืออาชีพ

(7) ผู้ไถ่เกี้ยจะต้องเป็นคนยุติธรรม เว้นแต่หลังจากเปิดเผยถึงข้อเท็จจริงที่ต้องการ
ตามอนุมาตรา (1) และ (2) ที่ต้องเปิดเผยซึ่งคู่ความเห็นชอบ

บทวิเคราะห์

เรื่องการรักษาความลับของผู้ไถ่เกี้ยนั้นกฎหมายฉบับนี้ กำหนดว่า ผู้ไถ่เกี้ยจะต้อง
ไม่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับตามมาตรา 8 เว้นแต่จะเป็นไปตามข้อมูลการไถ่เกี้ยที่ถูกพิจารณา
ว่าเป็นความลับที่ไม่เปิดเผยโดยความเห็นชอบของคู่ความทั้งหลายหรือถูกกำหนดโดยกฎหมายอื่น
หรือกฎข้อบังคับของรัฐ หรือการสละสิทธิ์เป็นบันทึกลายลักษณ์อักษรหรือบอกปากเปล่าใน
ระหว่างกระบวนการพิจารณาได้ถ้าการสละสิทธิ์แสดงออกโดยคู่ความทั้งหมดในการไถ่เกี้ยและ
ผู้ไถ่เกี้ยไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติพิเศษโดยมีญาติหรือมืออาชีพ ซึ่งผู้ไถ่เกี้ยจะต้องเป็นคน
ยุติธรรมเป็นสำคัญ

3.2.2.3 การไกล่เกลี่ยลับหลังคู่กรณีอีกฝ่าย

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act) ได้กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 10 การมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย

ทนายความหรือบุคคลอื่นที่กำหนดโดยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจเข้าร่วมประชุมและมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย ผู้สละสิทธิ์ในการมีส่วนร่วมมาก่อนการไกล่เกลี่ยนี้อาจถูกเพิกถอนได้

บทวิเคราะห์

1. เรื่องการไกล่เกลี่ยลับหลังคู่กรณีอีกฝ่าย ในกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กล่าวไว้โดยชัดเจน เพียงแต่กำหนดให้คู่ความ ทนายความ หรือบุคคลอื่นอาจเข้าร่วมประชุมและมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย ผู้สละสิทธิ์ในการมีส่วนร่วมมาก่อนการไกล่เกลี่ยนี้อาจถูกเพิกถอนได้
2. กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้คุ้มครองการไกล่เกลี่ยลับหลังคู่กรณีอีกฝ่าย รวมทั้ง หากสละสิทธิ์ในการไกล่เกลี่ยอาจจะถูกเพิกถอนจากการไกล่เกลี่ยได้

3.2.2.4 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act) นั้นมิได้กำหนดในเรื่องการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความไว้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ดี จะสามารถศึกษาโดยเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่า การบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้นสามารถมีผลบังคับใช้ได้ในทุกประเทศที่ภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับนับถือและบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ (Geneva Convention และ New York Convention) โดยประเทศต่างๆที่เข้ามาเป็นภาคีได้ออกกฎหมายภายในมารองรับ รวมทั้งส่วนใหญ่ได้รับเอากฎหมายแม่แบบอนุญาโตตุลาการ (The Model Law of Arbitration) ไปเป็นแบบอย่างในการร่างกฎหมายภายในว่าด้วยอนุญาโตตุลาการทางการพาณิชย์ระหว่างประเทศของตนอีกด้วย ในมลรัฐต่างๆของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย คอนเนคติกัต โอเรกอนและเท็กซัส เป็นต้น

3.2.2.5 อายุความในการดำเนินคดี

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยรูปแบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Uniform Mediation Act) นั้นมิได้กำหนดอายุความในการดำเนินคดีไว้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ดี สามารถจะ

ศึกษาโดยเทียบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุญาตโตตุลาการของสหรัฐอเมริกาแล้ว พบว่า เมื่อเข้าสู่กระบวนการอนุญาตโตตุลาการและการอนุญาตโตตุลาการได้เริ่มต้นแล้ว การดำเนินไปของอายุความจะ ถูกหยุดลงหรือชะลออยู่ เมื่อกระบวนการอนุญาตโตตุลาการยุติลง โดยปราศจากคำชี้ขาดหรือยกเลิกอนุญาตโตตุลาการ อายุความก็เริ่มดำเนินต่อไปนับแต่เวลาที่การอนุญาตโตตุลาการยุติลง โดยนับอายุความต่อจากการที่อายุความสะดุดหยุดลงในครั้งแรกด้วย

D
P
U

บทที่ 4

กฎหมายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

4.1 ข้อความเบื้องต้น

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เป็นศาลชำนาญพิเศษที่มีคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากเป็นพิเศษกว่าคดีแพ่ง คดีอาญาทั่วไป จึงเป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินคดีให้เสร็จโดยรวดเร็วให้แก่คู่ความได้ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจึงนำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลมาใช้ โดยถือเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกใหม่ โดยทางอื่นนอกจากการพิจารณาคดีตามปกติของศาลเพื่อให้คู่ความสามารถระงับข้อพิพาทได้อย่างรวดเร็วและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่คู่ความ ซึ่งวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางก็เหมือนกับศาลอื่น ๆ เว้นแต่และสภาพแห่งข้อพิพาทจะแตกต่างจากศาลอื่นมากเพราะคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน สำหรับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีผู้ประนีประนอมทำหน้าที่เป็นคนกลางในการช่วยเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทหรือบางครั้งเรียกว่า "ผู้ไกล่เกลี่ย" ซึ่งแต่งตั้งจากผู้พิพากษาอาวุโสในศาลหรือผู้พิพากษาสมทบ ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 4 ในระเบียบนี้ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น...

“ผู้ประนีประนอม” หมายความว่า ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ข้าราชการศาลยุติธรรม และบุคคลอื่นซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอม...”

ที่สำคัญผู้ประนีประนอมต้องมีความเป็นกลางไม่มีอคติสามารถให้ความเป็นธรรมกับคู่ความทุกฝ่ายได้ถูกต้องตรงตามความประสงค์ของคู่ความ โดยในฐานะของผู้ประนีประนอมจะมิได้ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทเพียงแต่เป็นผู้ช่วยเจรจาหาแนวทาง เสนอแนะ หาทางออกหรือผ่านทางต้นแห่งข้อพิพาทนั้น ให้คู่ความสามารถยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นร่วมกันได้ โดยให้คู่ความมีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็นในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งปัจจุบันผู้ประนีประนอมในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ก็คือผู้พิพากษาสมทบในศาลที่ได้รับ การอบรมและผ่านการอบรมตามหลักสูตรเทคนิคการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีทรัพย์สินทางปัญญา

และการค้าระหว่างประเทศโดยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ได้จัดให้มีการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประนีประนอมประจำศาลไว้ หรือคณะผู้พิพากษาอาวุโสประจำศาลซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประนีประนอม โดยทางศาลได้จัดทำเป็นบัญชีรายชื่อไว้

4.2 หลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

4.2.1 ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2545

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ได้ปรับปรุงระเบียบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2543 ให้สอดคล้องกับระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2544 ซึ่งตราขึ้นตามกฎหมายในการระงับข้อพิพาท ลงด้วยความพอใจของกลุ่มความ ทั้งการไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษาหรือโดยผู้ประนีประนอม จึงต้องมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นมาตรฐานเพื่อความชัดเจนแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว และเที่ยงธรรม ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2545 ”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 กันยายน 2545 เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2543

ข้อ 4 ในระเบียบนี้ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“คดี” หมายความว่า คดีแพ่ง คดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ หรือคดีอื่นใดที่อาจระงับข้อพิพาทได้ด้วยการตกลงกันของกลุ่มความ

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และให้หมายความรวมถึงรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามระเบียบนี้ด้วย “ผู้ประนีประนอม” หมายความว่า ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ข้าราชการศาลยุติธรรม และบุคคลอื่นซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอม

“คณะไกล่เกลี่ย” หมายความว่า ผู้ประนีประนอม ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีที่มีการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย

“ข้อเท็จจริงในระบบไกล่เกลี่ย” หมายความว่า การติดต่อระหว่างคู่ความหรือข้อเท็จจริงใดๆเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ย ข้อเท็จจริงที่เป็นเนื้อหาหรือรายละเอียดแห่งการเจรจาตกลงในกระบวนการไกล่เกลี่ย ข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ยอมรับหรือปฏิเสธในขณะที่มีการไกล่เกลี่ย ความเห็นหรือข้อเสนอใดๆซึ่งได้เสนอโดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือโดยผู้ประนีประนอมขณะที่มีการไกล่เกลี่ย

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการศาลยุติธรรมและลูกจ้างในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เรื่องการไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษา

ข้อ 5 องค์คณะผู้พิพากษาต้องมีอำนาจไกล่เกลี่ยคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การดำเนินการอย่างใดๆตามระเบียบนี้ ย่อมไม่กระทบต่ออำนาจขององค์คณะผู้พิพากษาในการไกล่เกลี่ยคดีของตน

เรื่องการไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอม

การแต่งตั้งและการพ้นจากหน้าที่ของผู้ประนีประนอม

ข้อ 6 เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล ให้อธิบดี หรือ โดยได้รับแจ้งจากองค์คณะผู้พิพากษาแต่งตั้งผู้พิพากษาผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่สมัครใจ ข้าราชการศาลยุติธรรม หรือบุคคลภายนอกผู้ใดผู้หนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ผู้ประนีประนอมที่ได้รับการแต่งตั้งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปตามระเบียบนี้

ในกรณีผู้ประนีประนอมเป็นบุคคลภายนอกซึ่งขึ้นทะเบียนไว้ตามที่เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมจัดทำ บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิรับค่าป่วยการและค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2544 ส่วนที่ 5 การขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอม และส่วนที่ 6 ค่าป่วยการและค่าใช้จ่าย สำหรับบุคคลที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนนั้น การกำหนดค่าใช้จ่ายและค่าป่วยการของผู้ประนีประนอม คู่ความต้องรับผิดชอบฝ่ายละกึ่งหนึ่งหรือจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

ข้อ 7 อธิบดีเป็นผู้มอบหมายคดีให้ผู้ประนีประนอมคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะไกล่เกลี่ยและกำหนดระยะเวลาตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยง

ธรรม ประกอบกับความเป็นไปได้ในการที่ทำให้ข้อพิพาทระงับไปด้วยความพอใจและความรู้สึกที่ดีต่อกันของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

ในคณะใกล้เคียงที่มีผู้ประนีประนอมหลายคนให้อธิบติกำหนดผู้ประนีประนอมคนหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวน

ข้อ 8 ในกรณีที่คู่ความประสงค์จะแต่งตั้งบุคคลที่มีได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประนีประนอม อธิบติจะแต่งตั้งบุคคลเช่นว่านั้นได้เมื่อคู่ความที่จะต้องเข้าร่วมในกระบวนการใกล้เคียงได้ให้ความยินยอมและตกลงที่จะรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายของบุคคลนั้น

ข้อ 9 หากการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมจะเป็นเหตุให้การพิจารณาดีไม่ติดต่อกันหรือต้องล่าช้าจนเกินสมควร อธิบติอาจสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพร้อมกับการใกล้เคียงก็ได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มความทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

ข้อ 10 เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว ผู้ประนีประนอมจะต้องเปิดเผยข้อมูลอันเกี่ยวกับส่วนได้เสียหรือความเกี่ยวข้องเป็นส่วนตัวกับคู่ความทุกฝ่ายให้คู่ความทราบโดยทันที

ข้อ 11 ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่

- (1) เมื่อผู้ประนีประนอมถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนรายชื่อ
- (2) อธิบติมีคำสั่งถอดถอนผู้ประนีประนอมเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ประนีประนอมนั้น

(ก) กระทำการใดๆ ในฐานะเป็นผู้แทนหรือการกระทำใดแทนคู่ความ

(ข) มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดอันอาจกระทบกับความเป็นกลางในการใกล้เคียง

- (3) อธิบติมีคำสั่งถอดถอนเนื่องจากกระทำการบกพร่องต่อหน้าที่หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่

ข้อ 12 เมื่อผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่แล้ว อธิบติอาจมีคำสั่งให้กระบวนการใกล้เคียงสิ้นสุดลงหรือแต่งตั้งผู้ประนีประนอมคนใหม่ก็ได้

ในกรณีที่ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่เพราะเหตุตามข้อ 11 (1) และ (2) ถ้าคู่ความประสงค์จะให้มีการใกล้เคียงต่อไปโดยผู้ประนีประนอมคนเดิมอธิบติอาจให้ผู้ประนีประนอมนั้นดำเนินการใกล้เคียงต่อไปก็ได้

การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบใกล้เคียงตามคำขอของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยพิจารณาจากความประสงค์ที่แท้จริงของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและความเป็นไปได้ที่การใกล้เคียงจะบรรลุผลในการระงับ ข้อพิพาท

ในกรณีที่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้มีการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ควรอนุญาตให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนปรึกษารออธิบดีก่อนมีคำสั่ง

ในกรณีที่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้นำคดีที่เคยไกล่เกลี่ยแล้วมาไกล่เกลี่ยใหม่แต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ควรอนุญาตให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนปรึกษารออธิบดีก่อนมีคำสั่งเช่นกัน และหากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนกับอธิบดีเห็นพ้องต้องกันว่าสมควรให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยใหม่ ก็ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนส่งอนุญาต ทั้งนี้ คณะไกล่เกลี่ยใหม่ซึ่งอธิบดีจะมอบให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามระเบียบ ข้อ 7 ต้องมิใช่คณะเดิมที่เคยดำเนินการไกล่เกลี่ยมาแล้ว เว้นแต่ คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้คณะไกล่เกลี่ยเดิมดำเนินการไกล่เกลี่ย

ข้อ 14 คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแล้ว ให้ตั้งสำนวนไกล่เกลี่ย โดยออกหมายเลขคดีคำใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดีแล้วผูกติดกับสำนวนหลัก หากมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เกี่ยวกับสำนวนหลักระหว่างคดีอยู่ในระบบไกล่เกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ปลดสำนวนไกล่เกลี่ยออกจากสำนวนหลักเพื่อส่งสำนวนหลักไปดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวก่อน แล้วจึงส่งสำนวนหลักคืนสู่งานไกล่เกลี่ย

เมื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยเสร็จ ไม่ว่าจะคู่ความจะตกลงกันได้หรือไม่ก็ตาม ให้ออกหมายเลขคดีแดง โดยใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดี สำหรับคดีที่มีการไกล่เกลี่ยใหม่ตามระเบียบข้อ 13 วรรคสี่ ให้ออกหมายเลขคดีไกล่เกลี่ยใหม่ทุกครั้ง

ข้อ 15 ภายใต้บังคับระเบียบ ข้อ 26 การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง นอกจากการดำเนินการไกล่เกลี่ย ให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน

เรื่องกระบวนการไกล่เกลี่ย

ข้อ 16 เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประนีประนอมแล้ว การรับส่งเอกสาร สำนวนคดีหรือการติดต่อใดๆ ระหว่างศาลกับผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่ศาลกำหนด

ข้อ 17 คู่ความที่เป็นบุคคลธรรมดาควรเข้าร่วมประชุมการไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง ทั้งนี้ อาจแต่งตั้งผู้แทนเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

ถ้าคู่ความเป็นนิติบุคคล คู่ความนั้นอาจแต่งตั้งผู้แทนที่มีอำนาจตัดสินใจเข้าร่วมประชุมการแต่งตั้งให้กระทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้ประนีประนอม

ข้อ 18 ก่อนเริ่มการไกล่เกลี่ย ให้ผู้ประนีประนอมจัดให้คู่ความลงลายมือชื่อตกลงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ 19 ผู้ประนีประนอมอาจหารือกับคู่ความ เพื่อพิจารณากำหนดขั้นตอนหรือ แนวทาง ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อนเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยก็ได้

ข้อ 20 เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจจะให้คู่ความเสนอข้อเท็จจริง หรือ ข้อมูลเบื้องต้นแห่งข้อพิพาท ตลอดจนข้อเสนอ ในการระงับข้อพิพาทต่อ ผู้ประนีประนอมหรืออาจเสนอให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าวระหว่างคู่ความก็ได้

คู่ความอาจขอให้ผู้ประนีประนอมดำเนินการตามความในวรรคก่อนก็ได้ ในกรณี เช่นว่านี้ ผู้ประนีประนอมจะจัดให้มีการดำเนินการตามที่คู่ความขอหรือไม่ก็ได้

ข้อ 21 การไกล่เกลี่ยจะกระทำด้วยวิธีใด ณ วันเวลา และสถานที่ใด ให้เป็นไปตามที่ ผู้ประนีประนอมกำหนด แต่ผู้ประนีประนอมจะต้องแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบถึงการดำเนินการ ไกล่เกลี่ยที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้เข้าร่วมให้คู่ความฝ่ายนั้นทราบด้วย

ข้อ 22 ในการไกล่เกลี่ยต่อหน้าคู่ความ ถ้าผู้ประนีประนอมเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อ ประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจอนุญาตให้เฉพาะแต่ตัวคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือ เพียงแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในการประชุมการไกล่เกลี่ยก็ได้

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่ผู้แทน ผู้รับมอบอำนาจ ที่ปรึกษาของคู่ความ หรือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ผู้ประนีประนอมอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยด้วย

ข้อ 23 กระบวนการไกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเป็นการลับ โดยไม่มีการบันทึกรายละเอียด ของการไกล่เกลี่ยไว้ ไม่ว่าบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือบันทึกในรูปแบบของการใช้สื่อ อิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศอื่น เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันให้บันทึก การดำเนินการไกล่เกลี่ยทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง โดยคู่ความเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้

ข้อ 24 เมื่อผู้ประนีประนอมเห็นสมควร ผู้ประนีประนอมอาจจัดให้มีการยกร่างสัญญา ประนีประนอมยอมความให้แก่คู่ความก็ได้ ในกรณีที่การยกร่างสัญญาดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายที่คู่ความ ต้องเป็นผู้จ่าย ผู้ประนีประนอมจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากคู่ความทุกฝ่ายและ คู่ความตกลงรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายนั้นแล้ว

ข้อ 25 ผู้ประนีประนอมจะต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ ผู้แต่งตั้งกำหนด เมื่อเห็นสมควรหรือผู้ประนีประนอมร้องขอผู้แต่งตั้งอาจขยายระยะเวลาในการ ดำเนินการไกล่เกลี่ยออกไปอีกก็ได้ถ้าเห็นว่าคู่ความใกล้จะบรรลุความตกลงในการระงับข้อพิพาท แล้วหาก ผู้ประนีประนอมเห็นว่า คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยมีลักษณะประวิง คดีให้ชักช้า ให้ผู้ประนีประนอมรายงานให้ผู้แต่งตั้งทราบโดยเร็ว

ข้อ 26 เมื่อคณะไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยแล้วเสร็จ หากการไกล่เกลี่ยในคดีแพ่ง สำเร็จโดยโจทก์ถอนฟ้องหรือมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือคดีอาญาที่ไกล่เกลี่ย

สำเร็จโดยโจทก์หรือผู้เสียหายตกลงกับจำเลยได้ แล้วโจทก์ถอนฟ้องหรือผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ ให้ผู้ประนีประนอมจรรยาบรรณพิจารณาชั้นใกล้เคียงส่งสำนวนคืนให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีคำสั่งหรือมีคำพิพากษาตามยอม สำหรับผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาสมทบที่ได้รับแต่งตั้ง ให้เป็นผู้ประนีประนอมในคดีนั้น อาจได้รับมอบหมายให้เป็นองค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแทนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนนั้นก็ได้ เมื่อมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้โดยความเห็นชอบของอธิบดี ส่วนในกรณีที่คณะใกล้เคียงไม่มีผู้ประนีประนอมที่เป็นผู้พิพากษาสมทบ ให้ผู้พิพากษาสมทบเวรปฏิบัติกร่วมเป็นองค์คณะด้วย

ในกรณีที่การใกล้เคียงไม่บรรลุผลให้ตกลงกันได้ ให้คณะใกล้เคียงจรรยาบรรณพิจารณาชั้นใกล้เคียง ส่งสำนวนคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ในกรณีเช่นนี้ให้คณะใกล้เคียงกำหนดวันนัดพร้อม หรือหากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นชอบก็ให้คณะใกล้เคียงกำหนดวันนัดพิจารณาไปได้ และให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายลงลายมือชื่อทราบนัดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณานั้นด้วย

ในกรณีตามวรรคสอง หากเป็นความประสงค์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะนำข้อตกลงข้อใดหรือการประนีประนอมในประเด็นข้อใดซึ่งรับกันและไม่ขัดต่อกฎหมายไปใช้อ้างอิงในชั้นพิจารณา ให้คณะใกล้เคียงบันทึกไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นใกล้เคียงโดยละเอียดตามความประสงค์ของคู่ความดังกล่าว

เรื่องการสิ้นสุดแห่งกระบวนการใกล้เคียง

ข้อ 27 ในกรณีดังต่อไปนี้ให้ถือว่ากระบวนการใกล้เคียงสิ้นสุดลง

- (1) คู่ความสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยการถอนฟ้อง หรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ
- (2) คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถอนตัวจากการใกล้เคียง
- (3) ผู้ประนีประนอมไม่อาจดำเนินการใกล้เคียงให้เป็นผลสำเร็จได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้
- (4) ผู้ประนีประนอมเห็นว่าข้อพิพาทดังกล่าวไม่อาจยุติลงได้ด้วยวิธีการใกล้เคียง
- (5) อธิบดีเห็นว่าข้อพิพาทดังกล่าวไม่อาจยุติลงได้ด้วยวิธีการใกล้เคียงหรือการใกล้เคียงไม่เป็นประโยชน์แก่คดีอีกต่อไป

ข้อ 28 เมื่อกระบวนการใกล้เคียงสิ้นสุดลง ให้ผู้ประนีประนอมแจ้งผลของการใกล้เคียงให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนทราบเพื่อดำเนินการต่อไปโดยเร็ว

ในกรณีที่คุณค่าความตกลงระดับข้อพิพาทเพียงบางส่วน หรือตกลงรับข้อเท็จจริงบางประการ และยินยอมให้นำข้อตกลงเช่นว่านั้นไปใช้อ้างอิงในกระบวนการพิจารณาของศาลได้ก็ให้ผู้นิพนธ์ประนีประนอมจัดทำบันทึกข้อตกลงและแจ้งให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนทราบด้วย

เรื่องการเก็บรักษาความลับ

ข้อ 29 เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องตกลงที่จะเก็บรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการไกล่เกลี่ย และตกลงที่จะไม่นำข้อเท็จจริงในระบบไกล่เกลี่ยและการดำเนินการไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ของศาล ไม่ว่าในสำนวนคดีที่ทำการไกล่เกลี่ยหรือคดีอื่น หรือในกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ

ข้อ 30 ในกรณีการไกล่เกลี่ยไม่บรรลุผลให้ตกลงกันได้ ให้เจ้าหน้าที่แยกสำนวนไกล่เกลี่ยเก็บไว้เป็นความลับและทำลายภายใน 7 วัน นับแต่วันที่คณะไกล่เกลี่ยมีคำสั่งส่งสำนวนหลักคืน เว้นแต่รายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไกล่เกลี่ยฉบับที่ส่งสำนวนหลักคืน ให้รวมเก็บไว้ในสำนวนหลัก

บทวิเคราะห์

จากการศึกษาถึง “ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2545”

1. ระเบียบนี้ได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ในกระบวนการไกล่เกลี่ยของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กลาง ไว้โดยแยกรายละเอียดเป็นข้อๆ ไว้หลายการคือ การไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษา การไกล่เกลี่ยโดยผู้นิพนธ์ประนีประนอม การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยการสิ้นสุดแห่งกระบวนการไกล่เกลี่ย และการเก็บรักษาความลับ

2. การกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ไว้ชัดเจนทำให้การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยสามารถกระทำได้โดยสะดวก ในทางปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการไกล่เกลี่ยของศาล รวมทั้งทำให้ส่งผลถึงการที่มีคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล มากขึ้นเป็นลำดับในทุกปี

3. อย่างไรก็ตามระเบียบนี้ยังไม่ครอบคลุมถึงวิธีการต่างๆ ในกระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลที่ชัดเจนทั้งหมดในทุกประเด็นของการมีผลบังคับใช้ของกระบวนการไกล่เกลี่ยในศาล ซึ่งจะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นถึงการมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างแท้จริง

4.2.1.1 คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย

ส่วนใหญ่ในประเทศไทยนั้นการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทในศาลจะให้ผู้พิพากษาซึ่งไม่ใช่เจ้าของสำนวนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดี แต่อยู่ในศาลเดียวกันเป็น

ผู้ประนีประนอม มาช่วยเหลือประนีประนอมข้อพิพาท ซึ่งผู้พิพากษาจะได้รับการยอมรับจาก คู่พิพาทในความเป็นกลาง มีคุณธรรม คำนึงถึงผลประโยชน์ข้อคู่ความเป็นหลัก และเมื่อ กล่าวถึงคุณสมบัติหรือความสามารถของผู้ไกล่เกลี่ยคงพูดได้แต่ในลักษณะที่ว่า คุณสมบัติ อย่างไร จึงจะเป็นประโยชน์หรือช่วยในการไกล่เกลี่ยได้ดียิ่งขึ้น คุณสมบัติเหล่านี้จะกล่าวอย่าง กว้างให้ครอบคลุมมากที่สุด ดังนี้⁴⁶

- (1) ความเป็นผู้มีจิตใจที่เป็นกลาง
- (2) รู้กฎหมาย มีความเข้าใจและสามารถอธิบายให้คู่ความฟังในเรื่องของความ ยุติธรรมทั้งในรูปของความยุติธรรมตามกฎหมายและความยุติธรรมตามธรรมชาติ
- (3) มีความเข้าใจในกระบวนการของการระงับข้อพิพาท
- (4) มีความอดทน มีความสามารถในการสำรวจความคิดเห็นต่อกันเป็นระยะ เวลานั้นๆ มีความคิดที่ชัดเจนและเป็นตัวของตัวเอง
- (5) มีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี มีทักษะในการเจรจาแบบพูดกับบุคคลอื่น
- (6) มีความสามารถในการรับฟังที่ชัดเจน ถูกต้อง ว่องไว และประกอบไปด้วย เชาวน์ปัญญา รู้จักยืดหยุ่น และมีความสามารถในการหลีกเลี่ยงการมองสิ่งต่างๆ มิใช่เฉพาะแต่ใน แง่ของความผิดถูกเท่านั้น
- (7) มีวาจาที่ชัดเจน มีสามัญสำนึกในเรื่องของจังหวะเวลา มีประสาทสัมผัสส่วองไว มีประสาทหูยังรู้ได้ แต่ไม่เข้าข้างฝ่ายใด
- (8) ไม่มีอคติ ไม่มีท่าทางในลักษณะบังคับให้ผู้อื่นยอมรับตามใจตน
- (9) มีความมั่นคง เฉลียวฉลาด มีความสามารถในการตอบรับคำพูดของผู้อื่น แต่ มิใช่สร้างความนิยมน
- (10) มีความรู้ในเนื้อหาหรือสาขาวิชาที่พิพาท
- (11) มีความสามารถในการเก็บรักษาความลับและมีความสามารถในการจัดการกับ สิ่งที่ไม่แน่นอน
- (12) รู้จักการนำเรื่องเข้าสู่ประเด็นที่ตนต้องการอย่างชาญฉลาด มีประสบการณ์ เกี่ยวกับการเจรจาต่อรองในเนื้อหาของปัญหาที่ยุ่งยากมาก่อน
- (13) รู้จักวิธีแก้ปัญหาโดยการปล่อยใจให้ครุ่นคิดพิจารณาอย่างเป็นอิสระให้เป็นไป ตามหลักของเหตุผลตามปกติ และปล่อยให้ความคิดนั้นพุ่งเข้าสู่หนทางของการแก้ปัญหาได้อย่าง

⁴⁶ ภาณุ รังสีสหัส. (2544). “กระบวนการพิจารณาคดีในศาลและการระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ย.” เอกสารประกอบการบรรยายโครงการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในศาลหลักสูตรผู้ปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยและ ประนอมข้อพิพาท. หน้า 6-7.

ไม่ต้องอาศัยเหตุผล ตลอดจนมีความกระตือรือร้นที่จะสามารถสร้างบทบาทของการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

(14) ดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

4.2.1.2 การเริ่มต้นนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย

กำหนดไว้ในเรื่องการคัดเลือกคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย

ข้อ 13 ไม่ว่าจะกระบวนการพิจารณาคำเนิ่นอยู่ในชั้นใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดี โดยความสมัครใจของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาจสั่งให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ และในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ประนีประนอมในคณะไกล่เกลี่ยต้องไม่เป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะในคดีนั้น เว้นแต่จะเป็นความประสงค์ของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะดังกล่าวเป็นผู้ประนีประนอมในคณะไกล่เกลี่ยนั้นได้

4.2.1.3 หลักเกณฑ์ทั่วไปของการไกล่เกลี่ย⁴⁷

1. กลุ่มความต้องสมัครใจและเต็มใจจะใช้ระบบไกล่เกลี่ยของศาลอย่างแท้จริง
2. กลุ่มความต้องยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
3. เว้นแต่กลุ่มความจะตกลงเป็นอย่างอื่น กลุ่มความและบุคคลที่เกี่ยวข้องตกลงที่จะเก็บรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการไกล่เกลี่ย และตกลงที่จะไม่นำข้อเท็จจริงในระบบไกล่เกลี่ยไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ของศาล ไม่ว่าในสำนวนคดีที่ทำกรไกล่เกลี่ยหรือคดีอื่น
4. แม้ว่ากลุ่มความจะตกลงเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล กลุ่มความก็ยังคงดำเนินการทางคดีตามปกติ เช่น จำเลยต้องยื่นคำให้การภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

4.2.1.4 รูปแบบการไกล่เกลี่ยในศาล

1. การไกล่เกลี่ยของศาลก่อนวันนัดพร้อมและหรือชี้สองสถาน
2. การไกล่เกลี่ยของศาลในวันนัดพร้อมและหรือชี้สองสถานหรือนัดสืบพยาน

⁴⁷ คู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

3. การไถ่เก็ลยของศาลก่อนมีคำพิพากษา

1. การไถ่เก็ลยของศาลก่อนวันนัดพร้อมและหรือชี้สองสถาน

กรณีนี้เป็นการไถ่เก็ลยเชิงรุกซึ่งมีประโยชน์มากในศาลโดย

- ต้องจัดทำหนังสือเชิญชวนให้มีกรไถ่เก็ลยและระบุข้อความเชิญชวนจำเลยให้มาเจรจาไถ่เก็ลยกับทางโจทก์ก่อนที่ศาลจะกำหนดวันนัดพร้อมหรือนัดพร้อมและชี้สองสถาน
- ประสานกับงานรับฟ้องเพื่อให้งานรับฟ้องช่วยดำเนินการส่งหนังสือเชิญชวนดังกล่าวให้จำเลยไปพร้อมกับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้อง
- เมื่อจำเลยได้รับหนังสือเชิญชวนและหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องแล้วประสงค์จะเจรจากับโจทก์ จำเลยจะติดต่อกลับมายังศูนย์ไถ่เก็ลยโดยเร็วไม่ว่าจะติดต่อทางโทรศัพท์หรือทางโทรสาร ศูนย์ไถ่เก็ลยต้องสามารถตอบปัญหาหรือข้อสงสัยให้กับจำเลยในเรื่องของกระบวนการไถ่เก็ลยของศาลทั้งระบบได้เพราะการตอบปัญหาหรือข้อสงสัยดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้จำเลยตัดสินใจว่าจะเข้าสู่ระบบไถ่เก็ลยของศาลหรือไม่
- ต้องสอบถามข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับคดี เช่น หมายเลขคดีดำ เรื่องที่พิพาท ชื่อ โจทก์จำเลย ทนายทรรพ์ ฯลฯ เพื่อตรวจสอบในเบื้องต้นว่าเป็นคดีที่สามารถทำการไถ่เก็ลยได้หรือไม่
- ถ้าเป็นคดีที่สามารถทำการไถ่เก็ลยได้ให้ขอวันเวลาที่จำเลยต้องการนัดไถ่เก็ลย หากจำเลยมีทนายความต้องขอวันเวลานัดไถ่เก็ลยของทนายความด้วย และเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการนัดไถ่เก็ลยให้ขอวันเวลาดำงของฝ่ายจำเลยไว้หลายๆวัน เพื่อเสนอให้ฝ่ายโจทก์เลือกวันนัดได้โดยสะดวก
- ต้องค้นหาสำนวนและตรวจสำนวนค้นหาเบอร์โทรศัพท์ติดต่อฝ่ายโจทก์โดยเร็ว และแจ้งให้โจทก์ทราบว่าจำเลยประสงค์จะเจรจาไถ่เก็ลยกับโจทก์ พร้อมทั้งสอบถามความสมัครใจของฝ่ายโจทก์ว่าต้องการจะเจรจาไถ่เก็ลยกับจำเลยหรือไม่ การสอบถามดังกล่าวเพื่อไม่เป็นการบังคับให้มาไถ่เก็ลย
- หากโจทก์ยินดีที่จะเจรจากับจำเลยก็ให้นัดวันเวลาไถ่เก็ลยตามวันเวลาที่จำเลยแจ้งไว้กับศูนย์ไถ่เก็ลย
- เมื่อได้วันนัดแล้วศูนย์ไถ่เก็ลยโทรศัพท์แจ้งจำเลยอีกครั้งว่าโจทก์ยินดีที่จะเจรจากับจำเลยและได้นัดไถ่เก็ลยไว้ตามที่จำเลยขอแล้ว พร้อมทั้งกำชับคู่ความว่าในวันนัดไถ่เก็ลยหากคู่ความเป็นบุคคลธรรมดาให้มาด้วยตนเองหรืออาจแต่งตั้งผู้แทนเข้าร่วมประชุมไถ่เก็ลย ถ้าคู่ความเป็นนิติบุคคลก็ให้กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจมาศาล ตามระเบียบศาล ทรรพ์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไถ่เก็ลยข้อพิพาท พ.ศ.2545

“ข้อ 17 คู่ความที่เป็นบุคคลธรรมดาควรเข้าร่วมประชุมการไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง ทั้งนี้ อาจแต่งตั้งผู้แทนเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

ถ้าคู่ความเป็นนิติบุคคล คู่ความนั้นอาจแต่งตั้งผู้แทนที่มีอำนาจตัดสินใจเข้าร่วมประชุม การแต่งตั้งให้กระทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้ประนีประนอม”

การประชุมไกล่เกลี่ยอาจจะต้องมีการตัดสินใจในทันทีทันใด ณ เวลาไกล่เกลี่ย ทั้งนี้ก็เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และผลประโยชน์ของคู่ความเอง

- และเมื่อได้วันเวลานัดไกล่เกลี่ยเป็นที่แน่นอนแล้ว ศูนย์ไกล่เกลี่ยต้องดำเนินการในส่วนของการตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 14 คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแล้ว ให้ตั้งสำนวนไกล่เกลี่ย โดยออกหมายเลขคดีคำใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดีแล้วผูกติดกับสำนวนหลัก หากมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆเกี่ยวกับสำนวนหลักระหว่างคดีอยู่ในระบบไกล่เกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ปลดสำนวนไกล่เกลี่ยออกจากสำนวนหลักเพื่อส่งสำนวนหลักไปดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวก่อน แล้วจึงส่งสำนวนหลักคืนสู่งานไกล่เกลี่ย...” เพื่อจัดตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยโดยเริ่มจากออกหมายเลขคดีคำไกล่เกลี่ยในสารบบไกล่เกลี่ย โดยใช้อักษรย่อว่า ก. นำหน้าเลขคดี เช่น รับคดี ทป.123/2547 เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยเป็นคดีที่ 10 จึงตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยโดยมีเลขคดีไกล่เกลี่ยเป็น ก.10/2547 การตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยประกอบด้วย

1. ปกสำนวนไกล่เกลี่ยแยกต่างหากจากสำนวนหลัก
2. หนังสือแต่งตั้งผู้ประนีประนอม
3. หนังสือตกลงเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยและยินยอมที่จะปฏิบัติ ตามระเบียบศาล

ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545

- นำปกสำนวนไกล่เกลี่ย หนังสือแต่งตั้งผู้ประนีประนอม หนังสือตกลงเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยและยินยอมที่จะปฏิบัติตามระเบียบศาลฯกลัดเข้าร่วมเป็นสำนวนไกล่เกลี่ย โดยผูกสำนวนไกล่เกลี่ยเข้าไว้กับสำนวนหลัก

- นำบัญชีรายชื่อผู้พิพากษาสมทบที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประนีประนอมของศาล และบัญชีรายชื่อผู้พิพากษาอาวุโส ซึ่งถือเป็นคณะไกล่เกลี่ยมาตรวจสอบในเบื้องต้นว่าบุคคลใดเป็นองค์คณะในสำนวนหลักหรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และให้หมายเหตุไว้ท้ายบัญชีรายชื่อหากพบกรณีดังกล่าว เป็นการตรวจสอบเบื้องต้นก่อนเสนอบัญชีรายชื่อให้อธิบดีลงนามแต่งตั้งเป็นผู้ประนีประนอมเจ้าของสำนวนไกล่เกลี่ยเพื่อไม่ต้องดำเนินการถอดถอนเมื่อพบข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ ๑๑ ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่

(ก) อธิบดียังมีคำสั่งถอดถอนผู้ประนีประนอมเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ประนีประนอมนั้น

(ข) มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดอันอาจกระทบกับความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ย

- แนนบัญญัติรายชื่อดังกล่าวไว้กับหนังสือแต่งตั้งผู้ประนีประนอม เสนอสำนวนให้อธิบดีลงนามแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเจ้าของสำนวนไกล่เกลี่ยตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 6 เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลให้อธิบดี หรือโดยได้รับแจ้งจากองค์คณะผู้พิพากษา แต่งตั้งผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่สมัครใจ ข้าราชการศาลยุติธรรม หรือบุคคลภายนอกผู้ใด ผู้หนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้ประนีประนอมที่ได้รับการแต่งตั้งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปตามระเบียบนี้....”

สำหรับกรณีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้น อธิบดีแต่งตั้งผู้ประนีประนอมจากผู้พิพากษาสมทบในศาลที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรเทคนิคการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประนีประนอมของศาลไว้ หรือผู้พิพากษาอาวุโส ตามบัญญัติรายชื่อดังกล่าว

- ในกรณีอธิบดีได้แต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบในศาลฯเป็นผู้ประนีประนอมงานสารบัญจะเป็นผู้จัดทำหนังสือเชิญผู้ประนีประนอมและแจ้งวันเวลาดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ผู้ประนีประนอมทราบล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันจะมีเฉพาะกรณีอธิบดีแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบในศาลฯเป็นผู้ประนีประนอมเนื่องจากมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษและช่วยแบ่งเบาภาระผู้พิพากษาประจำซึ่งต้องนั่งพิจารณาพิพากษาคดีครบองค์คณะ

- หากท่านอธิบดีแต่งตั้งผู้พิพากษาอาวุโสเป็นผู้ประนีประนอม ศูนย์ไกล่เกลี่ยต้องทำรายงานเจ้าหน้าที่เพื่อแจ้งวันเวลาดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ผู้พิพากษาอาวุโสที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ประนีประนอมทราบ

- ศูนย์ไกล่เกลี่ยต้องบันทึกวันเวลาดำเนินการไกล่เกลี่ยรวมทั้งบันทึกชื่อผู้ประนีประนอมลงระบบบริหารสำนวนในโปรแกรมคอมพิวเตอร์และเก็บสำนวนคดีไกล่เกลี่ยไว้ที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยเพื่อรอถึงวันนัด โดยไม่ต้องส่งไปห้องเก็บสำนวน

- การเตรียมความพร้อมก่อนถึงวันนัดไกล่เกลี่ย ศูนย์ไกล่เกลี่ยต้องตรวจสอบสำนวนในคดีที่จะไกล่เกลี่ยเพื่อตรวจสอบในใบแต่งตั้งนายความว่านายความโจทก์และจำเลยได้รับอนุญาตจากคู่ความให้มีอำนาจทำการประนีประนอมยอมความได้หรือไม่ ตรวจสอบว่าคู่ความที่เป็นนิติบุคคลมี

บุคคลใดเป็นกรรมการของนิติบุคคล จำนวนหรือชื่อกรรมการของนิติบุคคลซึ่งสามารถลงลายมือชื่อ และผูกพันนิติบุคคลนั้นได้ รวมถึงเตรียมสถานที่และอุปกรณ์สำนักงานที่ใช้ในการไต่ถามไต่สวน เช่น น้ำดื่ม แก้วน้ำ ชา กาแฟ ดินสอ กระดาษสำหรับให้คู่ความจดรายละเอียดในการไต่ถามไต่สวน ให้เรียบร้อยก่อนถึงเวลานัดไต่ถามไต่สวน

- เมื่อถึงวันเวลานัดไต่ถามไต่สวน ศูนย์ไต่ถามไต่สวนต้องสอบถามคู่ความทั้งสองฝ่ายว่ามีบุคคลใดมาศาลบ้างและมาพร้อมกันทั้งสองฝ่ายแล้วหรือไม่ หากมาพร้อมทั้งสองฝ่ายแล้วในเบื้องต้น ศูนย์ไต่ถามไต่สวนต้องแจ้งให้คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบว่าคุณต้องตกลงที่จะเก็บรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นที่เกิดขึ้นในกระบวนการไต่ถามไต่สวนตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไต่ถามไต่สวนข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 29 เว้นแต่ คู่ความจะตกลงเป็นอย่างอื่น คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องตกลงที่จะเก็บรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการไต่ถามไต่สวน และตกลงที่จะไม่นำข้อเท็จจริงในระบบไต่ถามไต่สวน และการดำเนินการ ไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ของศาล ไม่ว่าในจำนวนคดีที่ทำการไต่ถามไต่สวนหรือคดีอื่น หรือในกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ”

ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการไต่ถามไต่สวนดังกล่าว หมายถึง ข้อเท็จจริงในระบบไต่ถามไต่สวน ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไต่ถามไต่สวนข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 4 ในระเบียบนี้ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น...

“ข้อเท็จจริงในระบบไต่ถามไต่สวน” หมายความว่า การติดต่อระหว่างคู่ความหรือข้อเท็จจริงใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินการไต่ถามไต่สวน ข้อเท็จจริงที่เป็นเนื้อหาหรือรายละเอียดแห่งการเจรจาตกลงในกระบวนการวิธีการไต่ถามไต่สวน ข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ได้ยอมรับหรือปฏิเสธในขณะที่มีการไต่ถามไต่สวนความเห็นหรือข้อเสนอใดๆ ซึ่งได้เสนอโดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือโดยผู้ประนีประนอมขณะที่มีการไต่ถามไต่สวน...”

- เมื่อคู่ความพร้อมที่จะเริ่มทำการเจรจาไต่ถามไต่สวน ศูนย์ไต่ถามไต่สวนเชิญผู้ประนีประนอมออกนั่งทำการไต่ถามไต่สวน โดยก่อนเริ่มเจรจาของคู่ความ ศูนย์ไต่ถามไต่สวนต้องให้คู่ความ ผู้ประนีประนอม เจ้าหน้าที่ศูนย์ไต่ถามไต่สวน และบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกคนที่อยู่ในห้องไต่ถามไต่สวนลงลายมือชื่อในหนังสือตกลงเข้าสู่ระบบไต่ถามไต่สวนและยินยอมที่จะปฏิบัติตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไต่ถามไต่สวนข้อพิพาท พ.ศ.2545 (หนังสือดังกล่าวได้รวมไว้ในสำนวนไต่ถามไต่สวนตั้งแต่เริ่มตั้งสำนวนไต่ถามไต่สวนขึ้นแล้ว) ทั้งนี้ เป็นไปตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไต่ถามไต่สวนข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 18 ก่อนเริ่มการไต่ถามไต่สวนให้ผู้ประนีประนอมจัดให้คู่ความลงลายมือชื่อตกลงเข้าสู่ระบบการไต่ถามไต่สวนและยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นลายลักษณ์อักษร”

- หลังจากคู่ความ ผู้ประนีประนอม เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ย และบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายลงลายมือชื่อในหนังสือดังกล่าวนั้นแล้ว ให้เริ่มเจรจาไกล่เกลี่ย โดยผู้ประนีประนอมเริ่มต้นจากการแนะนำตนเองก่อนเท่าที่จำเป็นสั้นๆ ให้คู่ความทราบว่าผู้ประนีประนอมไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดทั้งสิ้น เพื่อยืนยันถึงความเป็นกลางและมีบรรยากาศที่ดีในการไกล่เกลี่ย จากนั้นให้คู่ความแต่ละฝ่ายทำการแนะนำฝ่ายตนเองด้วยเพื่อความสะดวกในการเจรจาที่เป็นกันเองมากขึ้น ซึ่งในขณะที่ผู้ประนีประนอมทำการไกล่เกลี่ย เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยต้องเตรียมรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไกล่เกลี่ยเพื่อให้ผู้ประนีประนอมบันทึกการประชุมพอสังเขปตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 23 กระบวนการไกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเป็นการลับ โดยไม่มีการบันทึกรายละเอียดของการไกล่เกลี่ยไว้ ไม่ว่าบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือบันทึกในรูปแบบของการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันให้บันทึกการดำเนินการไกล่เกลี่ยทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง โดยคู่ความเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้”

ผู้ประนีประนอมจะบันทึกในรายงานการประชุมไว้เพียงคร่าวๆหรือโดยย่อเท่านั้นจะไม่บันทึกในรายละเอียดทุกประเด็นในการไกล่เกลี่ยทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการรักษาความลับให้แก่คู่ความ เว้นแต่คู่ความทุกฝ่ายจะได้ตกลงกันให้บันทึกในรายละเอียด

รายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไกล่เกลี่ยที่แนบไปกับรายงานเจ้าหน้าที่ในข้อ 2 และข้อ 3 ให้ออกไว้ในสำนวนหลักตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 30 ...เว้นแต่รายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไกล่เกลี่ยฉบับที่ส่งสำนวนหลักคืน ให้ออกเก็บไว้ในสำนวนหลัก”

- เมื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยแล้วเสร็จไม่ว่าคู่ความจะตกลงกันได้หรือไม่ก็ตาม ให้ออกหมายเลขคดีแดงในสำนวนไกล่เกลี่ย โดยใช้อักษรย่อว่า ก. นำหน้าเลขคดี ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 14

เมื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยเสร็จ ไม่ว่าคู่ความจะตกลงกันได้หรือไม่ก็ตาม ให้ออกหมายเลขคดีแดง โดยใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดี...”

- กรณีศาลมีคำสั่งหรือมีคำพิพากษาตามยอมแล้ว ให้นำสำนวนหลักออกหมายเลขคดีแดง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “มาตรา 51 ให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะปฏิบัติ ดังนี้

(1)

(2) ลงทะเบียนคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดีทั้งหมดของศาลในสารบบคำพิพากษา

(3) ...”

- บันทึกผลการไต่ถามไต่สวนในระบบบริหารสำนวนของศาลฯ
- ขั้นตอนสุดท้ายให้ปลัดสำนวนไต่ถามไต่สวนออกจากสำนวนหลัก ส่งสำนวนหลักไปยังงานต่างๆ เพื่อดำเนินการต่อไปในส่วนที่เกี่ยวข้อง

2. ส่งคดีเข้าสู่ระบบไต่ถามไต่สวนของศาลในวันนัดพร้อมและหรือชี้สองสถาน หรือนัดสืบพยาน

ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไต่ถามไต่สวน พ.ศ. 2545

“ข้อ 13 ไม่ว่ากระบวนการพิจารณาดำเนินอยู่ในชั้นใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดีฯ โดยการสมัครใจของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาจสั่งให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไต่ถามไต่สวนได้และในกรณีเช่นนี้ ผู้ประนีประนอมในคณะไต่ถามไต่สวนต้องไม่ใช่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะในคดีนั้น เว้นแต่จะเป็นความประสงค์ของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะดังกล่าวเป็นผู้ประนีประนอมในคณะไต่ถามไต่สวนนั้นได้

การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไต่ถามไต่สวนตามคำขอของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยพิจารณาจากความประสงค์ที่แท้จริงของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และความเป็นไปได้ที่การไต่ถามไต่สวนจะบรรลุผลในการระงับข้อพิพาท

ในกรณีที่กลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้มีการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไต่ถามไต่สวน แต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ควรอนุญาต ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนปรึกษาอธิบดีก่อนมีคำสั่ง

ในกรณีที่กลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้นำคดีที่เคยไต่ถามไต่สวนมาแล้วไต่ถามไต่สวนใหม่ แต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ควรอนุญาต ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนปรึกษาอธิบดีก่อนมีคำสั่งเช่นกัน และหากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนกับอธิบดีเห็นพ้องต้องกันว่า สมควรให้ดำเนินการไต่ถามไต่สวนใหม่ ก็ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนสั่งอนุญาต ทั้งนี้ คณะไต่ถามไต่สวนซึ่งอธิบดีจะมอบหมายให้ดำเนินการไต่ถามไต่สวนตามระเบียบข้อ 7 ต้องมิใช่คณะเดิมที่เคยดำเนินการไต่ถามไต่สวนมาแล้ว เว้นแต่กลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้คณะไต่ถามไต่สวนเดิมดำเนินการไต่ถามไต่สวน”

สำหรับทางปฏิบัติ เมื่อถึงกำหนดวันนัดพร้อมและหรือวันชี้สองสถาน หรือวันนัดสืบพยาน ตัวความจะมาพบกันโดยตรงที่ศาล ตัวความในที่นี้หมายถึง ตัวโจทก์ ตัวจำเลย ผู้มีอำนาจตัดสินใจแทนโจทก์หรือจำเลย หรือกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทคู่ความ ศาลจะเป็น ผู้ถามความประสงค์ของกลุ่มความว่าต้องการเจรจาไต่ถามไต่สวนกันหรือไม่ หรือคู่ความแถลงต่อศาลว่าประสงค์ที่จะเจรจาไต่ถามไต่สวนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะใช้ดุลยพินิจว่าอนุญาตหรือไม่ โดยพิจารณาจากความ

ประสงค์ที่แท้จริงของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อไม่ให้คู่ความบางคนใช้เป็นเหตุในการประวิงคดี ทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาคดีได้ด้วย และความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะบรรลุผล ในการระงับข้อพิพาท หากศาลสั่งอนุญาตนิติกรประจำผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องติดต่อ ประสานงานกับศูนย์ไกล่เกลี่ยเพื่อนัดวันไกล่เกลี่ย เมื่อได้วันนัดไกล่เกลี่ยแล้ว ศาลจรรยาบรรณ กระบวนพิจารณาส่งคดีดังกล่าวเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล โดยกำหนดนัดไกล่เกลี่ยตามวันและ เวลาที่ได้นัดมาแล้วข้างต้น ให้นิติกรประจำองค์คณะผู้พิพากษาส่งสำนวนที่ส่งเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย ของศาลมายังศูนย์ไกล่เกลี่ยเพื่อดำเนินการตั้งสำนวนไกล่เกลี่ย เสนอท่านอธิบดีแต่งตั้ง ผู้ประนีประนอม ดำเนินการไกล่เกลี่ยและจนกระทั่งเสร็จกระบวนการไกล่เกลี่ย สำหรับขั้นตอนใน การดำเนินการตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยจนกระทั่งเสร็จกระบวนการไกล่เกลี่ยในกรณีนี้เหมือนกับใน ข้อ 1.1

3. ส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลก่อนศาลอ่านคำพิพากษา

ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 ข้อ 13 ดังที่กล่าวมาแล้ว คู่ความสามารถขอเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ แม้ว่าจะสืบพยานของทั้งสองฝ่ายเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ตาม กรณีนี้ในทางปฏิบัติเมื่อศาลสืบพยานของ คู่ความทุกฝ่ายเสร็จเรียบร้อยแล้วศาลจะนัดฟังคำพิพากษาอีกประมาณ 1 เดือนหลังจากสืบพยาน คู่ความแล้วเสร็จเพื่อพิจารณาตรวจสอบพยานหลักฐานและเขียนเรียงคำพิพากษาทำให้ยังมีระยะเวลา ช่วงหนึ่งก่อนที่จะฟังคำพิพากษา นั้น

หากคู่ความประสงค์ที่จะเจรจาไกล่เกลี่ยโดยเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล ให้คู่ความต้อง ทำคำแถลงเสนอต่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน เพื่อขออนุญาตเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลพร้อม กำหนดวันนัดมาในคำแถลงด้วย ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการดำเนินการไกล่เกลี่ย

หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายแจ้งมายังทางโทรศัพท์ว่าประสงค์จะเจรจา ส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล กรณีคู่ความทั้งสองฝ่ายแจ้งมายังศูนย์ไกล่เกลี่ยว่าประสงค์เจรจา ไกล่เกลี่ยขอส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลมักไม่มีปัญหาเรื่องการกำหนดวันนัดไกล่เกลี่ย เนื่องจากคู่ความมักติดต่อประสานงานกันเองจนได้วันนัดไกล่เกลี่ยแล้วจึงติดต่อมายังศูนย์ไกล่เกลี่ย ทำให้สะดวกและรวดเร็ว ในกรณีคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแจ้งมายังศูนย์ไกล่เกลี่ยว่าประสงค์เจรจา ไกล่เกลี่ยขอส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล ศูนย์ไกล่เกลี่ยจะทำการติดต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเร็วเพื่อกำหนดวันนัดไกล่เกลี่ยที่คู่ความมีวันว่างตรงกัน

การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยตามคำแถลงหรือคู่ความแจ้งมายังศูนย์ไกล่เกลี่ยของ ศาลดังกล่าวให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนว่าจะอนุญาตหรือไม่ หากศาลสั่ง อนุญาตศูนย์ไกล่เกลี่ยต้องดำเนินการตั้งสำนวนไกล่เกลี่ย เสนอท่านอธิบดีแต่งตั้งผู้ประนีประนอม

ดำเนินการ โกล่เกลี่ย และจนกระทั่งเสร็จกระบวนการ โกล่เกลี่ย สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการตั้ง
สำนวน โกล่เกลี่ยจนกระทั่งเสร็จกระบวนการ โกล่เกลี่ย ในกรณีนี้เหมือนเช่นเดียวกับหัวข้อ 1.1

4.2.1.5 ประเภทคดีที่โกล่เกลี่ยได้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

กลาง

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เป็นศาลชำนาญพิเศษเพื่อ
พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยคดีแพ่งและคดีอาญาที่
มีข้อพิพาทกับลักษณะคดีแตกต่างจากคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป และเป็นคดีที่มีความยุ่งยาก
ซับซ้อน คดีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีอำนาจพิจารณาตาม
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดี
ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539 “มาตรา 7 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ
การค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร
- (2) คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึง
มาตรา 275
- (3) คดีแพ่งเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาทตาม
สัญญาถ่ายถอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- (4) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา
271 ถึงมาตรา 275
- (5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่าง
ประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรม
อื่นที่เกี่ยวข้อง
- (6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมตาม (5)
การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสต์รีซีท รวมทั้งการประกัน
เกี่ยวกับกิจการดังกล่าว
- (7) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
- (8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้า หรือการให้บริการจาก
ต่างประเทศ

(9) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า ความลับทางการค้า และการคุ้มครองพันธุ์พืช

(10) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

(11) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตาม (3) ถึง (10)

ดังนั้นคดีทุกประเภทคดีที่ฟ้องยังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง สามารถที่จะทำการไกล่เกลี่ยได้ทั้งสิ้น ยกเว้นความผิดคดีอาญาตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร และคดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึงมาตรา 275 ซึ่งเป็นความผิดต่อสาธารณชน เป็นความผิดอาญาแผ่นดินจึงทำให้ไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้หรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้ โดยผลของกฎหมาย

4.2.1.6 ขั้นตอนการไกล่เกลี่ย⁴⁸

การไกล่เกลี่ยทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องใช้หลักการไกล่เกลี่ย หลักจิตวิทยาและการเจรจาต่อรองโดยใช้วาทศิลป์ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามรูปคดีและอุปนิสัยใจคอของกลุ่มพิพาทรวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น ภาวะเศรษฐกิจของกลุ่มพิพาท ดังนั้นจึงไม่มีขั้นตอนการดำเนินการที่แน่นอนตายตัว อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติขั้นตอนที่เป็นที่นิยมกันทั่วไปทั้งคดีที่เป็นข้อพิพาททั้งในประเทศและระหว่างประเทศ พอสรุปได้ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การเปิดประชุมไกล่เกลี่ยนัดแรก

การไกล่เกลี่ยจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับกรไกล่เกลี่ยนัดแรกว่าจะเริ่มต้นได้ด้วยดีหรือไม่ หากสามารถเริ่มต้นได้ด้วยดีสามารถอธิบายให้คู่พิพาทเข้าใจและมองเห็นประโยชน์ในการที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาแล้ว ข้อพิพาทดังกล่าวก็มีแนวโน้มว่าจะยุติได้เกือบร้อยละห้าสิบแล้ว ในขั้นตอนนี้มีกิจกรรมที่ต้องทำหลายประการ ได้แก่

- แนะนำตัวผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องแนะนำตัวเองให้คู่พิพาททราบชื่อ ที่อยู่ อาชีพ พร้อมทั้งเปิดเผยข้อเท็จจริงที่อาจทราบกระทบต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลาง หรืออาจจะถูกคัดค้านให้คู่พิพาททราบ ทำความสนิทสนมคุ้นเคยเพื่อสร้างบรรยากาศในการไกล่เกลี่ยให้ผู้เข้าร่วม

⁴⁸ ประชญา อยู่ประเสริฐ. (2548). “ขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.” รวมบทความการไกล่เกลี่ยและการประนีประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. หน้า 113-120.

ประชุมแนะนำตัว โดยให้แต่ละฝ่ายแนะนำตัวเพื่อจะได้ทำความรู้จักสามารถเรียกชื่อ ได้ถูกต้อง ตลอดจนทราบความเกี่ยวข้องและสถานภาพของแต่ละฝ่ายว่าเป็นตัวความหรือผู้แทนซึ่งมีอำนาจตัดสินใจในการเจรจามากน้อยเพียงใด

- ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องตรวจสอบผู้เข้าร่วมประชุมว่าได้รับมอบอำนาจมาถูกต้องและมีอำนาจตัดสินใจหรือไม่เพื่อให้การเจรจาและการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นไป โดยชอบกฎหมายและมีผลบังคับใช้ได้เมื่อเห็นว่ายอมรับแล้วก็ดำเนินการให้คู่พิพาทลงนามในหนังสือยินยอมให้ไกล่เกลี่ย ควรให้คู่พิพาทลงนามตกลงยินยอมให้ไกล่เกลี่ยและรับว่าจะไม่นำข้อเท็จจริงที่ได้จากการไกล่เกลี่ยไปใช้ในชั้นอนุญาโตตุลาการหรือในชั้นศาล เพื่อรักษาความลับของคู่พิพาท และให้คู่พิพาทเกิดความมั่นใจและไว้วางใจในการที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการไกล่เกลี่ย

- อธิบายให้คู่พิพาททราบถึงข้อดีและประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยว่าจะเป็นประโยชน์อย่างไร โดยให้คู่พิพาทมองหรือพิจารณาถึงประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่ายและแจ้งขอบเขตอำนาจของผู้ไกล่เกลี่ยว่าเป็นคนกลางที่เข้ามาประสานในการเจรจา ไม่มีอำนาจในการทำคำชี้ขาดหรือบังคับให้คู่พิพาททำสัญญาประนีประนอมยอมความได้ ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์ในกระบวนการไกล่เกลี่ย โดยทำความเข้าใจและตกลงกฎข้อบังคับตลอดจนวิธีปฏิบัติตนของแต่ละฝ่าย เช่น กำหนดให้ฝ่ายใดพูดก่อนขณะที่อีกฝ่ายพูดให้อีกฝ่ายฟัง โดยไม่ได้โต้แย้งหรือขัดจังหวะเมื่อผู้ไกล่เกลี่ยอนุญาตให้พูดจึงพูดได้

- ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องแจ้งให้คู่พิพาททราบถึงความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ยว่าเป็นคนกลางที่เป็นอิสระ ไม่ได้เป็นผู้แทนหรือเกี่ยวข้องกับฝ่ายใดและแม้ว่าจะมีการประชุมกับฝ่ายใดแต่เพียงฝ่ายเดียวบ้างจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นอิสระและเป็นกลาง และแจ้งให้คู่พิพาททราบว่าการบวนการไกล่เกลี่ยเป็นความลับ อนุญาตให้ผู้เกี่ยวข้องอื่นได้แก่ คู่ความ ผู้แทนหรือผู้รับมอบอำนาจหรือ บุคคลที่คู่พิพาทยินยอมให้เข้าร่วมเท่านั้น ข้อมูล ข้อเท็จจริง เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถนำไปเปิดเผยได้ และไม่สามารถนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการหรือชั้นศาลได้ เพื่อให้คู่พิพาทเกิดความเชื่อถือและมั่นใจในการที่จะเปิดเผยข้อมูลและข้อเท็จจริงในการเจรจาอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการไกล่เกลี่ย นอกจากนี้ควรให้คู่พิพาทที่ละฝ่ายโดยพยายามให้คู่พิพาทเห็นชอบหรือตกลงด้วยและจะเป็นการดียิ่งที่คู่พิพาทร้องขอให้มีการประชุมฝ่ายเดียว และประการสุดท้ายที่สำคัญที่สุดผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องอธิบายให้คู่พิพาทเห็นตระหนักว่า การไกล่เกลี่ยเป็นการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งจะต้องมีการลดหย่อนผ่อนปรนโดยลดทูลให้แก่กันไม่มุ่งแต่เอาชนะกัน

2. การค้นหาประเด็นข้อพิพาทและความต้องการของคู่พิพาท

ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องให้คู่พิพาทเสนอข้อเท็จจริงและเรื่องราวและข้อเรียกร้องโดยย่อ เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการที่จะทราบถึงความต้องการและข้อเรียกร้องตลอดจนถึงที่คู่พิพาทแต่ละฝ่ายจะยอมรับได้ในขั้นตอนแรกของการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องกระตุ้นให้ทุกฝ่ายได้พูดและเสนอข้อเท็จจริงให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้พูดอย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากส่วนใหญ่ในระยะแรกของการไกล่เกลี่ยคู่พิพาทต่างฝ่ายต่างจะสงวนท่าทีไม่ยอมเป็นฝ่ายยื่นข้อเสนอก่อนเนื่องจากเกรงว่า จะได้รับน้อยเกินไปกว่าที่อีกฝ่ายจะให้หรือเสนอมากเกินไปกว่าที่อีกฝ่ายประสงค์จะเรียกร้อง

ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้รับฟังและรวบรวมข้อเท็จจริงให้มากที่สุด ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเป็นนักฟังและจับประเด็นที่ดีรวบรวมข้อเท็จจริงให้มากที่สุดตอนใดเกิดความสงสัยให้สอบถามคู่พิพาทให้ได้ความกระจ่าง ให้แต่ละฝ่ายอธิบายข้อสงสัยที่เกิดขึ้นให้กระจ่างโดยจำแนกจุดยืนและความต้องการของแต่ละฝ่ายว่ามีความต้องการอะไรบ้าง และยอมลดหย่อนผ่อนปรนกันได้เพียงใดเพื่อทราบจุดต่างของแต่ละฝ่าย

3. การตรวจสอบประเด็นข้อพิพาทในการประชุมฝ่ายเดียว

เมื่อผู้ไกล่เกลี่ยพิจารณาว่าควรจะได้มีการประชุมฝ่ายเดียวแยกจากกันควรสอบถามความยินยอมของคู่พิพาท และจะใช้เมื่อพิจารณาเห็นว่าจำเป็นเท่านั้น โดยจะต้องระมัดระวังในการใช้คำพูดและการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในการแยกประชุมฝ่ายเดียวผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องชี้แจงให้คู่พิพาทมั่นใจในความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ยว่าการประชุมฝ่ายเดียวนั้นผู้ไกล่เกลี่ยก็ยังคงเป็นกลางและเป็นอิสระอยู่ ข้อมูลที่ได้จากแต่ละฝ่ายในการประชุมฝ่ายเดียวจะต้องเก็บเป็น ความลับ เว้นแต่คู่ความยินยอมให้เปิดเผย คำพูดที่แต่ละฝ่ายหนึ่งพูดถึงอีกฝ่ายหนึ่งในทางไม่ดี อันอาจจะก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใจกันนั้น ไม่ควรจะเล่าต่อให้อีกฝ่ายหนึ่งฟัง

ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการอันแท้จริงของคู่พิพาทว่ามีความประสงค์อะไรและข้อเรียกร้องที่เรียกจะลดหย่อนได้มากที่สุดเพียงใดและอีกฝ่ายจะชำระให้ได้มากที่สุดเพียงใด ข้อใดสามารถที่จะสละหรือลดลงได้บ้างหรือไม่ จากนั้นผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้ส่งผ่านข้อมูลที่คู่พิพาทยินยอมให้เปิดเผยแก่อีกฝ่าย ข้อมูลใดที่สามารถจะเปิดเผยได้ให้ส่งอีกฝ่ายทราบและนำข้อมูลมาเชื่อมโยงหาความเป็นไปได้ในการตกลงกันโดยกระตุ้นคู่พิพาทให้เกิดความพยายามที่จะตกลงกัน

4. การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในประเด็นพิพาท

ภายหลังจากมีการประชุมฝ่ายเดียวผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องสรุปประเด็นทั้งหมดทั้งประเด็นหลักหรือประเด็นย่อย ว่ามีประเด็นข้อพิพาทมากน้อยเพียงใดประเด็นใด คู่พิพาทรับกันได้ก็

ตัดออกไป เพื่อให้ประเด็นแตกต่างให้แคบลง นอกจากนี้ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเสนอทางเลือกที่เป็นไปได้แก่คู่พิพาท โดยหาทางเลือกหลายๆ ทางที่มีทางเป็นไปได้มากที่สุดให้แก่คู่พิพาท เช่น ในกรณีพิพาทในเรื่องสัญญาผู้ยืม อาจจะเสนอแนวทางการผ่อนชำระเป็นรายเดือน พักดอกเบี้ยไว้ก่อน ขยายเวลาการชำระนี้ ปรับหนี้ระยะสั้นเป็นระยะยาว ชำระหนี้ด้วยหลักทรัพย์ที่เป็นประกัน ใช้หลักทรัพย์อื่นดีใช้หนี้เช่น บ้าน ที่ดิน แผลงหนี้เป็นทุน

ในการไกล่เกลี่ยให้ผู้ไกล่เกลี่ยจัดทางเลือกที่คู่พิพาทรับไม่ได้ออกไปเช่น กรณีกู้ยืมเงิน ธนาคารเข้าหนี้มักจะไม่มีลดเงินที่กู้ การต่อรองขอลดต้นเงินจึงต้องตัดออกไปแล้วหาแนวทางอื่นแทนเช่น ขยายระยะเวลาชำระหนี้โดยในระยะแรกชำระหนี้เล็กน้อยก่อนแล้วค่อยๆ เพิ่มขึ้นในระยะหลัง ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องหาจุดยืนของแต่ละฝ่ายว่าต้องการอะไรแล้วแก้ไขให้มาพบกัน ใช้แรงกดดันให้ตกลงกัน โดยชี้แจงให้พิจารณาถึงผลดีผลเสียและความยุ่งยาก อันจะเกิดขึ้นตลอดเวลาและค่าใช้จ่ายที่จะต้องเสียไป เมื่อเทียบกับความแตกต่างในจำนวนทรัพย์สินหรือเงินที่ได้แย้งกันอยู่

5. การจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

ภายหลังจากที่คู่พิพาทสามารถตกลงกันได้และผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่าไม่ขัดต่อกฎหมายแล้ว ควรจะรีบดำเนินการร่างสัญญาประนีประนอมยอมความให้เป็นไปตามที่คู่พิพาทตกลงกันและให้มีผลบังคับได้ให้คู่พิพาทหรือผู้แทนที่มีอำนาจลงนามให้มีผลผูกพันเนื่องจากหากทิ้งระยะเวลาให้เนิ่นนานออกไปแล้วคู่พิพาทอาจเปลี่ยนใจได้

ในการร่างสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยอาจให้คู่พิพาทใส่เนื้อหาข้อตกลงเอง หรือช่วยร่างตามเนื้อหาที่คู่พิพาทต้องการ จากนั้นตรวจสอบทบทวนข้อตกลงให้ถูกต้องครบถ้วน และไม่ขัดต่อกฎหมายเมื่อเห็นว่าถูกต้องแล้วก็อ่านให้คู่พิพาทฟัง ให้คู่พิพาทและพยานลงลายมือชื่อในต้นฉบับ คู่ฉบับและสำเนา ให้ทั้งสองฝ่ายเก็บไว้คนละฉบับ

ความรู้และขั้นตอนเบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยจะเป็นแนวทางให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดีต่อไป ซึ่งขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยนั้นผู้ไกล่เกลี่ยมักจะใช้แนวทางนี้ได้ทุกศาลไม่เฉพาะศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

4.2.1.7 การสิ้นสุดการไกล่เกลี่ย

1. กรณีไกล่เกลี่ยสำเร็จ

- คู่ความตกลงกันได้โดยโจทก์ถอนฟ้องส่วนใหญ่เป็นคดีอาญา
- คู่ความตกลงกันได้โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความและขอให้ศาลพิพากษา

ตามยอม

กรณีคู่ความตกลงกันได้โดยโจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้อง คำร้องขอถอน คำร้องทุกข์ หรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ต้องช่วยคู่ความร่างสัญญาประนีประนอมยอมความหรือถ้า คู่ความเตรียมสัญญาประนีประนอมยอมความมาพร้อมแล้วต้องช่วยผู้ประนีประนอมตรวจสัญญา ดังกล่าวในเบื้องต้นว่าเป็นสัญญาที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและมีผลบังคับใช้ได้ผู้ประนีประนอมต้อง จดรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนคดีส่งสำนวนคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเพื่อให้ผู้พิพากษา เจ้าของสำนวนมีคำสั่งคำร้องหรือมีคำพิพากษตามยอม ต้องทำรายงานเจ้าหน้าที่พร้อมแนบสัญญา ประนีประนอมยอมความ คำร้องขอถอนฟ้อง คำร้องขอถอนคำร้องทุกข์แล้วแต่กรณีและรายงาน กระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนคดีแจ้งให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนทราบว่าคู่ความตกลงกันได้และมี คำสั่งในคำร้องดังกล่าวหรือมีคำพิพากษตามยอมต่อไป ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ การค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไต่สวนคดีข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 26 เมื่อคณะไต่สวนคดี ดำเนินการไต่สวนคดีแล้วเสร็จ หากการไต่สวนคดีในคดีแพ่งสำเร็จโดยโจทก์ถอนฟ้องหรือมีการทำ สัญญาประนีประนอมยอมความ หรือคดีอาญาที่ไต่สวนคดีสำเร็จโดยโจทก์หรือผู้เสียหายตกลงกับ จำเลยได้ แล้วโจทก์ถอนฟ้องหรือผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ ให้ผู้ประนีประนอมจดรายงานกระบวนการ พิจารณาชั้นไต่สวนคดีส่งสำนวนคืนให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีคำสั่งหรือคำพิพากษตามยอม สำหรับผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาสมทบที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอมในคดีนั้นอาจได้รับ มอบหมายให้เป็น องค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแทนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน นั้นก็ได้ เมื่อมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจกล่าวได้ ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของอธิบดี ฯ ส่วนในกรณีที่คณะไต่สวนคดีไม่มีผู้ประนีประนอมที่เป็นผู้พิพากษาสมทบให้ผู้พิพากษา เสร็จ ปฏิบัติการร่วมเป็นองค์คณะด้วย...”

2. กรณีไต่สวนคดีไม่สำเร็จ

- เมื่อคู่ความตกลงกันไม่ได้ ให้ศาลดำเนินการพิจารณาไปตามปกติ
- เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถอนตัวจากการไต่สวนคดี
- เมื่อคู่ความตกลงที่จะระงับข้อพิพาทบางส่วนหรือตกลงกันรับข้อเท็จจริงบางประการ ได้
 - เมื่อผู้ประนีประนอมเห็นว่าข้อพิพาทดังกล่าวไม่อาจยุติได้ด้วยวิธีการไต่สวนคดี หรือ การไต่สวนคดีไม่เป็นประโยชน์แห่งคดีอีกต่อไป
 - เมื่อกระบวนการไต่สวนคดีสิ้นสุดให้ผู้ประนีประนอมแจ้งผลของการไต่สวนคดีให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนทราบโดยเร็ว
 - เมื่อกระบวนการไต่สวนคดีสิ้นสุดลง ไม่ว่าด้วยประการใดก็ตามทำให้มีผลถึงอายุความ ในการดำเนินคดีหรือในการฟ้องคดีนั้นๆ เริ่มนับต่อจากที่สะดุดหยุดอยู่

4.3 แนวปฏิบัติในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อมีคำพิพากษาตามยอม

4.3.1 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อมีคำพิพากษาตามยอมในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

ข้อพิจารณาระหว่างการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ⁴⁹

1. ผู้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องเป็นคู่ความและอย่าทำสัญญาโดยบังคับไปถึงบุคคลภายนอก ถ้าจะให้ผูกพันบุคคลภายนอกก็สามารถทำได้ เช่น

- ให้นำบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วยการร้องสอด
- ให้นำบุคคลภายนอกเข้าทำสัญญาค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274⁵⁰ ซึ่งหากมีการผิดสัญญาที่จะบังคับคดีเอาแก่ผู้ค้ำประกันได้ โดยไม่ต้องฟ้องผู้ค้ำประกันเป็นคดีใหม่

2. ต้องตรวจเรื่องอำนาจการยอม เช่น

- กรณีทนายความหรือผู้รับมอบอำนาจเป็นผู้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ต้องตรวจดูใบแต่งตั้งทนายความหรือหนังสือมอบอำนาจว่าระบุให้มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว สัญญาประนีประนอมยอมความนั้นย่อมจะไม่ผูกพันตัวความ

- กรณีนิติบุคคลทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องตรวจดูอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลและกรณีนิติบุคคลแต่งตั้งทนายความหรือมอบอำนาจให้บุคคลมาทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องตรวจดูอำนาจกระทำการแทนบุคคลผู้กระทำการแทนนิติบุคคลนั้นเช่นกัน

- กรณีผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถเป็นคู่ความ ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน ตามประมวล

⁴⁹ โชติช่วง ทังวงศ์. (2548). “แนวปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการพิพากษาตามยอม.” ใน รวมบทความ การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. หน้า 65–71.

⁵⁰ มาตรา 274 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลใดๆ ได้เข้าเป็นผู้ค้ำประกันในศาลโดยทำหนังสือประกันหรือโดยวิธีอื่นๆ เพื่อการชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล หรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นย่อมใช้บังคับแก่การประกันนั้นได้โดยไม่ต้องฟ้องผู้ค้ำประกันใหม่”

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574, 1598/3 และ 1598/18⁵¹

- กรณีคนเสมือนไร้ความสามารถเป็นคู่ความ ผู้พิทักษ์ไม่มีอำนาจทำสัญญา ประนีประนอมยอมความแทน แต่คนเสมือนไร้ความสามารถทำได้เอง โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 35⁵² ไม่มีอำนาจทำโดยลำพัง

- กรณีที่คู่ความถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือเด็ดขาดอำนาจการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความตกอยู่แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ คู่ความจึงไม่มีอำนาจทำสัญญา ประนีประนอมยอมความ

3. ควรให้คู่ความลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความให้เรียบร้อยก่อน ศาลอ่านรายงานกระบวนการพิจารณา เหตุผล คือ เพื่อป้องกันไม่ให้คู่ความล้มลงลายมือชื่อหรือ เปลี่ยนใจ

ข้อสังเกต ในกรณีที่คู่ความตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันแล้วแต่ต่อมาอีก ฝ่ายไม่ยอมลงลายมือชื่อแม้ศาลจะจัดแจ้งที่ไม่ยอมลงชื่อไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาแล้ว พิพากษาตามยอมนั้นก็ไม่ใช่ชอบ ศาลสูงต้องเพิกถอน (ฎีกาที่195/2521)

4. ในรายงานกระบวนการพิจารณาศาลน่าจะจัดโดยระบุข้อความด้วยว่า “ได้อ่านสัญญา ประนีประนอมยอมความให้คู่ความฟังแล้ว คู่ความรับว่าตรงตามเจตนา” ในกรณีนี้ส่วนใหญ่จะไม่ ค่อยได้ปฏิบัติกัน แต่ถ้าทำได้ก็จะทำให้การทำสัญญาประนีประนอมยอมความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

⁵¹ มาตรา1574 บัญญัติว่า “นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะ กระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

(1)...

(12) ประนีประนอมยอมความ”

มาตรา1598/3 บัญญัติว่า “ผู้ปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้อยู่ในปกครอง

ให้นำมาตรา 1570 มาตรา 1571 มาตรา 1572 มาตรา 1574 มาตรา 1575 มาตรา 1576 และมาตรา 1577 มาใช้บังคับแก่ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองโดยอนุโลม”

มาตรา1598/18 บัญญัติว่า “ในกรณีบิดามารดาเป็นผู้อนุบาลบุตร ถ้าบุตรนั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้ นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครองมาบังคับใช้โดยอนุโลม แต่ถ้าบุตรนั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว ให้ นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้อำนาจปกครองมาบังคับใช้โดยอนุโลม เว้นแต่สิทธิตามมาตรา 1567(2)และ(3)”

⁵² มาตรา 35 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้พิทักษ์ไม่ยินยอมให้คนเสมือนไร้ความสามารถกระทำการอย่างหนึ่ง อย่างใดตาม มาตรา 34 โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถร้องขอ ศาลจะมีคำสั่ง อนุญาตให้กระทำการนั้น โดยไม่ต้องรับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก็ได้ ถ้าการนั้นจะเป็นคุณประโยชน์แก่คน เสมือนไร้ความสามารถ”

5. ในกรณีที่แก้ไขสัญญาประนีประนอมยอมความ เช่น การเปลี่ยนแปลงยอด จำนวนหนี้ เปลี่ยนวันชำระหนี้ หรือมีชุดคดกเดิมแก้ไข จะต้องให้คู่ความทุกฝ่ายลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกจุดเพื่อกันไว้มิให้เกิดจุดอ่อนที่คู่ความจะมาโต้แย้งได้ในภายหลัง

6. คู่ความตกลงกันเกินคำขอ หรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้องได้ แต่ต้องตกลงกันในประเด็นแห่งคดี หรือเกี่ยวเนื่องกับประเด็นแห่งคดี

7. เมื่อคู่ความแถลงร่วมกันว่าคดีตกลงกันได้แล้ว ขอให้ศาลทำสัญญาประนีประนอมยอมความและพิพากษาตามยอมให้ หากมีคำคู่ความ เช่น คำให้การของจำเลยหรือ คำแถลงของจำเลยอยู่ในสำนวน ก็ไม่มีความจำเป็นใดที่ศาลจะต้องมีคำสั่งรับพิจารณาต่อไป โดยศาลจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความและพิพากษาไปตามยอมได้เลย

8. คู่ความสามารถตกลงค่าทนายความในสัญญาประนีประนอมยอมความมากน้อยเท่าใดก็ได้ โดยจะตกลงเรื่องค่าทนายความสูงกว่าที่กำหนดไว้ในตารางท้ายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ได้

9. กรณีจำเลยหลายคน และบางคนยอมได้แต่บางคนไม่ยอม ศาลทำยอมเฉพาะคู่ความบางคนที่ยอมนั้นได้ เช่น

- กรณีจำเลยบางคนยอม บางคนไม่ยอม โจทก์อาจถอนฟ้องจำเลยคนที่ไม่ยอมแล้วทำยอมเฉพาะกับจำเลยที่ยอมก็ได้

- กรณีจำเลยบางคนยอม บางคนไม่ยอม และ โจทก์ไม่ยอมถอนฟ้องจำเลยคนที่ไม่ยอมแต่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ศาลก็ทำยอมให้เฉพาะจำเลยคนที่ยอมได้แล้วดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปสำหรับจำเลยคนที่ไม่ยอม และเมื่อเสร็จการพิจารณาแล้วจึงพิพากษาไปพร้อมกัน

สำหรับวิธีปฏิบัติตามกรณีหลังนี้คือ

(1) จำเลยคนใดยอมก็ทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์กับจำเลยคนนั้นไว้เลย แต่ศาลจะยังไม่พิพากษาตามยอม แล้วรวมสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นไว้ในสำนวน

(2) ศาลจะจกรายงานกระบวนการพิจารณาไว้โดยให้ใส่ใจความสำคัญว่าจำเลยคนใดยอมหรือไม่ยอมและคนใดทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ แต่ยังไม่ได้มีคำพิพากษาสำหรับจำเลยคนนั้น คงรอไว้พิพากษาตามยอมพร้อมกับคำพิพากษาสำหรับจำเลยที่ไม่ยอมตามกระบวนการพิจารณาปกติ โดยจกรายงานกระบวนการพิจารณาในส่วนทำสัญญาประนีประนอมยอมความเสร็จแล้ว ก็ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปต่อสำหรับจำเลยที่ไม่ยอม

(3) เมื่อสืบพยานของโจทก์และจำเลยที่ไม่ยอมเสร็จแล้ว จึงมีคำพิพากษาพร้อมกันในคำพิพากษาฉบับเดียวกัน

ข้อสังเกต บางครั้งเมื่อศาลทำยอมสำหรับจำเลยบางคนแล้ว โจทก์ได้ขอคืนคำขึ้นศาลมาเลย กรณีเช่นนี้เห็นว่า ถ้าหนีตามฟ้องเป็นกรณีที่ไม่อาจแบ่งแยกกันได้ก็จะคืนคำขึ้นศาลให้แก่โจทก์ไม่ได้ คงต้องสั่งในคำพิพากษาแต่เฉพาะส่วนความรับผิดชอบในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมของจำเลยแต่ละคนแยกกันเท่านั้น

4.3.2 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อมีคำพิพากษาตามยอมในชั้นศาลฎีกา

กรณีทำสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาแยกเป็น 2 กรณี

1. กรณีคู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วนำมายื่นต่อศาลชั้นต้น

ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นจะออกนั่งพิจารณาสอบถามคู่ความแล้วให้ลงลายมือชื่อไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความต่อหน้า แล้วผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นจึงลงลายมือชื่อต่อท้ายตามแบบพิมพ์สัญญาประนีประนอมยอมความ แล้วจกรายงานกระบวนการพิจารณาให้ส่งสัญญาประนีประนอมยอมความพร้อมรายงานกระบวนการพิจารณาไปศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อเพื่อดำเนินการและมีคำพิพากษาตามยอมต่อไป

2. คู่ความจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้

โดยคู่ความสามารถตกลงกันทำสัญญาประนีประนอมยอมความและยื่นคำร้องขอให้ทำคำพิพากษาตามยอม ได้โดยตรงที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา เพื่อความสะดวก รวดเร็ว ในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งในกรณีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น เป็นศาลชำนาญพิเศษ พิจารณาพิพากษาคดีเฉพาะ คดีที่เกี่ยวกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเท่านั้น และมีเขตอำนาจศาลทั่วราชอาณาจักร ฉะนั้นคดีที่มีการอุทธรณ์จึงต้องอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาโดยตรงซึ่งถือเป็นที่สุดและทำให้คดีถึงที่สุด ดังนั้นการที่คู่ความยื่นคำร้องขอให้ทำศาลคำพิพากษาตามยอมจึงต้องยื่นคำร้องขอโดยตรงต่อศาลฎีกา

4.3.3 สถิติคดีไกล่เกลี่ยในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

สถิติคดีตั้งแต่ ปี พ.ศ.2541 ถึงปีพ.ศ.2548 โดยแยกเป็นประเภทคดีทั้งคดีแพ่ง คดีอาญาที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ในศาลฯเทียบเป็นคดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลฯและคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จคิดเป็นอัตราร้อยละ โดยได้จัดเรียงลำดับเป็นปีก่อนหลัง เพื่อความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าต่อไป (ปรากฏตามตารางสถิติคดีในภาคผนวก)

บทวิเคราะห์

จากตารางสถิติคดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง นั้น จะเห็นว่า

1. ประเภทคดีที่สู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลได้แยกให้เห็นเป็นเรื่องราวที่เข้ามาไกล่เกลี่ยและไกล่เกลี่ยสำเร็จเป็นจำนวนทั้งสิ้นในแต่ละปีตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 - พ.ศ.2548 เพื่อความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2. จากการแยกประเภทคดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยนั้นจะเห็นว่าทุกคดีที่สามารถเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ทั้งสิ้นและคดีในแต่ละประเภทเมื่อศึกษาจากสถิติแล้วเห็นว่าสามารถตกลงกันได้เกือบทุกประเภทคดี

3. คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยสูงสุดคือ คดีละเมิดเครื่องหมายการค้าและมีจำนวนคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จเมื่อเทียบเป็นอัตราส่วนแล้วประมาณร้อยละ 30 ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงพอสมควร

4. คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยลำดับรองคือ การขนส่งระหว่างประเทศทางอื่น และมีจำนวนคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จสูงสุด ซึ่งเมื่อเทียบเป็นอัตราส่วนแล้วประมาณร้อยละ 40 ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงที่สุด

5. คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยลำดับรองคือ คดีการรับขนทางทะเล และมีจำนวนคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จสูงรองลงมาเป็นลำดับที่ 1 และเมื่อเทียบเป็นอัตราส่วนแล้วประมาณร้อยละ 37 ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงเช่นกัน

6. คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยลำดับรองคือ คดีซื้อขายระหว่างประเทศ และมีจำนวนคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จสูงรองลงมาเป็นลำดับที่ 2 และเมื่อเทียบเป็นอัตราส่วนแล้วประมาณร้อยละ 32 ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงพอสมควร

7. คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยลำดับรองคือ คดีผิดสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ และมีจำนวนคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จสูงรองลงมาเป็นลำดับที่ 3 และเมื่อเทียบเป็นอัตราส่วนแล้วประมาณร้อยละ 23 ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงเช่นกัน

8. จากการวิเคราะห์สถิติคดีและจัดลำดับประเภทคดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยสูงและคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จสูงใน 5 อันดับแรกจากประเภทคดีทั้งหมด 22 เรื่องที่เข้ามาสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง นั้น โดยเรียงลำดับคดีที่มีปริมาณจากมากไปหาน้อยมีดังนี้

1. คดีละเมิดเครื่องหมายการค้า
2. การขนส่งระหว่างประเทศทางอื่น
3. คดีการรับขนทางทะเล

4. คดีซื้อขายระหว่างประเทศ
5. คดีผิดสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
6. คดีเลตเตอร์ออฟเครดิต,ทรัสต์รีซีพ
7. คดีละเมิดลิขสิทธิ์
8. คดีการให้บริการระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเงิน,เรื่องอื่นๆ
9. คดีความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์
10. คดีเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า
11. คดีความลับทางการค้า
12. คดีละเมิดสิทธิบัตร
13. คดีผิดสัญญา
14. คดีเพิกถอนคำวินิจฉัยคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า
15. คดีเพิกถอนการจดทะเบียนสิทธิบัตร
16. คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีกักเรือ
17. คดีความผิดเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญา
18. คดีความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2535
19. คดีความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522
20. คดีละเมิดชื่อทางการค้า
21. คดีละเมิดอนุสิทธิบัตร
22. คดีขอให้บังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

จากการแบ่งแยกประเภทคดี ทำให้เห็นว่าในคดีบางประเภทควรกำหนดให้เข้ามาสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลได้ก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณา เพราะจะเห็นว่ามามีปริมาณคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จสูงมาก เช่น ในประเภทคดี 5 อันดับแรก จึงควรกำหนดให้มีนโยบาย ให้คดีดังกล่าวเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลก่อน คือ

- 1.คดีละเมิดเครื่องหมายการค้า
2. การขนส่งระหว่างประเทศทางอื่น
3. คดีการรับขนทางทะเล
4. คดีซื้อขายระหว่างประเทศ
5. คดีผิดสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ

ส่วนคดีบางประเภทที่มีสถิติการไกล่เกลี่ยสำเร็จน้อยมาก ซึ่งจะเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้มีนโยบายเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล ก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหากคู่ความไม่ประสงค์ขอเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย เช่น ในประเภทคดี 4 อันดับหลัง คือ

1. คดีความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ. 2522
2. คดีละเมิดชื่อทางการค้า
3. คดีละเมิดอนุสิทธิบัตร
4. คดีขอให้บังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กลาง ได้มีการออกระเบียบว่าด้วยการไกล่เกลี่ย มาบังคับใช้แล้วจำนวน 3 ฉบับ ตั้งแต่ พ.ศ. 2541 และปรับปรุงโดยปี พ.ศ. 2543 และแก้ไขล่าสุดปี พ.ศ. 2545 เพื่อให้การไกล่เกลี่ยในศาลเป็นไปโดยสะดวกรวดเร็วและเป็นธรรม แต่ยังคงเกิดปัญหาด้านต่างในทางปฏิบัติอยู่หลายประการดังศึกษามาแล้วข้างต้นนั้น

อย่างไรก็ตามหากมีการออกกฎหมายที่ชัดเจนมารับรองกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยตรงเป็นการเฉพาะจะทำให้ระบบไกล่เกลี่ยมีผลดีมากยิ่งขึ้น ในการบังคับใช้ได้ตามกฎหมายและตามความประสงค์ของคู่ความที่ตกลงกันเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยและสมเจตนารมณ์ของกฎหมาย

บทที่ 5

วิเคราะห์ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศกลาง

5.1. วิเคราะห์อุปสรรคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

5.1.1 เรื่องการมอบอำนาจของตัวความ

กรณีที่มีผู้มีอำนาจไม่สามารถมาร่วมในการไกล่เกลี่ยได้ เนื่องจากตัวความซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการอยู่ต่างประเทศหรือต้องเดินทางไปต่างประเทศเป็นการเร่งด่วนจึงได้ทำหนังสือมอบอำนาจให้ตัวแทนซึ่งอยู่ในประเทศเป็นผู้ที่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจที่แท้จริงหรือเป็นผู้ที่ไม่มีอำนาจเต็มแต่เพียงผู้เดียวในการเจรจาเข้ามาทำการเจรจาไกล่เกลี่ยกับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อมีข้อเสนอที่จะต้องตัดสินใจเร่งด่วนในขณะนั้นไม่สามารถกระทำได้โดยพลัน ซึ่งหากทิ้งช่วงระยะเวลาไว้หรือให้มีการสอบถามก่อนตัดสินใจทำสัญญา บางครั้งอาจทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายมีโอกาสเปลี่ยนใจเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเป็นอย่างอื่นได้เช่นกัน ในระหว่างที่รอคำตอบสุดท้ายอาจทำให้การไกล่เกลี่ยยืดเวลาออกไปอีกหรือบางคดีทำให้ไม่สามารถตกลงกันได้อีก

5.1.2 แนวความคิดของกลุ่มความ

การที่คู่ความทุกฝ่ายหรือบางฝ่ายที่ไม่มีเจตนาที่จะยุติข้อพิพาทหรือยังไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้จะเห็นว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยที่จะมีประโยชน์กับฝ่ายตนนั้นเป็นเพียงช่องทางในการประวิงคดีให้ล่าช้าทำให้เสียเวลาเท่านั้น เพื่อจะได้ไม่ต้องรับผิดชอบเร็วขึ้นจึงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อน แต่ไม่มีความประสงค์ที่แท้จริงในการเข้ามาไกล่เกลี่ย ทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายเกิดความเบื่อหน่ายและไม่เข้าร่วมเจรจาไกล่เกลี่ยด้วย ดังนั้นจึงต้องหาวิธีการปรับแนวความคิดของกลุ่มความที่มีต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทใหม่ด้วย

5.1.3 ความสามารถของผู้ไกล่เกลี่ย

ผู้ไกล่เกลี่ยที่ขึ้นทะเบียนรายชื่อเป็นผู้ประนีประนอมไว้ในศาลมีความเชี่ยวชาญไม่ตรงกับคดีที่ได้รับมอบหมายให้ทำการไกล่เกลี่ยนั้น เนื่องระบบไกล่เกลี่ยในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยให้

เพราะได้มีการกำหนดวันนัดไกล่เกลี่ยไว้ล่วงหน้าแล้วจึงส่งคดีเข้ามาสู่ระบบไกล่เกลี่ย หากเป็นคดีที่ผู้ไกล่เกลี่ยที่เชี่ยวชาญไม่มีวันว่างตรงกับวันนัดซึ่งได้นัดไว้ล่วงหน้าแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยท่านนั้นก็ไม่สามารถทำการไกล่เกลี่ยได้ต้องสอบถามท่านอื่นต่อไป ซึ่งอาจไม่เชี่ยวชาญด้านนั้นแต่มีวันว่างตรงกัน ฉะนั้นควรส่งคดีทุกคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแล้วจัดสรรผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความเชี่ยวชาญที่ตรงกับคดีนั้นให้ทำการไกล่เกลี่ยโดยจัดระบบใหม่ขึ้นในศาล

5.1.4 แนวความคิดของทนายความ

ทนายความบางคนที่รับว่าความหรือทำคดีแบบคิดค่าเสียเวลาจากการมาสืบพยานที่ศาลเป็นครั้งๆส่วนใหญ่จะไม่สนับสนุนให้ตัวความฝ่ายของตนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล โดยเห็นว่าทำให้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของทนายความ ต่างจากทนายความที่รับทำคดีแบบคิดค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและดูจากผลสำเร็จของคดีเป็นสำคัญ ซึ่งทนายความกลุ่มนี้มักจะมีส่วนช่วยให้คดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ง่ายและเป็นตัวการที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าผู้ไกล่เกลี่ยที่ทำให้การไกล่เกลี่ยมีผลสำเร็จลงได้เพราะทนายความมักจะทราบข้อเท็จจริงต่างๆในคดีนั้น โดยละเอียดอยู่แล้วจึงเป็นการง่ายที่ช่วยเจรจาให้ตัวความเข้าใจถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยต่างๆรวมทั้งอธิบายได้ถึงประโยชน์ของการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้เป็นอย่างดี

5.1.5 แนวความคิดที่ว่าระบบไกล่เกลี่ยเป็นเพียงทางเลือก

คู่ความหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการไกล่เกลี่ยที่เข้ามาสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเพราะเห็นว่าการไกล่เกลี่ยเป็นเพียงทางเลือกใหม่ซึ่งอาจไม่ได้ผลแต่จำเป็นต้องเข้ามาและไม่ได้มีความประสงค์หรือเจตนาที่จะเข้ามาไกล่เกลี่ยกันอย่างแท้จริงนั้น อาจจะเข้ามาเพราะมีช่วงเวลาที่ต้องรอสืบพยานนานมากๆ จึงเข้ามาคิดว่าเสียเวลาโดยขาดเจตนาที่แท้จริงหรือเข้ามาสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเพราะเห็นว่าเป็นทางเลือก อีกทางหนึ่งในการระงับข้อพิพาท เมื่อมีแนวความคิดเป็นเช่นนี้จะเห็นว่าทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยขาดความน่าเชื่อถือ ขาดความเชื่อมั่นจากคู่ความหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการไกล่เกลี่ยเอง จึงควรมีการปรับเปลี่ยนแนวความคิดและหาแนวทางแก้ไข โดยกำหนดให้กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นแกนหลักสำคัญที่จะทำให้เกิดการระงับข้อพิพาทในกระบวนการระงับข้อพิพาทในศาล ซึ่งปัจจุบันทุกๆศาลจากสถิติคดีมีแนวโน้มที่การไกล่เกลี่ยสำเร็จสูงขึ้นเป็นลำดับ จึงควรกำหนดเป็นนโยบายสำคัญ นโยบายหลักที่จะต้องกระทำในการระงับข้อพิพาทซึ่งมิใช่เป็นเพียงทางเลือกอีกต่อไป

5.2 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

5.2.1 การรับฟังพยานหลักฐาน

คู่ความจะใช้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานหรืออ้างอิงในชั้นสืบพยานนั้น จะเห็นว่าไม่สามารถกระทำได้โดยผลของกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน เพราะเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือข้อมูลในคดีที่ใช้สำหรับการไกล่เกลี่ยเท่านั้น คู่ความไม่สามารถที่จะนำมาเปิดเผยได้เพราะการไกล่เกลี่ยคดีเป็นความลับแม้ว่าจะไม่มีกฎหมายออกมาโดยตรง ซึ่งเป็นเพียงระเบียบปฏิบัติในการไกล่เกลี่ย ที่ให้คู่ความทำความตกลงรักษาความลับในการไกล่เกลี่ย

5.2.2 การรักษาความลับของผู้ไกล่เกลี่ย

กระบวนการไกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเป็นความลับ โดยไม่มีการบันทึกรายละเอียดของการไกล่เกลี่ยไว้ในรายงานตามระเบียบข้อ 23 การไกล่เกลี่ยในศาลนั้นก่อนเริ่มทำการไกล่เกลี่ยจะต้องให้ผู้ไกล่เกลี่ย คู่ความผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เข้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อในบันทึกข้อตกลงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ตามข้อ 18 ซึ่งต้องรักษาเป็นความลับห้ามเปิดเผย ฉะนั้นการรักษาความลับของการไกล่เกลี่ยนั้นผู้ไกล่เกลี่ยเองหรือผู้ประนีประนอมจะต้องรักษาความลับในการไกล่เกลี่ยคดีนั้นๆเป็นสำคัญ หากผู้ไกล่เกลี่ยนำข้อมูลที่ได้หรือที่ทราบมาจากการไกล่เกลี่ยไปเปิดเผยจะมีความผิดตามประมวลจริยธรรมผู้ไกล่เกลี่ย ของสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

5.2.3 การไกล่เกลี่ยลับหลังคู่กรณีอีกฝ่าย

การไกล่เกลี่ยนั้นเช่นเดียวกับคดีอาญาซึ่งต้องกระทำต่อหน้าจำเลยห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาลับหลังจำเลย ฉะนั้นการไกล่เกลี่ยลับหลังคู่กรณีอีกฝ่ายย่อมไม่สามารถกระทำได้ จะต้องทำการไกล่เกลี่ยต่อหน้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือทุกฝ่าย เว้นแต่ คู่กรณีได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ให้สามารถกระทำได้ภายใต้ข้อตกลงนั้นๆ แต่ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องแจ้งให้คู่ความฝ่ายที่ไม่ได้เข้าร่วมไกล่เกลี่ยทราบด้วย ซึ่งจะเห็นว่าต่างจากกระบวนการพิจารณาความอาญาที่ไม่มีการยกเว้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น

5.2.4 ความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของผู้ไถ่เกลี่ย

กรณีที่ผู้ไถ่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมกระทำหรือที่ละเว้นไม่กระทำโดยเป็นการฉ้อฉลหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้น ในระเบียบการไถ่เกลี่ยของสำนักทะเบียนข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ได้กำหนดไว้ในเรื่องการคุ้มครองจากความรับผิดชอบประการว่าผู้ไถ่เกลี่ย สำนักทะเบียนข้อพิพาท พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักทะเบียนข้อพิพาท และคณะกรรมการต่างๆของสำนักทะเบียนข้อพิพาท ไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลใดสำหรับการกระทำหรือที่ละเว้นไม่กระทำเกี่ยวกับการบริหารจัดการในการไถ่เกลี่ยหรือการปฏิบัติตามระเบียบนี้ เว้นแต่การกระทำหรือละเวดังกล่าวเป็นการฉ้อฉลหรือเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง จะเห็นได้ว่าไม่ควรกำหนดโทษในทางอาญาและทางแพ่งของผู้ไถ่เกลี่ย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการไถ่เกลี่ย เพราะจะทำให้ในทางปฏิบัติมีปัญหา มาก ซึ่งผู้ไถ่เกลี่ยเป็นผู้มีความเป็นกลาง มีคุณธรรม มีคุณสมบัติหลายประการที่ตามที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้น หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นจะต้องเพียงแต่เป็นความประมาทเลินเล่อเท่านั้น ไม่มีเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด ฉะนั้นจึงไม่ควรกำหนดโทษในทางอาญาและในทางแพ่งของผู้ไถ่เกลี่ย ซึ่งได้ยกเว้นไว้เฉพาะกรณีพิเศษเท่านั้น

5.2.5 การทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ข้อพิจารณาหลังจากคู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลพิพากษาตามยอมแล้ว

1. หากคู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน โดยไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและศาลพิพากษาไปตามยอมแล้ว คู่ความเห็นว่าสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ถูกต้องอย่างไรก็ต้องใช้สิทธิอุทธรณ์ไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 นั้น โดยหลักห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาตามยอม เว้นแต่กรณีที่มีเหตุดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่า คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล
- (2) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่า เป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (3) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ

2. ถ้าไม่อุทธรณ์ภายในกำหนดและตามเงื่อนไขของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 ก็จะมี “ยื่นฟ้องให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาทำลายสัญญาประนีประนอมยอมความ” ซึ่งเท่ากับทำลายคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเองไม่ได้”

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 297/2515 คำพิพากษาของศาลชั้นต้นซึ่งได้พิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ถ้าหากโจทก์เห็นว่าไม่ถูกต้องอย่างไร ก็ชอบที่จะอุทธรณ์ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138⁵³ จะยื่นฟ้องให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาทำลายคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเองไม่ได้

3. หาก “สัญญาประนีประนอมยอมความ” ที่ทำกันและศาลมีคำพิพากษาตามยอมแล้วนั้น มีข้อผิดพลาดหรือข้อหลงผิดเล็กน้อย คู่ความร้องขอให้ศาลแก้ไขได้

4. คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นว่า “คำพิพากษา” ตามสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ถูกต้อง ก็ต้องใช้สิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา 138 จะฟ้องขอให้ “เพิกถอนคำพิพากษา” ไม่ได้

5. ทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลมีคำพิพากษาตามยอมแล้วเกิดปัญหาเกี่ยวกับข้อตกลงในสัญญาว่า จะปฏิบัติหรือบังคับกันอย่างไร “คู่ความขอให้ศาลตีความว่ามีเจตนาอย่างไรได้” โดยศาลมีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีคำสั่งบังคับคดีให้เป็นไปตามเจตนาที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม ถ้าสิ่งที่คู่ความยกขึ้นมานั้นเป็นประเด็นใหม่จากสัญญายอม ศาลจะไม่ไต่สวนให้

6. หากศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาในเรื่องการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและมีคำพิพากษาตามยอมไปโดยผิดระเบียบ เช่น จำเลยไม่ทราบว่าคุณฟ้อง เพราะการส่งหมายเรียกและสำเนาฟ้องไม่ชอบ หรือมีปลอมลายมือชื่อของจำเลยมอบอำนาจให้มาทำยอม แม้ศาลได้มีคำพิพากษาไปตามยอมแล้ว คู่ความที่ต้องเสียหายนั้นก็มิสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้สั่ง

⁵³ มาตรา 138 บัญญัติว่า “ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยมีได้มีการถอนคำฟ้องนั้นและข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายให้ศาลจดรายงานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น

ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นนั้น เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

- (1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล
- (2) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (3) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ ถ้าคู่ความตกลงกันเพียงแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการให้นำบทบัญญัตินี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ ”

เพิกถอน หรือแก้ไขให้ดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นๆ ใหม่ให้ถูกต้องตามกฎหมายต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 วรรคหนึ่ง⁵⁴

7. คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้างว่าได้มีสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งคู่ความทำกันไว้ก่อน และเงื่อนไขแตกต่างออกไปจากสัญญาที่ทำกันในศาลมาเป็นเหตุไม่ปฏิบัติตามคำบังคับไม่ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1117/2511 จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับโจทก์ยอมออกจากห้องพิพาทภายในเวলাกำหนด ซึ่งศาลได้พิพากษาตามยอมและมีคำบังคับแล้ว ภายหลังจำเลยจะอ้างว่ามีสัญญาประนีประนอมยอมความกับตัวแทนโจทก์นอกศาล ซึ่งทำไว้ก่อน และมีเงื่อนไขแตกต่างไปจากสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล เพื่อเป็นเหตุไม่ปฏิบัติตามคำบังคับหาได้ไม่

หากมีสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลซึ่งทำไว้ก่อนจริง สัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวก็ถูกยกเลิก โดยสัญญาประนีประนอมยอมความฉบับหลังซึ่งศาลพิพากษาให้เป็นไปตามนั้นสัญญาแล้ว

จากแนวปฏิบัติและข้อสังเกตในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการพิพากษาตามยอมดังกล่าว ก็เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน นั่นคือ ความถูกต้องเป็นธรรม อันก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวมต่อไป

5.2.6 อายุความในการดำเนินคดี

เมื่อนาคดีเข้าสู่ระบบการไต่เถียงของศาลจะมีผลทำให้อายุความนั้น สะดุดหยุดลง ความว่าอายุความในการฟ้องร้องคดีนั้นหยุดลงไม่ว่าการไต่เถียงจะทำให้ใช้เวลานานหรือทำให้ขาดอายุความในการฟ้องร้องคดีก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาล หากภายหลังไต่เถียงไม่เป็นผลสำเร็จก็สามารถนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาลได้อีกเช่นเดิม ต่างจากการไต่เถียงนอกศาลที่มีผลทำให้อายุไม่สามารถนำคดีขึ้นมาฟ้องร้องต่อศาลได้อีกต่อไป

⁵⁴ มาตรา 27 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่มิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ในข้อมุ่งหมายจะยังให้การ เป็นไปด้วยความยุติธรรม หรือที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนในเรื่องการเขียนและการยื่นหรือการส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นๆ หรือในการพิจารณาคดี การพิจารณาพยานหลักฐาน หรือการบังคับคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เสียหายเนื่องจากการที่มิได้ปฏิบัติเช่นนั้นยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือสั่งแก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควร”

5.3 วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายจากคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

5.3.1 คดีทรัพย์สินทางปัญญา

ตัวอย่างในคดีละเมิดสิทธิบัตร มีจำนวนทุนทรัพย์ 2,000,000 บาท

โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นผู้ทรงสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ พร้อมระบุข้อถือสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งได้แก่ รูปร่างลักษณะของอุปกรณ์ติดตั้งลำโพง เพื่อเป็นอุปกรณ์เสริมในการติดตั้งเครื่องเสียงติดรถยนต์ และคำพรรณนาแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากงานไฟเบอร์ เหล็ก หรือพลาสติก หรือวัสดุอื่นใดที่สามารถนำมาขึ้นรูปใช้แทนกันได้

จำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด มีจำเลยที่ 2 เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ไม่จำกัดความรับผิด มีวัตถุประสงค์ประกอบกิจการจำหน่าย และบริการตกแต่งรถยนต์ อุปกรณ์ประดับยนต์ เครื่องเสียง จำเลยที่ 3 เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด มีจำเลยที่ 2 กระทำการแทนบริษัทได้ มีวัตถุประสงค์ ประกอบกิจการจำหน่ายและบริการตกแต่งรถยนต์ อุปกรณ์ประดับยนต์ เครื่องเสียงรถยนต์ จำเลยทั้งสามร่วมกันโฆษณาและผลิตสินค้าประเภทอุปกรณ์ติดตั้งลำโพง เพื่อขาย หรือมีไว้เพื่อขาย หรือเสนอขาย เพื่อประโยชน์ทางการค้า ซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวของจำเลยทั้งสาม มีรูปร่างลักษณะเหมือนและคล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ของโจทก์ที่ได้รับสิทธิบัตร รวมทั้งใช้กรรมวิธีเดียวกับโจทก์โดยไม่ได้รับความยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากโจทก์ จึงเป็นการละเมิดต่อโจทก์ ทำให้โจทก์สูญเสียประโยชน์ค่าตอบแทนในเชิงธุรกิจ โจทก์จึงคิดค่าเสียหายจากจำเลยทั้งสามนับแต่วันละเมิดสิทธิบัตรถึงวันฟ้องเป็นเงินจำนวน 2,000,000 บาท และดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีนับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้นแก่โจทก์ และให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชดเชยค่าเสียหายอีกวันละ 15,000 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจำเลยทั้งสามจำเลิกกระทำละเมิดต่อโจทก์และห้ามจำเลยทั้งสามใช้แบบผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร ผลิตสินค้า หรือมีไว้เพื่อขาย ซึ่งผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ของโจทก์ตลอดไป

จำเลยทั้งสามให้การปฏิเสธ และฟ้องแย้งว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ของโจทก์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ใหม่ จึงเป็นสิทธิที่ไม่สมบูรณ์ จำเลยทั้งสามไม่เคยโฆษณาและผลิตสินค้าตามที่โจทก์กล่าวอ้าง ฟ้องโจทก์เคลือบคลุม จำเลยทั้งสามไม่ได้ลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ของโจทก์และไม่ได้กระทำละเมิดต่อโจทก์ โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายและชดเชยค่าเสียหาย ขอให้เพิกถอนสิทธิบัตรของโจทก์และพิพากษายกฟ้องโจทก์

โจทก์ให้การปฏิเสธฟ้องแย้ง

หลักเกณฑ์และวิธีการในการไต่เถียงของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

เมื่อส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแล้วจะต้องดำเนินการตามกระบวนการไกล่เกลี่ยของศาลโดยปฏิบัติตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545

จะเห็นได้ว่า คดีนี้ สืบพยานโจทก์ได้เสร็จ 1 ปากแล้ว แต่คู่ความแถลงขอให้ส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล ซึ่งตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2545 ข้อ 13 “ไม่ว่ากระบวนการพิจารณาคำเนินอยู่ในขั้นใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดีโดยความสมัครใจของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาจสั่งให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ และในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ประนีประนอมในคณะไกล่เกลี่ยต้องไม่เป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะในคดีนั้น เว้นแต่จะเป็นความประสงค์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะดังกล่าวเป็นผู้ประนีประนอมในคณะไกล่เกลี่ยนั้นได้

การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยตามคำขอของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยพิจารณาจากความประสงค์ที่แท้จริงของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะบรรลุผลในการระงับข้อพิพาท.....”

กรณีสืบพยานโจทก์ไปแล้ว ประกอบกับคู่ความแถลงร่วมกันขอให้ส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล ศาลจึงอนุญาตให้เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลได้เนื่องจากพิจารณาความประสงค์ที่แท้จริงของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะบรรลุผลในการระงับข้อพิพาท

หนังสือตกลงเข้าสู่การไกล่เกลี่ย เพื่อให้คู่ความ ผู้ประนีประนอม หรือบุคคลอื่นที่เข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ย รวมถึงเจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ลงลายมือชื่อว่าจะปฏิบัติตามระเบียบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 และโดยเฉพาะการตกลงที่จะรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ย ตามข้อ 4 และข้อ 29

“ข้อ 4 ในระเบียบนี้ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น....

“ข้อเท็จจริงในระบบไกล่เกลี่ย” หมายความว่า การติดต่อระหว่างคู่ความหรือข้อเท็จจริงใดๆเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ย ข้อเท็จจริงที่เป็นเนื้อหาหรือรายละเอียดแห่งการเจรจาตกลงในกระบวนการไกล่เกลี่ย ข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ยอมรับหรือปฏิเสธในขณะที่มีการไกล่เกลี่ย ความเห็นหรือข้อเสนอใดๆซึ่งได้เสนอโดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือโดยผู้ประนีประนอมขณะที่มีการไกล่เกลี่ย....”

“ข้อ 29 เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องตกลงที่จะเก็บรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการไกล่เกลี่ย และตกลงที่จะไม่นำข้อเท็จจริงในระบบไกล่เกลี่ยและการดำเนินการไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ของศาล ไม่ว่าในสำนวนคดีที่ทำการไกล่เกลี่ยหรือคดีอื่น หรือในกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ”

ผู้ที่เข้าร่วมในการประชุมไกล่เกลี่ยทุกคนต้องลงลายมือชื่อในหนังสือตกลงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่ผู้ประนีประนอมจะทำการไกล่เกลี่ย

บทวิเคราะห์ จะเห็นว่าการไกล่เกลี่ยในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ นั้นมีเพียงการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประชุมไกล่เกลี่ยทุกคนลงลายมือชื่อในหนังสือตกลงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะทำการไกล่เกลี่ยกัน ว่าจะต้องเก็บรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการไกล่เกลี่ย และตกลงที่จะไม่นำข้อเท็จจริงในระบบไกล่เกลี่ยและการดำเนินการไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ของศาล ไม่ว่าในสำนวนคดีที่ทำการไกล่เกลี่ยหรือคดีอื่น หรือในกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ ซึ่งหากมีคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของระเบียบศาล ก็ไม่มีกฎหมายที่จะบังคับให้ต้องรับผิดชอบจากการที่ฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของระเบียบนั้น อาจทำให้คู่ความอีกฝ่ายไม่กล้าเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีที่จะทำการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จและเป็นประเด็นปัญหาในทางปฏิบัติต่อไป

5.3.2 คดีการค้าระหว่างประเทศ

ตัวอย่างคดี การขนส่งระหว่างประเทศทางอื่น ทูนทรัพย์ 47,009 บาท

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองได้ตกลงว่าจ้างโจทก์ให้ดำเนินการขนส่งพัสดุและสิ่งของตามความประสงค์ของจำเลยทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีข้อตกลงให้โจทก์เรียกเก็บเงินค่าจ้างในการส่งสินค้าในรอบระยะเวลาทางบัญชี และจำเลยทั้งสองมีหน้าที่ในการชำระเงินค่าจ้างภายใน 30 วันนับแต่วันที่โจทก์ออกเอกสารการเรียกเก็บเงินของเดือนนั้น โจทก์ได้เรียกเก็บเงินจากการส่งสินค้าตามความประสงค์ของจำเลยทั้งสอง จากต้นทางภายในประเทศไปยังสถานีปลายทางต่างประเทศในรอบระยะเวลาทางบัญชีดังกล่าว ซึ่งผู้รับพัสดุและสิ่งของได้รับไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว รวมค่าจ้างและบริการเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน 41,395.98 บาท โจทก์ได้ดำเนินการเรียกเก็บเงินค่าบริการขนส่งพัสดุทั้งหมดจากจำเลยทั้งสองหลายครั้งหลายหน จนถึงปัจจุบันโจทก์ก็ยังไม่ได้รับชำระหนี้แต่อย่างใด ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายเป็นเงินจำนวน 41,395.98 บาท โจทก์ขอคิดค่าเสียหายเป็นดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของเงินต้นดังกล่าว โดยโจทก์ขอคิดดอกเบี้ยนับแต่วันถึงกำหนดชำระครั้งสุดท้ายถึงวันฟ้อง(คิดเป็นระยะเวลา 1 ปี 10 เดือน) คิดเป็นดอกเบี้ย

ทั้งสิ้นจำนวน 5613.98 บาท รวมเป็นเงินต้นและดอกเบี้ยที่จำเลยจะต้องชำระให้กับโจทก์เป็นเงินจำนวน 47,009 บาท และนอกจากนี้แล้วจำเลยทั้งสองยังต้องชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีของต้นเงินจำนวน 41,395.98 บาท นับแต่วันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจำเลยทั้งสองจะชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นแก่โจทก์

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธว่า จำเลยทั้งสองมิได้กระทำผิดสัญญาจ้างทำของกับโจทก์ โจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญากับจำเลยทั้งสองเอง กล่าวคือ จำเลยทั้งสองเป็นลูกค้าของโจทก์เคยว่าจ้างให้โจทก์ขนส่งสินค้าของจำเลยทั้งสอง ไปส่งยังลูกค้าของจำเลยทั้งสองที่ต่างประเทศหลายครั้งหลายหน โดยมีประเพณีต่อกันระหว่างโจทก์กับจำเลยทั้งสองว่า หากโจทก์ขนส่งสินค้าให้แก่ผู้รับซ้ากว่ากำหนดเวลาที่กำหนดไว้หรือสินค้าสูญหาย โจทก์จะไม่คิดค่าขนส่งสินค้าในเที่ยวนั้น การขนส่งสินค้าของโจทก์ในเที่ยวตามฟ้องนี้ โจทก์ได้รับรองกับจำเลยทั้งสองว่า จะนำส่งสินค้าไปถึงผู้รับภายในกำหนดเวลา 3 วัน แต่ปรากฏว่าโจทก์นำส่งสินค้าไม่ตรงตามกำหนดเวลาทำให้ลูกค้าของจำเลยทั้งสองไม่ยอมชำระค่าสินค้า ทำให้จำเลยทั้งสองได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก ซึ่งจำเลยทั้งสองได้แจ้งให้โจทก์ทราบแต่ต้นแล้ว แต่โจทก์ไม่ยอมรับผิดชอบใดๆ การกระทำของโจทก์ดังกล่าวถือว่าเป็นการผิดสัญญา จำเลยทั้งสองปฏิเสธตามฟ้อง โจทก์ที่เรียกร้องให้จำเลยชำระค่าขนส่งสินค้านั้น สิทธิเรียกร้องของโจทก์ดังกล่าวขาดอายุความแล้ว จำเลยทั้งสองจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

คดีนี้เป็นคดีมโนสารเร่ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดวิธีพิจารณาคดีมโนสารเร่ไว้ในมาตรา 189 - 196 และให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็วและออกหมายเรียกไปยังจำเลยโดยมีข้อความว่าให้จำเลยมาศาลเพื่อการไต่ถามถ้อยคำให้การและสืบพยานในวันเดียวกันเมื่อคู่ความมาศาลตามกำหนดนัดและประสงค์ที่จะเจรจา กัน ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจึงส่งเข้าสู่ระบบไต่ถามถ้อยคำของศาล

ในเรื่องของวิธีพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง มีความแตกต่างจากศาลอื่นในแง่ที่ว่า กฎหมายมุ่งหมายที่จะให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปอย่างรวดเร็ว และให้มีภาระงานพิจารณาโดยต่อเนื่องกัน จึงได้มีการให้อำนาจแก่อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยอนุมัติของประธานศาลฎีกา สามารถออกข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณา ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2539

มาตรา 26 กระบวนพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดตามมาตรา 30 ในกรณีที่ไม่มี

บทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 30 เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยอนุมัติประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้ แต่ข้อกำหนดดังกล่าวจะต้องไม่ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของจำเลยต้องลดน้อยกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายข้อกำหนดนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

อาศัยอำนาจดังกล่าว อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยอนุมัติประธานศาลฎีกา จึงได้ออกข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2540

สำหรับคดีนี้ เป็นคดีแพ่งโมโนซารี เรื่องการขนส่งระหว่างประเทศทางอื่น ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ตามมาตรา 7 (5)

ตามปกติแล้วกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดวิธีพิจารณาคดีโมโนซารีไว้ในมาตรา 189 - 196 และในส่วนของกรไต่ถามคดีคดีโมโนซารีผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีอำนาจไต่ถามคดีได้เองตามมาตรา 193 บัญญัติไว้ว่า ในคดีโมโนซารี ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็ว และออกหมายเรียกไปยังจำเลย ในหมายนั้นให้แจ้งประเด็นแห่งคดีและจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาที่เกี่ยวข้อง และข้อความว่าให้จำเลยมาศาลเพื่อการไต่ถามคดี ให้การ และสืบพยานในวันเดียวกัน และให้ศาลสั่งให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย

ในวันนัดพิจารณา เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้ว ให้ศาลไต่ถามคดีให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทนั้นก่อน

ถ้าคู่ความไม่อาจตกลงกันหรือไม่อาจประนีประนอมยอมความกันได้ และจำเลยยังไม่ยื่นคำให้การ ให้ศาลสอบถามคำให้การของจำเลย โดยจำเลยจะยื่นคำให้การเป็นหนังสือ หรือจะให้การด้วยวาจาก็ได้ ในกรณียื่นคำให้การเป็นหนังสือ ให้นำมาตรา 191 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีให้การด้วยวาจา ให้ศาลบันทึกคำให้การรวมทั้งเหตุแห่งการนั้นไว้ อ่านให้จำเลยฟัง แล้วให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าจำเลยไม่ให้การตามวรรคสาม ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจมีคำสั่งไม่ยอมเลื่อนเวลาให้จำเลยยื่นคำให้การและดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป โดยถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

จะเห็นได้ว่า คดีนี้ สืบพยานโจทก์ได้เสร็จ 1 ปากแล้ว แต่คู่ความแถลงขอให้ส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล ซึ่งตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2545 ข้อ 13 “ไม่ว่ากระบวนการพิจารณาคำวินิจฉัยในชั้นใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิปไตยโดยความสมัครใจของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาจสั่งให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ และในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ประนีประนอมในขณะไกล่เกลี่ยต้องไม่ใช่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะในคดีนั้น เว้นแต่จะเป็นความประสงค์ของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะดังกล่าวเป็นผู้ประนีประนอมในขณะไกล่เกลี่ยนั้นได้

การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยตามคำขอของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยพิจารณาจากความประสงค์ที่แท้จริงของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะบรรลุผลในการระงับข้อพิพาท.....”

กรณีสืบพยานโจทก์ไปแล้ว ประกอบกับคู่ความแถลงร่วมกันขอให้ส่งคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล ศาลจึงอนุญาตให้เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลได้เนื่องจากพิจารณาความประสงค์ที่แท้จริงของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะบรรลุผลในการระงับข้อพิพาท

เมื่อคู่ความพร้อมที่จะเริ่มทำการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยก่อนเริ่มเจรจาผู้ประนีประนอมจะให้ผู้ความลงลายมือชื่อตกลงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบรวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกคนที่อยู่ในห้องไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อในหนังสือตกลงเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 18 ก่อนเริ่มการไกล่เกลี่ย ให้ผู้ประนีประนอมจัดให้ผู้ความลงลายมือชื่อตกลงเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยและยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นลายลักษณ์อักษร”

เมื่อลงลายมือชื่อตกลงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบแล้ว ให้เริ่มเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อให้ผู้ประนีประนอมบันทึกการประชุมไกล่เกลี่ยพอสังเขปโดยไม่ต้องบันทึกรายละเอียดของการไกล่เกลี่ย เว้นแต่ คู่ความต้องการให้บันทึกไว้ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 23 กระบวนการไกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเป็นการลับ โดยไม่มีการบันทึกรายละเอียดของการไกล่เกลี่ยไว้ไม่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือบันทึกในรูปแบบของการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันให้บันทึกการดำเนินการไกล่เกลี่ยทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง โดยคู่ความเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้” การที่ผู้ประนีประนอมบันทึกในรายงานการประชุมไว้พอสังเขป ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการรักษาความลับให้แก่คู่ความและเมื่อ

ไถ่ถอนสำเร็จต้องปฏิบัติตามระเบียบ “ข้อ 26 เมื่อคณะไถ่ถอนดำเนินการไถ่ถอนแล้วเสร็จ หากการไถ่ถอนในคดีแพ่งสำเร็จโดยโจทก์ถอนฟ้องหรือมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือคดีอาญาที่ไถ่ถอนสำเร็จโดยโจทก์หรือผู้เสียหายตกลงกับจำเลยได้ แล้วโจทก์ถอนฟ้องหรือผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ ให้ผู้ประนีประนอมจรรยาบรรณพิจารณาชั้นไถ่ถอนส่งสำนวนคืนให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีคำสั่งหรือมีคำพิพากษตามยอม...” และมีผลทำให้กระบวนการไถ่ถอนสิ้นสุดลง ตามระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไถ่ถอนข้อพิพาท พ.ศ.2545 “ข้อ 27 ในกรณีดังต่อไปนี้ให้ถือว่ากระบวนการไถ่ถอนสิ้นสุดลง

(1) คู่ความสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยการถอนฟ้อง หรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ...”

บทวิเคราะห์ จะเห็นว่าเมื่อเข้าสู่กระบวนการไถ่ถอนนั้นคู่ความสามารถตกลงยกเว้นข้อบังคับต่างๆที่ออกโดยระเบียบศาลได้ตามข้อ 23 ในกรณีที่คู่ความจะตกลงกันให้บันทึกการดำเนินการไถ่ถอนทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง โดยคู่ความเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็สามารถทำได้ นั่นเป็นการใช้ระเบียบเพื่อประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในกระบวนการไถ่ถอนและเมื่อการไถ่ถอนได้สิ้นสุดลงก็ไม่มีกฎหมายที่จะบังคับให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติได้หากคู่ความฝ่ายใดฝ่าฝืนข้อบังคับที่ตกลงกันขึ้นใหม่นั้น

5.4 วิเคราะห์ปัญหาทางปฏิบัติการไถ่ถอนข้อพิพาทในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

5.4.1 การไม่มีกฎหมายที่บังคับใช้ออกมารับรองระบบไถ่ถอน

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯในปัจจุบันมีเพียงระเบียบว่าด้วยการไถ่ถอนข้อพิพาท พ.ศ. 2545 มารับรองเท่านั้น ซึ่งเป็นเพียงระเบียบภายในของศาล หากคู่ความที่เข้ามาสู่ระบบการไถ่ถอนของศาลไม่ยินยอมหรือไม่ตกลงที่จะใช้ระเบียบนี้แต่ประสงค์ที่จะทำการไถ่ถอนก็ไม่มีกฎหมายเข้ามารับรองเรื่องนี้โดยตรง เพราะการไถ่ถอนในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ คู่ความทุกฝ่ายผู้ประนีประนอม ผู้เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ไถ่ถอนจะต้องลงลายมือชื่อตกลงในบันทึกข้อตกลง เข้าสู่กระบวนการไถ่ถอนของศาลและยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่นำข้อเท็จจริงในคดีไปเปิดเผย ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนต่อข้อตกลงจะต้องดำเนินการอย่างไร หรือรับผิดชอบอย่างไรนั้นไม่มีกฎหมายมารับรองโดยตรง จึงทำให้ขาดความเชื่อมั่นและส่งผลเสียต่อระบบการไถ่ถอนในปัจจุบันนี้

5.4.2 การไม่มีนโยบายให้ใช้ระบบใกล้เคียงในศาลก่อนสืบพยานในคดีที่สามารถ ใกล้เคียงได้

ในปัจจุบันการนำคดีเข้าสู่ระบบใกล้เคียงนั้นเป็นความเห็นหรือดุลพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน โดยเฉพาะ ที่จะส่งสำนวนคดีใดเข้าสู่ระบบใกล้เคียงของศาล เว้นแต่เป็นคดีที่คู่ความประสงค์จะเข้าสู่ระบบใกล้เคียงของศาลเอง โดยคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายยื่นคำร้องขอต่อศาล ฉะนั้นควรมีการกำหนดนโยบายจากฝ่ายบริหารลงไปให้มีการคัดเลือกประเภทคดี บริหารจัดการคดี คดีที่มีวันนัดสืบพยานนานๆ หรือสำนวนคดีที่มีความเป็นไปได้สูงที่จะใกล้เคียงสำเร็จให้ส่งสำนวนคดีนั้นเข้าสู่ระบบใกล้เคียงของศาล ซึ่งจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะทำให้เพิ่มปริมาณคดีเข้าสู่ระบบใกล้เคียงของศาล

5.4.3 คู่ความขาดความรู้ความเข้าใจในระบบใกล้เคียงของศาลที่เป็นประโยชน์อย่างเพียงพอ

คู่ความมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงประโยชน์ในการเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงของศาล ข้อดีของการใกล้เคียง ข้อเสียต่างๆที่ไม่นำคดีเข้าระบบใกล้เคียงของศาล ข้อควรรู้ในการใกล้เคียง ข้อพึงปฏิบัติในการใกล้เคียง สาระสำคัญและหลักเกณฑ์ต่างๆในการใกล้เคียงที่จะเป็นผลดีต่อคู่ความในการเข้ามาสู่กระบวนการใกล้เคียงในศาล โดยมีความเชื่อมั่นว่าจะต้องมีสภาพบังคับใช้ได้จริงตามเจตนาของคู่ความในการระงับข้อพิพาทโดยไม่มีค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด จะทำให้ดึงคู่ความสนใจและความนิยมของคู่ความและประสงค์ที่จะนำคดีเข้ามาสู่ระบบใกล้เคียงมากขึ้นหากมีความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอแล้ว จึงควรมีการประชาสัมพันธ์และเชิญชวนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ทราบกันอย่างแพร่หลายทั่วถึงเพื่อทำให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการใกล้เคียงอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานด้วย

5.4.4 คู่ความไม่สามารถเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายออกมารับรอง

การเปิดเผยข้อมูลในคดีหรือข้อเท็จจริงในคดีเมื่อเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทนั้น เป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญมากในการใกล้เคียงเพราะว่าเป็นการเปิดเผยเพื่อหาแนวทางแก้ไข การหาทางออก หรือฝ่าทางตัน โดยไม่มีเงื่อนไขมาบังคับทำให้ที่ไม่มีกฎหมายออกมารับรอง กระบวนการใกล้เคียงนั้นเป็นจึงทำให้เป็นผลเสียในทางปฏิบัติเป็นอย่างมากเพราะทำให้คู่ความไม่กล้าที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงข้อมูลในคดีต่างๆที่สำคัญทั้งหมดเกรงว่าคู่กรณีอีกฝ่ายจะนำไปใช้เป็นประโยชน์หรือข้อต่อสู้ในชั้นอนุญาโตตุลาการหรือในชั้นศาลและทำให้ฝ่ายตนเองเสียหาย เสียเปรียบได้หากการใกล้เคียงไม่เป็นผลสำเร็จและฝ่ายตนเองก็จะนำข้อเท็จจริงไปใช้ในชั้นสืบพยานไม่ได้เช่นกัน ซึ่งทำให้การใกล้เคียงไม่เป็นผลสำเร็จเช่นกัน เพราะขาดข้อมูลหรือ

ข้อเท็จจริงที่สำคัญในคดีที่จะนำไปสู่ทางออกที่ดี ฉะนั้นจึงควรมีกฎหมายขึ้นมารับรองระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและมีการบังคับใช้โดยเร็ว

5.5 ปัญหาการบริหารกระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

5.5.1 การขาดบุคลากรในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1. ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม

ผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมนั้นมีความสำคัญมาก หากมีคดีเข้ามามากในระบบไกล่เกลี่ยของศาลแต่มีจำนวนผู้ไกล่เกลี่ยมีจำนวนไม่เพียงพอ หรือผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอซึ่งบางกรณีคดีด้านทรัพย์สินทางปัญญา คดีด้านการค้าระหว่างประเทศนั้นมีความสลับซับซ้อนมากกว่าคดีแพ่งหรือคดีอาญาทั่วไป เมื่อมีคดีเข้ามาสู่ระบบไกล่เกลี่ยจำนวนมากจะทำให้คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยต้องรอนานเนื่องจากผู้ไกล่เกลี่ยในสาขาที่เชี่ยวชาญมีจำนวนไม่เพียงพอ เหมือนคดีที่ค้างพิจารณาในศาล ดังนั้นในปัจจุบันศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ จึงได้แก้ไขในเบื้องต้น โดยกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบที่ผ่านการอบรมเทคนิคการไกล่เกลี่ยได้ขึ้นทะเบียนรายชื่อเพื่อเป็นผู้ประนีประนอมในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ เพื่อทำการไกล่เกลี่ยคดีแทนผู้พิพากษาประจำซึ่งมีภาระในการพิจารณาพิพากษาคดี ทำให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีผู้ประนีประนอมที่เชี่ยวชาญในหลายด้านตรงกับความต้องการแต่เนื่องจากผู้พิพากษาสมทบบางท่านไม่ได้เป็นนักกฎหมายด้วยจึงจำเป็นต้องให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนได้พิจารณาการทำสัญญาประนีประนอมยอมความด้วย

2. เจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ย

เจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยหรือนิติกรซึ่งประจำห้องไกล่เกลี่ยมีความสำคัญต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยในศาล เพราะจะต้องแนะนำถึงประโยชน์ในการเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล รวมทั้งข้อดีของการไกล่เกลี่ย ข้อเสียต่างๆ ที่ไม่น่าคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาล ข้อพึงปฏิบัติ ข้อความรู้ในการไกล่เกลี่ย บางศาลหากมีคดีไกล่เกลี่ยมาก เช่น ศาลแรงงานกลางสามารถให้นิติกรที่มีความรู้ด้านนี้ทำการไกล่เกลี่ยแทนผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาสมทบได้ ฉะนั้นศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ซึ่งมีลักษณะคดีเป็นพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่ง คดีอาญาทั่วไปจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการไกล่เกลี่ยคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศด้วย เพื่อที่จะได้ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมและยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่งานไกล่เกลี่ยหรือนิติกรในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ให้มีความสามารถในการไกล่เกลี่ย

ได้ด้วยจะทำให้ช่วยลดภาระหน้าที่ของผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีอัตรากำลังไม่เพียงพอ
แก่การพิจารณาพิพากษาคดีที่มีมากยิ่งขึ้นในอนาคต

5.5.2 การขาดงบประมาณสร้างห้องไกล่เกลี่ยในศาล

ศาลต่างๆในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีห้องไกล่เกลี่ยเพียง 1 ห้อง หรือ 2 ห้อง เท่านั้น
เนื่องจากปัจจุบันได้มีการประชาสัมพันธ์ให้คู่ความหันมาใช้วิธีทางเลือกใหม่นี้กันมากขึ้นและการ
ไม่มีห้องไกล่เกลี่ยที่เพียงพอต่อความต้องการใช้ห้องในการไกล่เกลี่ยส่งผลกระทบต่อให้คดีเข้าสู่ระบบ
การไกล่เกลี่ยในศาลน้อยลงเป็นลำดับ เพราะทำให้ไม่สามารถนัดคดีให้เข้ามาสู่กระบวนการ
ไกล่เกลี่ยได้เนื่องจากห้องไกล่เกลี่ยไม่ว่าง อาจทำให้คดีต้องล่าช้าหรือเข้ามาสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย
ได้ล่าช้ากว่าที่จะเป็นทำให้คู่ความไม่พึงพอใจในระบบนี้ได้ และสร้างความไม่ประทับใจในการ
ไกล่เกลี่ยซึ่งเห็นว่าเป็นการยุ่งยากไม่สะดวก รวดเร็ว

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ปัจจุบันการระงับข้อพิพาทนั้น มีด้วยกันหลากหลายรูปแบบ นอกจากการระงับข้อพิพาทโดยทางศาลและการอนุญาโตตุลาการแล้ว การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาทเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับของคู่กรณีเป็นอย่างมากที่เลือกใช้ในการระงับข้อพิพาท โดยเฉพาะการระงับข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเทียบเคียงได้จากการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศตั้งแต่ศตวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา จากนั้นได้มีการพัฒนามาโดยตลอด จนอาจจะสรุปได้ว่าการไกล่เกลี่ยเป็นการระงับข้อพิพาทที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์สูงสุด ฉะนั้นจึงทำให้การไกล่เกลี่ยได้รับความนิยมนอย่างรวดเร็วในหลายภูมิภาคทั่วโลก เนื่องจากการระงับข้อพิพาทวิธีอนุญาโตตุลาการยังคงมีลักษณะของกระบวนการในการวินิจฉัยข้อพิพาทอยู่ด้วย (Judicial Character) ซึ่งไม่แตกต่างจากกระบวนการพิจารณาโดยศาลแต่อย่างใด จึงทำให้เกิดความล่าช้าและมีค่าใช้จ่ายสูง ในขณะที่การระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการไกล่เกลี่ยมีความรวดเร็ว ประหยัด เป็นธรรม รักษาชื่อเสียง รักษาความลับในทางธุรกิจได้ดีกว่า รักษาสัมพันธภาพในทางธุรกิจได้ดีกว่าและมีผลลัพธ์เป็นที่พึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ดังนั้นจึงทำให้บทบาทของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้มีเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

ดังจะเห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการประนอมข้อพิพาทมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และต่างก็เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทด้วยความสมัครใจและเป็นวิธีหาข้อเท็จจริงโดยการปฏิบัติที่ชอบธรรม ในการไกล่เกลี่ยผู้ไกล่เกลี่ยไม่จำเป็นต้องใช้หลักกฎหมาย เพียงใช้ความเป็นธรรม ความเป็นกลาง ความมีเมตตา ความสุจริต มีความจริงใจมีเจตนาที่แท้จริงต่อการไกล่เกลี่ยรวมทั้งความมีเจตนาที่ดีต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยของผู้ไกล่เกลี่ยและผู้ร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยทุกฝ่ายซึ่งหมายรวมถึงคู่พิพาท คู่กรณีทุกฝ่ายที่เข้ามาไกล่เกลี่ยเป็นสำคัญในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความกันในศาลและมีการทำคำพิพากษาตามยอมให้มีผลบังคับใช้ได้สมดังเจตนารมณ์ของคู่ความในการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความที่สมบูรณ์ตามกฎหมายมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นเมื่อกระบวนการไกล่เกลี่ยมีประโยชน์ที่ดีมากมายหลายประการ จึงควรจะหาแนวทางที่จะทำให้การไกล่เกลี่ยเป็นที่ยอมรับและที่จะใช้ในการระงับข้อพิพาทในเส้นทางสายหลักมิใช่เป็นเพียงทางเลือกในการระงับข้อพิพาทเท่านั้น

ฉะนั้นจากการศึกษาถึงปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในภาคปฏิบัติ:ศึกษารณคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้น จึงขอสรุปว่าควรมีการออกกฎหมายมารับรองกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล เพื่อจะได้มีแนวปฏิบัติที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันมีมาตรฐานเดียวกัน และเป็นที่ยอมรับในการใช้เป็นการระงับข้อพิพาทที่สำคัญ

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ควรกำหนดให้ทุกคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยก่อนจึงให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล

ดังเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษที่กฎหมายออกมากำหนดไว้ชัดเจนให้คดีแบ่งส่วนใหญ่เข้าสู่ระบบการยุติข้อพิพาทโดยวิธีอื่น (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR) ก่อน หากยุติข้อพิพาทไม่ได้จึงจะเข้าสู่ระบบการสืบพยานของศาลไกล่เกลี่ยก่อน ฟ้องร้องคดีต่อศาล จะเห็นว่าวิธีการที่กำหนดชัดเจนเช่นนี้ทำให้ช่วยลดปริมาณคดีที่ศาลต้องทำการพิจารณาพิพากษาคดีลงได้มาก

6.2.2 ควรมีมาตรการในการรักษาความลับของคู่กรณีหรือของผู้ไกล่เกลี่ย

การเป็นความลับโดยห้ามมิให้คู่ความนำเอาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยไปใช้เป็นพยานหลักฐาน เป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีในศาล และผู้ไกล่เกลี่ยก็ไม่สามารถจะถูกเรียกไปให้การในศาลเพื่อพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว ควรมีรูปแบบอย่างเป็นทางการให้มีข้อตกลงโดยกำหนดให้ถือว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการไกล่เกลี่ยต้องเก็บรักษาไว้เป็นความลับและให้ถือเป็นเอกสิทธิ์ของการไกล่เกลี่ย

6.2.3 ควรมีการแก้ไขกฎหมายลักษณะพยาน

โดยทำการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายลักษณะพยานให้สอดคล้องกับหลักการรักษาความลับในกระบวนการไกล่เกลี่ย เพื่อยกเว้นมิให้ใช้อ้างอิงได้ในชั้นสืบพยานของศาลโดยกำหนดให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ เว้นแต่พยานหลักฐานใดที่ถูกเปิดเผยอยู่ก่อนแล้วในชั้นศาลหรือก่อนนั้น

6.2.4 ควรมีกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่และคุ้มครองในเรื่องความรับผิดของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม

ควรมีกฎหมายมารับรองอำนาจหน้าที่และคุ้มครองความรับผิดของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม ทั้งทางแพ่งและทางอาญาหากมีการกระทำโดยจงใจประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้เกิดความเสียหายต่อคู่ความนั้น ในต่างประเทศยอมรับว่าต้องกำหนดความรับผิดในทางแพ่งของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมแต่ไม่ควรกำหนดความรับผิดทางอาญาเพื่อจะก่อให้เกิดความมั่นใจแก่ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการไกล่เกลี่ย ผู้ศึกษาเห็นว่าในประเทศไทยควรจะต้องมีกฎหมายมารับรองอำนาจหน้าที่และคุ้มครองความรับผิดของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม ทางแพ่งกรณีที่มีการกระทำโดยจงใจประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้เกิดความเสียหายต่อคู่ความเท่านั้น

6.2.5 ควรมีกฎหมายคุ้มครองเรื่องการไกล่เกลี่ยลับหลังคู่ความ

การคุ้มครองวิธีการไกล่เกลี่ยลับหลังคู่ความ ในกระบวนการไกล่เกลี่ยนั้น มีวิธีการที่แยกคู่ความออกจากห้องไกล่เกลี่ยแล้วดำเนินการไกล่เกลี่ยไปที่ละฝ่าย ในกรณีที่ผู้ไกล่เกลี่ยต้องการจะทราบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงในคดีที่พิพาทโดยละเอียดจากคู่ความที่ละฝ่าย ก็มักจะใช้วิธีแยกไกล่เกลี่ยฝ่ายเดียวลับหลังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องรับฟังข้อมูลต่างๆด้วยความเป็นกลางและมีความเป็นอิสระ รวมทั้งไม่เปิดเผยข้อมูลของคู่ความอีกฝ่ายให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบหรือเปิดเผยต่อบุคคลภายนอก เพราะเป็นจรรยาบรรณของผู้ไกล่เกลี่ยที่จะต้องรักษาความลับของคู่ความ ฉะนั้นวิธีการไกล่เกลี่ยลับหลังคู่ความสามารถกระทำได้แต่จะต้องไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความทุกฝ่าย

6.2.6 ควรมีกฎหมายกำหนดเรื่องอายุความในการดำเนินคดีหลังจากเริ่มเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของศาล

ควรมีกฎหมายกำหนดให้คดีเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยของศาลมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ความว่าอายุความในการฟ้องร้องดำเนินคดีนั้นจะต้องหยุดลงไม่นับเวลาของอายุความต่อไป ไม่ว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยจะใช้เวลาในการไกล่เกลี่ยนานหรือจนกระทั่งทำให้คดีขาดอายุความในการฟ้องร้องคดีก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาล และหากสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยแล้วคู่พิพาทไม่สามารถตกลงกันได้หรือการไกล่เกลี่ยไม่เป็นผลสำเร็จจะทำให้คู่พิพาทนั้นสามารถนำคดีนั้นไปฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลได้ใหม่ และไม่เสียความยุติธรรม

6.2.7 ควรร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ในกระบวนการไกล่เกลี่ยควรมีการออกกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆไว้ดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อประโยชน์ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งในศาลและนอกศาลของประเทศไทย จะได้มีแนวปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐานและเป็นไปในแนวเดียวกันของการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยและพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เป็นเส้นทางสายหลักในการระงับข้อพิพาทมิใช่เป็นเพียงทางเลือกใหม่ในการระงับข้อพิพาทอีกต่อไป

6.2.8 ควรมีการส่งเสริมหรือพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ประเทศไทยควรมีการส่งเสริมหรือพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้มีการจัดตั้งองค์กรหรือสถาบันอิสระจากศาล และจัดให้เป็นวิชาชีพ มีการฝึกอบรม เผยแพร่ให้ความรู้โดยให้ทราบเทคนิคการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่นักกฎหมาย นักวิชาการด้านต่างๆ ผู้มีความสนใจที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม ให้มีความเชี่ยวชาญในด้านเทคนิคการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสาขาอื่นๆ โดยมีการขึ้นทะเบียนรายชื่อชื่อและจัดทำใบอนุญาตในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม เพื่อให้ได้ทราบถึงความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านของผู้ไกล่เกลี่ยที่จะเป็นวิชาชีพต่อไป

ดังนั้น เมื่อนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลมาเปรียบเทียบกับ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในต่างประเทศที่มีการพัฒนามาจนเป็นระบบที่เป็นประโยชน์ในทุกด้านและที่สำคัญในกระบวนการพิจารณาในศาลคือ ช่วยลดภาระหน้าที่ของศาล ช่วยลดปริมาณคดีที่ค้างในศาล ทำให้ผู้พิพากษามีเวลาเพิ่มมากขึ้นที่จะพิจารณาพิพากษาคดีอื่นๆที่ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้โดยรวดเร็วและเป็นธรรม ฉะนั้นควรมีการพัฒนากระบวนการหรือกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเรื่องการออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแยกต่างหากจากกฎหมายหลัก เพื่อต้องการให้มีกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะซึ่งควรมีรายละเอียดในเรื่องไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแยกเป็นประเภทคดีหรือแยกตามประเภทคดี จะทำให้เป็นการพัฒนาระบบกฎหมายของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลให้มีแนวปฏิบัติที่เหมือนกันและเป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกคดีที่มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลทุกศาลและใช้บังคับได้ในทุกชั้นศาลด้วยจึงจะเป็นการเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย

DRPU

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- โชติช่วง ทังวงศ์. (2548). “การไต่ถามข้อพิพาทในศาล.” ใน พรพิมล จิรศิริเลิศ. (บรรณาธิการ). **รวมบทความ การไต่ถามและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- โชติช่วง ทังวงศ์. (2548). “แนวปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและการพิพากษาตามยอม.” ใน พรพิมล จิรศิริเลิศ. (บรรณาธิการ). **รวมบทความ การไต่ถามและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2527.) **กฎหมายว่าด้วยสัญญา.** กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2519.) **คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (LA221).** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรัชญา อยู่ประเสริฐ. (2548.) “ขั้นตอนกระบวนการไต่ถามข้อพิพาท.” ใน พรพิมล จิรศิริเลิศ. (บรรณาธิการ). **รวมบทความ การไต่ถามและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- พิชัยศักดิ์ ทรยางกูร. (2540.) **รวมข้อคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในทางการค้า.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สามย่านวิทยาพัฒนา.
- พินิจ สายสะอาด. (2539.) “เทคนิคการไต่ถามในศาล” **หนังสือการไต่ถามประนีประนอมยอมความในศาลแพ่ง.** กรุงเทพมหานคร : อทตยา.
- ภานุ รั้งสีสหัส. (2548.) “การไต่ถามข้อพิพาท” ใน พรพิมล จิรศิริเลิศ. (บรรณาธิการ). **รวมบทความการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2547). **ความขัดแย้งหลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา.**ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.

- วิชัย อริยะนันท์ทกะ. (2540.) “การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการค้าระหว่างประเทศ.” รวมบทความ
ความข้อบังคับข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับ
อนุญาโตตุลาการ (พิมพ์ครั้งที่ 2) . กรุงเทพมหานคร:สำนักอนุญาโตตุลาการ.
ศักดิ์ สนองชาติ. (2527.) คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา.
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์
นิติบรรณการ.
ศาลแพ่ง. (2538.) ครอบรอบ 1 ปี ระบบไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความของ
ศาลแพ่ง. กรุงเทพมหานคร : อทตยา.
สรวิศ ลิ้มปรั้งยี.(2545).อนุญาโตตุลาการตามกฎหมายใหม่กับการระงับข้อพิพาท.
กรุงเทพมหานคร: นิติรัฐ.
การระงับข้อพิพาทคดีแพ่งโดยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล.
กรุงเทพมหานคร : อทตยา, 2539.
สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2547). คู่มือการจัดระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล.
กรุงเทพมหานคร:สำนักงานศาลยุติธรรม. เทคนิคการไกล่เกลี่ยในศาล.
กรุงเทพมหานคร : อทตยา, 2539.

บทความ

- มนตรี ศิลปมหาบัณฑิต. (2545,กันยายน-พฤศจิกายน). “บทความพิเศษระบบการไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาทของศาลยุติธรรม. ” วารสารศาลยุติธรรม, 2 .
วรรณชัย บุญบำรุง. (2543,มีนาคม). “หลักทั่วไปของการดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของ
ฝรั่งเศส. ” วารสารนิติศาสตร์, 30 , 1 . หน้า 78 - 112 .
วรวิทย์ ทวาทสิน. (2538, กันยายน). “การนำกระบวนการระงับข้อพิพาททางแพ่งของศาลใน
ต่างประเทศมาประยุกต์ใช้เพื่อลดปัญหาปริมาณคดีของศาลชั้นต้น.” บทบัณฑิตย, 51,3.
หน้า 1 2 9 - 1 4 6 .
สันติ ทักกราล. (2545,มีนาคม – เมษายน). “คำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการนั่งพิจารณา
คดีต่อเนื่องและครอบงำคดี. ” วารสารศาลยุติธรรม, 2 , 6 . หน้า 5 .

เอกสารอื่นๆ

- กระบวนการพิจารณาคดีในศาลและการระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ย. (2544,21 มีนาคม). เอกสารประกอบการบรรยายโครงการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในศาล หลักสูตร “การปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท.” อบรมที่โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์. กรุงเทพมหานคร.
- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์และคณะ. (2543).การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี (รายงานการวิจัย). ทูลอดุคหนุนการวิจัยเรื่องประเภทกำหนดเรื่องประจำปี 2540 .กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- โชติช่วง ท้ววงศ์. (2540).แนวทางไกล่เกลี่ยคดีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (รายงานการวิจัย).งานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บยส.)รุ่นที่ 2 . กรุงเทพมหานคร.
- โชติช่วง ท้ววงศ์. (2544, 3-17 กรกฎาคม). เทคนิคการไกล่เกลี่ยจากประสบการณ์. เอกสารอบรมผู้พิพากษาสมทบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. กรุงเทพมหานคร: ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง.
- นพพร โพธิ์รังสียากร. (2544, 3-17 กรกฎาคม). การไกล่เกลี่ยประนีประนอม. เอกสารอบรมผู้พิพากษาสมทบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. กรุงเทพมหานคร: ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง.
- ภาณุ รังสีสหัส. (2544, 3-17 กรกฎาคม). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. เอกสารอบรมผู้พิพากษาสมทบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. กรุงเทพมหานคร: ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง.
- สนิท นิติธรรมาศ. (2548,3-5 สิงหาคม). ลัทธิการไกล่เกลี่ย. เอกสารประกอบการอบรมเทคนิคการไกล่เกลี่ยประจำปี 2548. กรุงเทพมหานคร: ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง.

วิทยานิพนธ์

- ปราโมทย์ วรรณชัย. (2545). การไกล่เกลี่ย: ศึกษากรณีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- สมชาติ โลกสันติสุข. (2546). การบริหารงานคดี : ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในศาล.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจ
 บัณฑิตย.
- สายพิณ จำปาทิพย์. (2547). ปัญหาทางกฎหมายในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในส่วนคดี
 ทรัพย์สินทางปัญญาและการใช้มาตรการทางอาญาในการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สิน
 ทางปัญญา. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุธาสิณี สุภา. (2545). ความรับผิดชอบและความคุ้มกันของผู้ประนีประนอมข้อพิพาททางพาณิชย์
 ระหว่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Bitter, J.W. and Conway S.C. (1994.) **Dispute Resolution Methods (The Comparative Law
 Yearbook of International Business)**. Graham & Trotman Limited.
- Fisher, Roger and Ury, William. (1999.) **Getting to Yes**. Random House Business Books.
- Folger, Joseph P. and Jone, Tricia S. (1994.) **New Directions in Mediation**. SAGE Publications.
- Nolan-haley, Prof. Jacqueline M. (1992.) **Alternative Dispute Resolution in a nutshell**. West
 Publishing Company.

ELECTRONIC SOURCES

- ADR Group-email navigation page. History & Practice of Mediation. Retrieved July 7, 2001,
 from <http://www.adgroup.co.uk/international/left.html>.
- Appel, Mark. Danger looms for Mediation – Mediators Likely to testify under UMA draft. Retrieved
 February 9-11, 2001, from http://www.adr.org/about/whatsnew/uma_article.html

Benjamin, Robert D. (2001) Understanding Alternative Dispute Resolution. Mediation Training,
from <http://www.mediatate.com/article/delaney.cfm>.

National conference of commissioners on uniform state laws. "Uniform Mediation Act." Retrieved
May 4, 2001, from <http://www.pon.harvard.edu/guests/uma/5-4UMA.htm>.

National conference of commissioners on uniform state laws. "Uniform Law Commissioners."
Retrieved August, 2001, from <http://www.nccusl.org/nccus/pressreleases/pr1-08-01.asp>.

National conference of commissioners on uniform state laws. "Uniform Mediation Act." Retrieved
August, 2001, from <http://www.law.upenn.edu/bll/ulc/mediat/UMA2001.htm>.

D
P
U

Draft

ภาคผนวก

UNCITRAL Conciliation Rules 1980

Article 1 APPLICATION OF THE RULES

- (1) These Rules apply to conciliation of disputes arising out of or relating to a contractual or other legal relationship where the parties seeking an amicable settlement of their dispute have agreed that the UNCITRAL Conciliation Rules apply.
- (2) The parties may agree to exclude or vary any of these Rules at any time.
- (3) Where any of these Rules is in conflict with a provision of law from which the parties cannot derogate, that provision prevails.

Article 2 COMMENCEMENT OF CONCILIATION PROCEEDINGS

- (1) The party initiating conciliation sends to the other party a written invitation to conciliate under these Rules, briefly identifying the subject of the dispute.
- (2) Conciliation proceedings commence when the other party accepts the invitation to conciliate. If the acceptance is made orally, it is advisable that it be confirmed in writing.
- (3) If the other party rejects the invitation. There will be no conciliation proceedings.
- (4) If the party initiating conciliation does not receive a reply within thirty days from the date on which he sends the invitation, or within such other period of time as specified in the invitation, he may elect to treat this as a rejection of the invitation to conciliate. If he so elects, he informs the other party accordingly.

Article 3 NUMBER OF CONCILIATORS

There shall be one conciliator unless the parties agree that there shall be two or three conciliators. Where there is more than one conciliator, they ought, as a general rule, to act jointly.

Article 4 APPOINTMENT OF CONCILIATORS

- (1)
 - (a) In conciliation proceedings with one conciliator, the parties shall endeavour to reach agreement on the name of a sole conciliator;
 - (b) In conciliation proceedings with two conciliators, each party appoints one conciliator;
 - (c) In conciliation proceedings with three conciliators, each party appoints one conciliator. The parties shall endeavour to reach agreement on the name of the third conciliator.
- (2) Parties may enlist the assistance of an appropriate institution or person in connexion with the appointment of conciliators. In particular,
 - (a) A party may request such an institution or person to recommend the names of suitable individuals to act as conciliator; or
 - (b) The parties may agree that the appointment of one or more conciliators be made directly by such an institution or person.

In recommending or appointing individuals to act as conciliator. The institution or person shall have regard to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial conciliator and, with respect to a sole or third conciliator, shall take into account the advisability of appointing a conciliator of a nationality other than the nationalities of the parties.

Article 5 SUBMISSION OF STATEMENTS TO CONCILIATOR

- (1) The conciliator,¹ upon his appointment, requests each party to submit to him a brief written statement describing the general nature of the dispute and the points at issue. Each party sends a copy of his statement to the other party.
- (2) The conciliator may request each party to submit to him a further written statement of his position and the facts and grounds in support thereof, supplemented by any

¹ In this and all following articles, the term “conciliator” applies to a sole conciliator, two or three conciliators, as the case may be.

documents and other evidence that such party deems appropriate. The party sends a copy of his statement to the other party.

- (3) At any stage of the conciliation proceedings the conciliator may request a party to submit to him such additional information as he deems appropriate.

Article 6 REPRESENTATION AND ASSISTANCE

The parties may be represented or assisted by persons of their choice. The names and addresses of such persons are to be communicated in writing to the other party and to the conciliator; such communication is to specify whether the appointment is made for purposes of representation or of assistance.

Article 7 ROLE OF CONCILIATOR

- (1) The conciliator assists the parties in an independent and impartial manner in their attempt to reach an amicable settlement of their dispute.
- (2) The conciliator will be guided by principles of objectivity, fairness and justice, giving consideration to, among other things, the rights and obligations of the parties, the usages of the trade concerned and the circumstances surrounding the dispute, including any previous business practices between the parties.
- (3) The conciliator may conduct the conciliation proceedings in such a manner as he considers appropriate, taking into account the circumstances of the case, the wishes the parties may express, including any request by a party that the conciliator hear oral statements, and the need for a speedy settlement of the dispute.
- (4) The conciliator may, at any stage of the conciliation proceedings, make proposals for a settlement of the dispute. Such proposals need not be on writing and need not be accompanied by a statement of the reasons therefor.

Article 8 ASMINISTRATIVE ASSISTANCE

In order to facilitate the conduct of the conciliation proceedings. The parties, or the conciliator with the consent of the parties, may arrange for administrative assistance by a suitable institution or person.

Article 9 COMMUNTICATION BETWEEN CONCILIATOR AND PARTIES

- (1) The conciliator may invite the parties to meet with him or may communicate with them orally or in writing. He may meet or communicate with the parties together or with each of the, separately.
- (2) Unless the parties have agreed upon the place where meetings with the conciliator are to be held, such place will by determined by the conciliator, after consultation with the parties, having regard to the circumstances of the conciliation proceedings.

Article 10 DISCLOSURE OF INFORMATION

When the conciliator receives factual information concerning the dispute from a party, he discloses the substance of that information to the other party in order that the other party may have the opportunity to present any explanation which he considers appropriate. However, when a party gives any information to the conciliator subject to a specific condition that it be kept confidential, the conciliator does not disclose that information to the other party.

Article 11 CO-OPERATION OF PARTIES WITH CONCILIATOR

The parties will in good faith co-operate with the conciliator and, in particular, will endeavour to comply with requests by the conciliator to submit written materials, provide evidence and attend meetings.

Article 12 SUGGESTIONS BY PARTIES FOR SETTLEMENT OF DISPUTE

Each party may, on his own initiative or at the invitation of the conciliator, submit to the conciliator suggestions for the settlement of the dispute.

Article 13 SETTLEMENT AGREEMENT

- (1) When it appears to the conciliator that there exist elements of a settlement which would be acceptable to the parties, he formulates the terms of a possible settlement and submits them to the parties for their observations. After receiving the observations of the parties, the conciliator may reformulate the terms of a possible settlement in the light of such observations.
- (2) If the parties reach agreement on a settlement of the dispute, they draw up and sign a written settlement agreement.² If requested by the parties, the conciliator draws up, or assists the parties in drawing up, the settlement agreement.
- (3) The parties by signing the settlement agreement put an end of the dispute and are bound by the agreement.

Article 14 CONFIDENTIALITY

The Conciliator and the parties must keep confidential all matters relating to the conciliation proceedings. Confidentiality extends also the settlement agreement, except where its disclosure is necessary for purposes of implementation and enforcement.

Article 15 TERMINATION OF CONCILIATION PROCEEDINGS

The conciliation proceedings are terminated :

- (a) By the signing of the settlement agreement by the parties, on the date of the agreement; or
- (b) By a written declaration of the conciliator, after consultation with the parties, to the effect that further efforts at conciliation are no longer justified, on the date of the declaration; or

² The parties may wish to consider including on the settlement agreement a clause that any dispute arising out of or relating to the settlement agreement shall be submitted to arbitration.

- (c) By a written declaration of the parties addressed to the conciliator to the effect that the conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration; or
- (d) By a written declaration of a party to the other party and the conciliator, of appointed, to the effect that the conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration.

Article 16 RESORT TO ARBITRAL OR JUDICIAL PROCEEDINGS

The parties undertake not to initiate, during the conciliation proceedings, any arbitral or judicial proceedings in respect of a dispute that is the subject of the conciliation proceedings, except that a party may initiate arbitral or judicial proceedings where, in his opinion, such proceedings are necessary for preserving his rights.

Article 17 COSTS

- (1) Upon termination of the conciliation proceedings, the conciliator fixes the costs of the conciliation and gives written notice thereof to the parties. The term “costs” includes only:
 - (a) The fee of the conciliation which shall be reasonable in amount;
 - (b) The travel and other expenses of the conciliator;
 - (c) The travel and other expenses of witnesses requested by the conciliator with the consent of the parties;
 - (d) The cost of any expert advice requested by the conciliator with the consent of the parties;
 - (e) The cost of any assistance provided pursuant to articles 4, paragraph (2)(b), and 8 of these Rules.
- (2) The costs, as defined above, are borne equally by the parties unless the settlement agreement provides for a different apportionment. All other expenses incurred by a party are borne by that party.

Article 18 DEPOSITS

- (1) The conciliator, upon his appointment, may request each party to deposit an equal amount as an advance for the costs referred to in article 17, paragraph (1) which he expects will be incurred.
- (2) During the course of the conciliation proceedings the conciliator may request supplementary deposits in an equal amount from each party.
- (3) If the required deposits under paragraphs (1) and (2) of this article are not paid in full by both parties within thirty days, the conciliator may suspend the proceedings or may make a written declaration of termination to the parties, effective on the date of that declaration.
- (4) Upon termination of the conciliation proceedings, the conciliator renders an accounting to the parties of the deposits received and returns any unexpended balance to the parties.

Article 19 ROLE OF CONCILIATOR IN OTHER PROCEEDINGS

The parties and the conciliator undertake that the conciliator will not act as an arbitrator or as a representative or counsel of a party in any arbitral or judicial proceedings in respect of a dispute that is the subject of the conciliation proceedings. The parties also undertake that they will not present the conciliator as a witness in any such proceedings.

Article 20 AMISSIBILITY OF EVIDENCE IN OTHER PROCEEDINGS

The parties undertake not to rely on or introduce as evidence in arbitral or judicial proceedings, whether or not such proceedings relate to the dispute that is the subject of the conciliation proceedings;

- (a) Views expressed or suggestions made by the other party in respect of a possible settlement of the dispute;
- (b) Admissions made by the other party in the course of the conciliation proceedings;
- (c) Proposals made by the conciliator;

- (d) The fact that the other party had indicated his willingness to accept a proposal for settlement made by the conciliator.

MODEL CONCILIATION CLAUSE

Where, in the event of a dispute arising out of or relating to this contract, the parties wish to seek an amicable settlement of that dispute by conciliation, the conciliation shall take place in accordance with the UNCITRAL Conciliation Rules as at present in force.

(The parties may agree on other conciliation clauses.)

UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation 2002

Article 1. Scope of application and definitions

(1) This Law applies to international^a commercial^b conciliation.

(2) For the purposes of this Law, “conciliation” means a sole conciliator or two or more conciliators, as the case may be.

(3) For the purposes of this Law, “conciliation” means a process’ whether referred to by the expression conciliation, mediation or an expression of similar import, whereby parties request a third person or persons (“the conciliator”) to assist them in their attempt to reach an amicable settlement of their dispute arising out of or relating to a contractual or other legal relationship. The conciliator does not have the authority to impose upon the parties a solution to the dispute.

A conciliation is international if:

(a) The parties to an agreement to conciliate have, at the time of the conclusion of that agreement, their places of business in different States; or

(b) The State in which the parties have their places of business is different from either:

^a States wishing to enact this Model Law to apply to domestic as well as international conciliation may wish to consider the following changes to the text:

- Delete the word “international” in paragraph (1) of article 1; and
- Delete paragraphs (4),(5) and (6) of article 1.

^b The term “commercial” should be given a wide interpretation so as to cover matters arising from all relationships of a commercial nature, whether contractual or not. Relationships of a commercial nature include, but are not limited to, the following transactions: any trade transaction for the supply or exchange of goods or services ; distribution agreement; commercial representation or agency; factoring; leasing; construction of works; consulting; engineering; licensing; investment; financing; insurance; exploitation agreement or concession; joint venture and other forms of industrial or business cooperation; carriage of goods or passengers by air, sea, rail or road.

(i) The State in which a substantial part of the obligations of the commercial relationship is to be performed; or

(ii) The State with which the subject matter of the dispute is most closely connected.

(5) For the purposes of this article:

(a) If a party has more than one place of business, the place of business is that which has the closest relationship to the agreement to conciliate;

(b) If a party does not have a place of business, reference is to be made to the party's habitual residence.

(6) This Law also applies to a commercial conciliation when the parties agree that the conciliation is international or agree to the applicability of this Law.

(7) The parties are free to agree to exclude the applicability of this Law.

(8) Subject to the provisions of paragraph 9. Of this article, this Law applies irrespective of the basis upon which the conciliation is carried out, including agreement between the parties whether reached before or after a dispute has arisen, an obligation established by law, or a direction or suggestion of a court, arbitral tribunal or competent governmental entity.

(9) This Law does not apply to:

(a) Cases where a judge or an arbitrator, in the course of judicial or arbitral proceedings, attempts to facilitate a settlement; and

(b) (.....)

Article 2. Interpretation

(1) In the interpretation of this Law, regard is to be had to its international origin and to the need to promote uniformity in its application and the observance of good faith.

(2) Questions concerning matters governed by this Law which are not expressly settled in it are to be settled in conformity with the general principles on which this Law is based.

Article 3. Variation by agreement

Except for the provisions of article 2 and article 6, paragraph (3), the parties may agree to exclude or vary any of the provisions of this Law.

Article 4. Commencement of conciliation proceedings^c

(1) Conciliation proceedings in respect of a dispute that has arisen commence on the day on which the parties to that dispute agree to engage in conciliation proceedings.

(2) If a party that invited another party to conciliate does not receive an acceptance of the invitation within thirty days from the day on which the invitation was sent, or within such other period of time as specified in the invitation, the party may elect to treat this as a rejection of the invitation to conciliate.

Article 5. Number and appointment of conciliators

(1) There shall be one conciliator, unless the parties agree that there shall be two or more conciliators.

(2) The parties shall endeavour to reach agreement on a conciliator or conciliators, unless a different procedure for their appointment has been agreed upon.

(3) Parties may seek the assistance of an institution or person in connection with the appointment of conciliators. In particular:

(a) A party may request such an institution or person to recommend suitable persons to act as conciliator; or

^c The following text is suggested for States that might wish to adopt a provision on the suspension of the limitation period:

Article X. Suspension of limitation period

(1) When the conciliation proceedings commence, the running of the limitation period regarding the claim that is the subject matter of the conciliation is suspended.

(2) When the conciliation proceedings have terminated without a settlement agreement, the limitation period resumes running from the time the conciliation ended without a settlement agreement.

(b) The parties may agree that the appointment of one or more conciliators be made directly by such an institution or person.

(4) In recommending or appointing individuals to act as conciliator, the institution or person shall have regard to such considerations as are likely to secure the appointment of an independent and impartial conciliator and, where appropriate, shall take into account the advisability of appointing a conciliator of a nationality other than the nationalities of the parties.

(5) When a person is approached in connection with his or her possible appointment as conciliator, he or she shall disclose any circumstances likely to give rise to justifiable doubts as to his or her impartiality or independence. A conciliator, from the time of his or her appointment and throughout the conciliation proceedings, shall without delay disclose any such circumstances to the parties unless they have already been informed of them by him or her.

Article 6. Conduct of conciliation

(1) The parties are free to agree, by reference to a set of rules or otherwise, on the manner in which the conciliation is to be conducted.

(2) Failing agreement on the manner in which the conciliation is to be conducted, the conciliator may conduct the conciliation proceedings in such a manner as the conciliator considers appropriate, taking into account the circumstances of the case, any wishes that the parties may express and the need for a speedy settlement of the dispute.

(3) In any case, in conducting the proceedings, the conciliator shall seek to maintain fair treatment of the parties and, on so doing, shall take into account the circumstances of the case.

(4) The conciliator may, at any stage of the conciliation proceedings, make proposals for a settlement of the dispute.

Article 7. Communication between conciliator and parties

The conciliator may meet or communicate with the parties together or with each of them separately.

Article 8. Disclosure of information

When the conciliator receives information concerning the dispute from a party, the conciliator may disclose the substance of that information to any other party to the conciliation. However, When a party gives any information to the conciliator, subject to a specific condition that it be kept confidential, that information shall not be disclosed to any other party to the conciliation.

Article 9. Confidentiality

Unless otherwise agreed by the parties, all information relating to the conciliation proceedings shall be kept confidential, except where disclosure is required under the law or for the purposes of implementation or enforcement of a settlement agreement.

Article 10. Admissibility of evidence in other proceedings

(1) A party to the conciliation proceedings. The conciliator and any third person, including those involved in the administration of the conciliation proceedings, shall not in arbitral, judicial or similar proceedings rely on, introduce as evidence or give testimony or evidence regarding any of the following:

- (a) An invitation by a party to engage in conciliation proceedings or the fact that a party was willing to participate on conciliation proceedings;
- (b) Views expressed or suggestions made by a party on the conciliation in respect of a possible settlement of the dispute;
- (c) Statements or admissions made by a party on the course of the conciliation proceedings;
- (d) Proposals made by the conciliator;
- (e) The fact that a party had indicated its willingness to accept a proposal for settlement made by the conciliator;
- (f) A document prepared solely for purposes of the conciliation proceedings.

(2) Paragraph (1) of this article applies irrespective of the form of the information or evidence referred to therein.

(3) The disclosure of the information referred to in paragraph (1) of this article shall not be ordered by an arbitral tribunal, court or other competent governmental authority and, if such information is offered as evidence on contravention of paragraph (1) of this article, that evidence shall be treated as inadmissible. Nevertheless, such information may be disclosed or admitted on evidence to the extent required under the law or for the purposes of implementation or enforcement of a settlement agreement.

(4) The provisions of paragraphs (1),(2) and (3) of this article apply whether or not the arbitral, judicial or similar proceedings relate to the dispute that is or was the subject matter of the conciliation proceedings.

(5) Subject to the limitations of paragraph (1) of this article, evidence that is otherwise admissible in arbitral or judicial or similar proceedings does not become inadmissible as a consequence of having been used in a conciliation.

Article 11. Termination of conciliation proceedings

The conciliation proceedings are terminated:

(a) By the conclusion of a settlement agreement by the parties, on the date of the agreement;

(b) By a declaration of the conciliator, after consultation with the parties, to the effect that further efforts at conciliation are no longer justified, on the date of the declaration;

(c) By a declaration of the parties addressed to the conciliator to the effect that the conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration; or

(d) By a declaration of a party to the other party or parties and the conciliator, of appointed, to the effect that the conciliation proceedings are terminated, on the date of the declaration.

Article 12. Conciliator acting as arbitrator

Unless otherwise agreed by the parties, the conciliator shall not act as an arbitrator in respect of a dispute that was or is the subject of the conciliation proceedings or in respect of

another dispute that has arisen from the same contract or legal relationship or any related contract or legal relationship.

Article 13. Resort to arbitral or judicial proceedings

Where the parties have agreed to conciliate and have expressly undertaken not to initiate during a specified period of time or until a specified event has occurred arbitral or judicial proceedings with respect to an existing or future dispute, such an undertaking shall be given effect by the arbitral tribunal or the court until the terms of the undertaking have been complied with, except to the extent necessary for a party, in its opinion, to preserve its rights. Initiation of such proceedings is not of itself to be regarded as a waiver of the agreement to conciliate or as a termination of the conciliation proceedings.

Article 14. Enforceability of settlement agreement^d

If the parties conclude an agreement settling a dispute, that settlement agreement is binding and enforceable... (the enacting State may insert a description of the method of enforcing settlement agreements or refer to provisions governing such enforcement).

^d When implementing the procedure for enforcement of settlement agreements, an enacting State may consider the possibility of such a procedure being mandatory.

ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

พ.ศ. ๒๕๕๓

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ในการการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยให้เป็นที่ไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม โดยไม่ต้องมีการสืบพยานและวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี ซึ่งการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยดังกล่าวถือได้ว่าเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ที่จะช่วยลดปริมาณคดีที่จะต้องมีการสืบพยานและวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทลงด้วย จึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ ๑. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๕๓”

ข้อ ๒. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๓ เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้ยกเลิกระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๕๑

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๔. ในระเบียบนี้ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

“รองอธิบดี” หมายความว่า รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศกลาง

“ผู้ไกล่เกลี่ย” หมายความว่า ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ย

“คณะไกล่เกลี่ย” หมายความว่า ผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีที่มีการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการศาลยุติธรรมและลูกจ้างในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

หมวด ๒

ผู้ไกล่เกลี่ย

ข้อ ๕. ให้อธิบดีแต่งตั้งผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่สมควรใจ เป็นผู้ไกล่เกลี่ย

ข้อ ๖. อธิบดีหรือรองอธิบดีเป็นผู้มอบหมายคดีให้ผู้ไกล่เกลี่ยคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะไกล่เกลี่ย ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็วและเที่ยงธรรม ประกอบกับความเป็นไปได้ในการที่ทำให้ข้อพิพาทระงับไปด้วยความพอใจและความรู้สึกที่ดีต่อกันของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

ในคณะไกล่เกลี่ยที่มีผู้ไกล่เกลี่ยหลายคน ให้อธิบดีหรือรองอธิบดีกำหนดผู้ไกล่เกลี่ยคนหนึ่งเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเจ้าของสำนวน

ข้อ ๗. คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแล้ว หากอธิบดีหรือรองอธิบดีเห็นว่าคดีนั้นไม่สมควรดำเนินการไกล่เกลี่ยอีกต่อไป อธิบดีหรือรองอธิบดีอาจสั่งให้ส่งสำนวนคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้

หมวด ๓

การคัดเลือกคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย

ข้อ ๘. คดีแพ่งทั้งปวงและคดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตกลงขอให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนพยายามดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อน โดยผู้พิพากษาคณะเดียวสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ ทั้งนี้ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยในห้องพิจารณาโดยไม่ต้องใช้ห้องไกล่เกลี่ย

ข้อ ๙. ไม่ว่ากระบวนการพิจารณาดำเนินอยู่ในชั้นใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนอธิบดีหรือรองอธิบดี โดยความสมัครใจของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาจสั่งให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ และในกรณีเช่นนี้ ผู้ไกล่เกลี่ยในขณะไกล่เกลี่ยต้องไม่เป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะในคดีนั้น เว้นแต่จะเป็นความประสงค์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะดังกล่าวเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในขณะไกล่เกลี่ยนั้นได้

การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยตามคำขอของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยพิจารณาจากความประสงค์ที่แท้จริงของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะบรรลุผลในการระงับข้อพิพาท

ในกรณีที่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้มีการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ควรอนุญาต ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนปรึกษอธิบดีหรือรองอธิบดีก่อนมีคำสั่ง

ในกรณีที่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้นำคดีที่เคยไกล่เกลี่ยแล้วมาไกล่เกลี่ยใหม่ แต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ควรอนุญาต ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนปรึกษอธิบดีหรือรองอธิบดีก่อนมีคำสั่งเช่นกันและหากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนกับอธิบดีหรือรองอธิบดีเห็นพ้องต้องกันว่าสมควรให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยใหม่ก็ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนสั่งอนุญาต ทั้งนี้คณะไกล่เกลี่ยใหม่ซึ่งอธิบดีหรือรองอธิบดีจะมอบให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามระเบียบ ข้อ ๖. ต้องมิใช่คณะเดิมที่เคยดำเนินการไกล่เกลี่ยมาแล้ว เว้นแต่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้คณะไกล่เกลี่ยเดิมดำเนินการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๐. ภายใต้บังคับระเบียบ ข้อ ๙. คดีที่ได้รับอนุญาตให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจดรายงานกระบวนการพิจารณา สั่งการดำเนินกระบวนการ

พิจารณาไว้ชั่วคราว และกำหนดวันนัดไต่ถามไต่สวนแล้วส่งสำนวนให้อธิบดีหรือรองอธิบดีเพื่อมอบหมายให้แก่คณะไต่ถามไต่สวนดำเนินการไต่ถามไต่สวนต่อไป

หากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดีหรือรองอธิบดีเห็นว่า การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไต่ถามไต่สวนจะเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีต้องหยุดชะงักโดยไม่สมควรหรือล่าช้าเกินควร ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดีหรือรองอธิบดีอาจมีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพร้อมกับการดำเนินการไต่ถามไต่สวนได้ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงประโยชน์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

ข้อ ๑๑. คดีที่เข้าสู่ระบบไต่ถามไต่สวนแล้ว ให้ตั้งสำนวนไต่ถามไต่สวน โดยออกหมายเลขคดีคำใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดีแล้วผูกติดกับสำนวนหลัก หากมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เกี่ยวกับสำนวนหลักระหว่างคดีอยู่ในระบบไต่ถามไต่สวน ให้เจ้าหน้าที่ปลดสำนวนไต่ถามไต่สวนออกจากสำนวนหลักเพื่อส่งสำนวนหลักไปดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวก่อน แล้วจึงส่งสำนวนหลักคืนสู่สำนวนไต่ถามไต่สวน

เมื่อดำเนินการไต่ถามไต่สวนเสร็จ ไม่ว่าจะคู่ความจะตกลงกันได้หรือไม่ก็ตาม ให้ออกหมายเลขคดีแดง โดยใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดี สำหรับคดีที่มีการไต่ถามไต่สวนใหม่ตามระเบียบข้อ ๕. วรคดีให้ออกหมายเลขคดีไต่ถามไต่สวนใหม่ทุกครั้ง

ข้อ ๑๒. ภายใต้บังคับระเบียบ ข้อ ๑๖. การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง นอกจากการดำเนินการไต่ถามไต่สวน ให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน

หมวด ๔

การดำเนินการไต่ถามไต่สวน

ข้อ ๑๓. เมื่อได้รับสำนวนคดีแล้ว ให้คณะไต่ถามไต่สวนดำเนินการไต่ถามไต่สวนโดยไม่ชักช้าตามที่เห็นสมควรและเป็นธรรมแก่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ให้ดำเนินการไต่ถามไต่สวนในห้องที่จัดไว้โดยเฉพาะ แต่ถ้าคณะไต่ถามไต่สวนเห็นสมควรหรือคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร้องขอ จะดำเนินการไต่ถามไต่สวน ณ สถานที่อื่นใดอันสมควรแก่กรณีก็ได้ โดยได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือรองอธิบดี

ข้อ ๑๔. ภายใต้บังคับระเบียบ ข้อ ๑๓.วรรคสอง คณะไกล่เกลี่ยอาจนัดหมายให้ คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาศาลพร้อมกันหรืออาจนัดหมายให้ไปพร้อมกัน ณ สถานที่ใด ๆ เพื่อให้การไกล่เกลี่ยสำเร็จด้วยดีก็ได้

ข้อ ๑๕. ให้คณะไกล่เกลี่ยแจ้งให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบว่า ข้อเท็จจริงและ การดำเนินการในชั้นไกล่เกลี่ยนั้น คู่ความไม่อาจนำไปใช้อ้างอิงในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ในคดีใด ๆ ของศาลได้ โดยให้ผู้ไกล่เกลี่ยจัดแจ้งข้อความดังกล่าวไว้ในรายงานกระบวนการ พิจารณาระดับชั้นไกล่เกลี่ยนัดแรกแล้วให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายลงลายมือชื่อรับรองไว้ในรายงาน กระบวนการพิจารณานั้นด้วย

ข้อ ๑๖. เมื่อคณะไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยแล้วเสร็จ หากการไกล่เกลี่ยในคดี แผลงสำเร็จโดยโจทก์ถอนฟ้องหรือมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือคดีอาญาที่ ไกล่เกลี่ยสำเร็จโดยโจทก์หรือผู้เสียหายตกลงกับจำเลยได้ แล้วโจทก์ถอนฟ้องหรือผู้เสียหายถอน คำร้องทุกข์ ให้คณะไกล่เกลี่ยเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำพิพากษตามยอม แต่ในกรณีที่คณะไกล่เกลี่ยนั้น ไม่มีผู้ไกล่เกลี่ยที่เป็นผู้พิพากษาหรือมีเพียงหนึ่งคน ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและผู้พิพากษาอีก คนหนึ่งในคณะของตนหรือผู้พิพากษาอีกคนหนึ่งในคณะของผู้พิพากษานั้น แล้วแต่กรณี ร่วมเป็น องค์กรด้วย ส่วนในกรณีที่คณะไกล่เกลี่ยไม่มีผู้ไกล่เกลี่ยที่เป็นผู้พิพากษาสมทบ ให้ผู้พิพากษา สมทบเวอร์ซึ่งร่วมเป็นองค์กรด้วย

ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยไม่บรรลุผลให้ตกลงกันได้ ให้คณะไกล่เกลี่ยจัด รายงานกระบวนการพิจารณาระดับชั้นไกล่เกลี่ย ส่งสำนวนคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนดำเนินกระบวนการ พิจารณาต่อไป ในกรณีเช่นนี้ให้คณะไกล่เกลี่ยกำหนดวันนัดพร้อม หรือหากผู้พิพากษาเจ้าของ สำนวนเห็นชอบ ก็ให้คณะไกล่เกลี่ยกำหนดวันนัดพิจารณาไปได้ และให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ลงลายมือชื่อทราบนัดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณานั้นด้วย

ในกรณีตามวรรคสอง หากเป็นความประสงค์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่จะนำข้อตกลงข้อใดหรือการประนีประนอมในประเด็นข้อใดซึ่งรับกันและไม่ขัดต่อกฎหมาย ไปใช้อ้างอิงในชั้นพิจารณาให้คณะไกล่เกลี่ยบันทึกไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาระดับชั้น ไกล่เกลี่ยโดยละเอียด ตามความประสงค์ของคู่ความดังกล่าว

ข้อ ๑๗. ในกรณีการไถ่เก็บบรรลุผลให้ตกลงกันได้ ให้เจ้าหน้าที่แยกสำนวนไถ่เก็บบรรลุผลไว้เป็นความลับและทำลายภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่คณะไถ่เก็บบรรลุผลมีคำสั่งส่งสำนวนหลักคืน เว้นแต่รายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไถ่เก็บบรรลุผลที่ส่งสำนวนหลักคืน ให้รวมเก็บไว้ในสำนวนหลัก

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑

ประสพสุข บุญเดช

(นายประสพสุข บุญเดช)

อธิบดีผู้พิพากษา

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการเงิน

พ.ศ. ๒๕๔๔

โดยที่ในปัจจุบันข้อพิพาททางการเงินมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งปริมาณคดีข้อพิพาททางการเงินที่ขึ้นสู่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางก็เพิ่มมากขึ้น มีความยุ่งยากซับซ้อนขึ้น และมีความเกี่ยวพันกันระหว่างคู่ความและบุคคลหลายฝ่าย สมควรมีระเบียบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการเงินขึ้น โดยเฉพาะ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยให้เป็นที่ยุติด้วยความสะดวก รวดเร็วและเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น จึงวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ ๑. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๔”

ข้อ ๒. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๓. ในระเบียบนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น
“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

“รองอธิบดี” หมายความว่า รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางให้ปฏิบัติกรตามระเบียบนี้

“ผู้ไกล่เกลี่ย” หมายความว่า ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ย

“คณะไกล่เกลี่ย” หมายความว่า ผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการ ไกล่เกลี่ยคดีที่มีการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย

“ผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายความว่า ผู้มีความรู้ความชำนาญทางการเงิน การบัญชี การบริหารหรือสาขาอื่น ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการศาลยุติธรรมและลูกจ้างในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

“ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” หมายความว่า ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

“ข้อพิพาททางการเงิน” หมายความว่า ข้อพิพาทที่ธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่น รวมทั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์หรือองค์กรธุรกิจที่ประกอบธุรกิจลักษณะเดียวกัน เป็นเจ้าหนี้เรียกร้องหนี้จากลูกหนี้รายเดียวหรือหลายราย อันเนื่องมาจากการให้สินเชื่อ การค้าประกัน การออกตราสารการเงิน หรือการให้บริการทางการเงิน รวมทั้งหนี้อื่นของเจ้าหนี้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการของลูกหนี้ด้วย

“ค่าใช้จ่าย” หมายความว่า ค่าป่วยการ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่นของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งอาจเบิกจ่ายได้จากสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

หมวด ๒

ผู้ไกล่เกลี่ยและคณะไกล่เกลี่ย

ข้อ ๔. ให้อธิบดีแต่งตั้งผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่สมัครใจ เป็นผู้ไกล่เกลี่ย

ข้อ ๕. อธิบดีหรือรองอธิบดีเป็นผู้มอบหมายคดีให้ผู้ไกล่เกลี่ยคนหนึ่งหรือหลายคน

ตามที่เห็นสมควร เป็นคณะไต่เถียง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ประกอบกับความเป็นไปได้ในการที่ทำให้ข้อพิพาทระงับไปด้วยความพอใจและความรู้สึกที่ดีต่อกันของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสำคัญ แต่ผู้ไต่เถียงในคณะไต่เถียงต้องไม่เป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะในคดีนั้น และในการนำคดีที่เคยไต่เถียงมาแล้วมาดำเนินการไต่เถียงใหม่ คณะไต่เถียงต้องมีใช้คณะไต่เถียงเดิมที่เคยดำเนินการไต่เถียงมาแล้ว เว้นแต่จะเป็นความประสงค์ของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะเป็นผู้ไต่เถียงในคณะไต่เถียงนั้นได้ หรือให้คณะไต่เถียงเดิมดำเนินการไต่เถียงใหม่ได้ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๖. ในคณะไต่เถียงที่มีผู้ไต่เถียงหลายคน ให้อธิบดีหรือรองอธิบดีกำหนดผู้ไต่เถียงคนหนึ่งเป็นผู้ไต่เถียงเจ้าของสำนวน

หมวด ๓

การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไต่เถียง

ข้อ ๗. คดีข้อพิพาททางการเงินซึ่งผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าอาจจะระงับไปได้ด้วยการไต่เถียงหรือกลุ่มความที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายแถลงขอให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไต่เถียง ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนพยายามดำเนินการไต่เถียงก่อน โดยผู้พิพากษาคณะเดียวสามารถดำเนินการไต่เถียงในห้องพิจารณาได้

ข้อ ๘. ไม่ว่ากระบวนการพิจารณาจะดำเนินอยู่ในชั้นใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน โดยความสมัครใจของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาจอนุญาตให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไต่เถียงได้ โดยคำนึงถึงความประสงค์ที่แท้จริงของกลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และความเป็นไปได้ที่การไต่เถียงจะบรรลุผลในการระงับข้อพิพาท

ในกรณีที่กลุ่มความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประสงค์ให้มีการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไต่เถียงหรือให้นำคดีที่เคยไต่เถียงมาแล้ว มาดำเนินการไต่เถียงใหม่ แต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ควรอนุญาต ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนปรึกษาอธิบดีหรือรองอธิบดีก่อนมีคำสั่ง

ข้อ ๘. คดีที่ได้รับอนุญาตให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจรรยาบรรณพิจารณา ตั้งการดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้ชั่วคราว และกำหนดวันนัดไกล่เกลี่ยไว้ แล้วเสนอสำนวนให้อธิบดีหรือรองอธิบดี พิจารณามอบหมายให้แก่คณะไกล่เกลี่ยตามข้อ ๕. ต่อไป

หากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดีหรือรองอธิบดีเห็นว่า การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย จะเป็นเหตุให้การพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทต้องหยุดชะงักโดยไม่สมควรหรือล่าช้าเกินควร ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดีหรือรองอธิบดี แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพร้อมกับการดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

ข้อ ๑๐. คดีที่ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแล้ว ให้ตั้งสำนวนไกล่เกลี่ย โดยออกหมายเลขคดีดำและใช้อักษรย่อ กง. นำหน้าเลขคดี แล้วผูกติดกับสำนวนหลัก และในระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้น หากมีการดำเนินกระบวนการใดๆ เกี่ยวกับสำนวนหลัก ให้เจ้าหน้าที่ปลดสำนวนไกล่เกลี่ยออกจากสำนวนหลัก เพื่อส่งสำนวนหลักไปดำเนินการกระบวนการพิจารณาดังกล่าวก่อน แล้วจึงส่งสำนวนหลักคืนสู่สำนวนไกล่เกลี่ย

เมื่อการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ให้ออกหมายเลขคดีแดง และใช้อักษรย่อ กง. นำหน้าเลขคดี เช่นกัน

ในกรณีที่นำคดีที่เคยไกล่เกลี่ยมาแล้ว มาดำเนินการไกล่เกลี่ยใหม่ ให้ตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยใหม่และออกหมายเลขคดีไกล่เกลี่ยใหม่ด้วย

ข้อ ๑๑. ภายใต้บังคับข้อ ๑๘. การดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ เกี่ยวกับสำนวนหลัก ในระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้น ให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน หรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะ แล้วแต่กรณี

หมวด ๔ การดำเนินการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๒. เมื่อได้รับสำนวนไกล่เกลี่ยแล้ว ให้คณะไกล่เกลี่ยดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยไม่ชักช้า ตามที่เห็นสมควรและเป็นธรรมแก่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยในห้องที่จัดไว้โดยเฉพาะ แต่ถ้าคณะไกล่เกลี่ยเห็นสมควรหรือคู่ความที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ คณะไกล่เกลี่ยจะดำเนินการไกล่เกลี่ย ณ สถานที่อื่นใดอันสมควรแก่กรณีก็ได้ โดยได้รับความเห็นชอบจากอธิบดีหรือรองอธิบดี

ข้อ ๑๓. เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อคณะไกล่เกลี่ยเห็นสมควร หรือคู่ความที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ คณะไกล่เกลี่ยอาจนัดหมายให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาร่วมในการดำเนินการไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง หรือดำเนินการไกล่เกลี่ยเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าคู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะให้มีทนายความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๑๔. ก่อนดำเนินการไกล่เกลี่ย ให้คณะไกล่เกลี่ยแจ้งให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบว่า ข้อเท็จจริงและความเห็นที่ปรากฏในการดำเนินการไกล่เกลี่ย และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้น ไม่อาจนำไปใช้อ้างอิงในกระบวนการพิจารณาในคดีใดๆ ของศาลได้ แล้วให้คณะไกล่เกลี่ยจดข้อความนั้นลงในรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไกล่เกลี่ยนัดแรกนั้น และให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญด้วย

ข้อ ๑๕. ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการเงินที่มีปัญหายุ่งยากซับซ้อน และจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อคณะไกล่เกลี่ยเห็นสมควรหรือคู่ความที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ คณะไกล่เกลี่ยอาจตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแจ้งให้สำนักกระงับข้อพิพาทสำนักงานศาลยุติธรรมส่งผู้ทรงคุณวุฒินั้นมาให้ แต่ในกรณีที่คณะไกล่เกลี่ยนั้น ไม่มีผู้ไกล่เกลี่ยที่เป็นผู้พิพากษาให้คณะไกล่เกลี่ยแจ้งให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนดำเนินการให้

ให้เบิกจ่ายค่าใช้จ่ายจากสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรมให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาททางการเงิน

ข้อ ๑๖. ภายใต้บังคับข้อ ๑๗. เมื่อครบกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันนัดไต่ถามคดีครั้งแรก ให้คณะไต่ถามคดีส่งสำนวนหลักคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป เว้นแต่คณะไต่ถามคดีเห็นสมควรขยายระยะเวลา ดังต่อไปนี้

(๑) คดีที่จำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทเกินสิบล้านบาท ให้ขยายระยะเวลาได้อีกสามสิบวัน
(๒) คดีที่จำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทเกินห้าสิบล้านบาท ให้ขยายระยะเวลาได้อีกสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน

(๓) คดีที่จำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทเกินหนึ่งร้อยล้านบาท ให้ขยายระยะเวลาได้อีกสามครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน

(๔) คดีที่มีความสำคัญยุ่งยากซับซ้อน และจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทเกินหนึ่งร้อยล้านบาท หากเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ขยายระยะเวลาอีกกี่ครั้ง ครั้งละเท่าใด ก็ได้ แต่รวมระยะเวลาทั้งหมดแล้ว ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ในกรณีที่มีพฤติการณ์พิเศษ เมื่อคำนึงถึงความประสงค์ที่แท้จริงของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและความเป็นไปได้ที่การไต่ถามคดีจะบรรลุผลให้ระงับข้อพิพาทได้แล้ว คณะไต่ถามคดีโดยความเห็นชอบของอธิบดีหรือรองอธิบดี อาจขยายระยะเวลาตามวรรคหนึ่งออกไปได้ตามความจำเป็น

ข้อ ๑๗. คดีที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการไต่ถามคดีนั้น หากอธิบดีหรือรองอธิบดีเห็นว่า ไม่สมควรดำเนินการไต่ถามคดีต่อไป โดยคำนึงถึงความประสงค์ที่แท้จริงของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายหรือความเป็นไปได้ที่การไต่ถามคดีจะบรรลุผลให้ระงับข้อพิพาทได้ภายในเวลาอันสมควร อธิบดีหรือรองอธิบดีอาจสั่งให้ยุติการดำเนินการไต่ถามคดี และส่งสำนวนหลักคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้

ข้อ ๑๘. เมื่อคณะไต่ถามคดีดำเนินการไต่ถามคดีสำเร็จ โดยโจทก์ถอนฟ้องหรือมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้คณะไต่ถามคดีเป็นผู้มีคำสั่ง หรือคำพิพากษาตามยอม แต่ในกรณีที่คณะไต่ถามคดีนั้น ไม่มีผู้ไต่ถามคดีที่เป็นผู้พิพากษา หรือมีเพียงหนึ่งคน ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและผู้พิพากษาอีกหนึ่งในคณะของตน หรือผู้พิพากษาอีกคนหนึ่ง คณะของผู้พิพากษานั้น แล้วแต่กรณี ร่วมเป็นองค์คณะด้วย ส่วนในกรณีที่คณะไต่ถามคดีไม่มีผู้พิพากษาสมทบ ให้ผู้พิพากษาสมทบ

เวรชี้ร่วมเป็นองค์คณะด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่ในการมอบหมายคดีตามข้อ ๕. อธิบดีหรือรองอธิบดีจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่การไต่ถามไต่สวนไม่บรรลุผลให้ตกลงกันได้ ให้คณะไต่ถามไต่สวนพิจารณารายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไต่ถามไต่สวน ส่งสำนวนหลักคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ในกรณีดังกล่าวนี้ ให้คณะไต่ถามไต่สวนกำหนดวันนัดพร้อม หรือหากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นชอบ ก็ให้คณะไต่ถามไต่สวนกำหนดวันนัดพิจารณาไปได้ และให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายลงลายมือชื่อทราบนัดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณานั้นด้วย

ในกรณีตามวรรคสอง หากเป็นความประสงค์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะนำข้อเท็จจริงหรือความเห็นตามข้อ ๑๔. หรือนำข้อตกลงข้อใดหรือการประนีประนอมในประเด็นข้อใดซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย ไปใช้อ้างอิงในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ให้คณะไต่ถามไต่สวนพิจารณารายงานของคู่ความดังกล่าว ลงไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไต่ถามไต่สวนด้วย

ข้อ ๑๕. ในกรณีที่การไต่ถามไต่สวนไม่บรรลุผลให้ตกลงกันได้ หรือมีการส่งสำนวนหลักคืนตามข้อ ๑๖. หรือสั่งให้ส่งสำนวนหลักคืนตามข้อ ๑๗. ให้เจ้าหน้าที่แยกสำนวนไต่ถามไต่สวนเก็บไว้เป็นความลับ และทำลายภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ส่งสำนวนหลักคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน เว้นแต่รายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไต่ถามไต่สวนหรือคำสั่งที่ให้ส่งสำนวนหลักคืนนั้น ให้รวมเก็บไว้ในสำนวนหลัก

หมวด ๕

การส่งคดีไปยังศูนย์ไต่ถามไต่สวนข้อพิพาท

ข้อ ๒๐. คดีข้อพิพาททางการเงินที่มีความยุ่งยากซับซ้อน หรือเป็นคดีหลายคดีที่มูลคดีมีความเกี่ยวพันกัน และโจทก์คนเดียวหรือหลายคนฟ้องลูกหนี้คนเดียวหรือหลายคน เป็นจำเลยต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางหรือต่อศาลยุติธรรมอื่นด้วย ไม่ว่าจะกระบวนการพิจารณาจะดำเนินอยู่ในชั้นใด หรือไม่ว่าเวลาใดระหว่างการดำเนินการไต่ถามไต่สวน เมื่ออธิบดีหรือรองอธิบดีเห็นสมควร หรือคู่ความที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ อธิบดีหรือรองอธิบดี โดยความสมัครใจของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาจสั่งให้ส่งคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง

ประเทศกลางดังกล่าวทั้งหมดหรือบางคดีไปให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้การไกล่เกลี่ยบรรลุผลให้ระงับข้อพิพาทได้ด้วยความสะดวก รวดเร็วและเที่ยงธรรม

อธิบดีหรือรองอธิบดีอาจสั่งให้คู่ความที่เกี่ยวข้องฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย ยื่นข้อเสนอเบื้องต้นในการชำระหนี้หรือปรับปรุงโครงสร้างหนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการ ดำเนินการไกล่เกลี่ย เพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการตามวรรคหนึ่งได้

ในการส่งคดีไปให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ส่งสำเนา คำคู่ความ เช่น คำฟ้องและคำให้การ สำเนารายงานกระบวนการพิจารณาที่จัดแจ้งประเด็นข้อพิพาท (ถ้ามี) และสำเนาข้อเสนอตามวรรคสอง ไปด้วย

ข้อ ๒๑. ในการส่งคดีซึ่งยังมีได้เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยไปให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้แล้ว ให้นำความในข้อ ๘. มาใช้บังคับแก่การสั่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้ ชั่วคราว โดยอนุโลม

ข้อ ๒๒. เมื่อได้รับรายงานผลการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและองค์คณะ หรือคณะไกล่เกลี่ย แล้วแต่กรณี ดำเนินการต่อไป โดยอนุโลมตามข้อ ๑๘.

ข้อ ๒๓. ในกรณีที่มีการตั้งสำนวนไกล่เกลี่ยไว้ เมื่อได้รับรายงานผลการไกล่เกลี่ยของ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว ให้นำความในข้อ ๑๐. วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การออกหมายเลขคดีแดง ของสำนวนไกล่เกลี่ย โดยอนุโลม และหากการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่บรรลุผลให้ ตกลงกันได้ ให้นำความในข้อ ๑๕. มาใช้บังคับแก่การแยกและทำลายสำนวนไกล่เกลี่ย และการรวม รายงานผลการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น โดยอนุโลม

ประกาศ ณ วันที่ กันยายน ๒๕๔๔

ประสพสุข บุญเดช

(นายประสพสุข บุญเดช)

อธิบดีผู้พิพากษา

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง
ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
พ.ศ. ๒๕๔๕

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.๒๕๔๑ ให้สอดคล้องกับระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.๒๕๔๔ ซึ่งตราขึ้นตามกฎหมายในการระงับข้อพิพาท ลงด้วยความพอใจของคู่ความ ทั้งการไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษาหรือโดยผู้ประนีประนอม จึงต้องมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่เป็นมาตรฐานเพื่อความชัดเจนแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๔๕ ”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๕ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๔๑

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“คดี” หมายความว่า คดีแพ่ง คดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ หรือคดีอื่นใดที่อาจระงับข้อพิพาทได้ด้วยการตกลงกันของคู่ความ

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง

ประเทศกลาง และให้หมายความรวมถึงรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามระเบียบนี้ด้วย

“ผู้ประนีประนอม” หมายความว่า ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ข้าราชการศาลยุติธรรม และบุคคลอื่นซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอม

“คณะไกล่เกลี่ย” หมายความว่า ผู้ประนีประนอม ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีที่มีการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย

“ข้อเท็จจริงในระบบไกล่เกลี่ย” หมายความว่า การติดต่อระหว่างคู่ความหรือข้อเท็จจริงใดๆเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อเท็จจริงที่เป็นเนื้อหาหรือรายละเอียดแห่งการเจรจาตกลงในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ยอมรับหรือปฏิเสธในขณะที่มีการไกล่เกลี่ย ความเห็นหรือข้อเสนอใดๆซึ่งได้เสนอโดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือโดยผู้ประนีประนอมขณะที่มีการไกล่เกลี่ย

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการศาลยุติธรรมและลูกจ้างในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

หมวด ๑

การไกล่เกลี่ยโดยองค์คณะผู้พิพากษา

ข้อ ๕ องค์คณะผู้พิพากษาย่อมมีอำนาจไกล่เกลี่ยคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การดำเนินการอย่างใดๆตามระเบียบนี้ ย่อมไม่กระทบต่ออำนาจขององค์คณะผู้พิพากษาในการไกล่เกลี่ยคดีของตน

หมวด ๒

การไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอม

ส่วนที่ ๑

การแต่งตั้งและการพ้นจากหน้าที่ของผู้ประนีประนอม

ข้อ ๖ เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล ให้อธิบดี หรือโดยได้รับแจ้งจากองค์คณะผู้พิพากษาแต่งตั้ง ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่สมควรใจ ข้าราชการศาลยุติธรรม หรือบุคคลภายนอกผู้ใดผู้หนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ประนีประนอมเพื่อ

ช่วยเหลือศาล ในการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้ประนีประนอมที่ ได้รับการแต่งตั้งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไปตามระเบียบนี้

ในกรณีผู้ประนีประนอมเป็นบุคคลภายนอกซึ่งขึ้นทะเบียนไว้ตามที่เลขาธิการ สำนักงานศาลยุติธรรมจัดทำ บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิรับค่าป่วยการและค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ให้ถือปฏิบัติ ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.๒๕๔๔ ส่วนที่ ๕ การขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอม และส่วนที่ ๖ ค่าป่วยการและค่าใช้จ่าย สำหรับบุคคลที่ไม่มีชื่อ อยู่ในทะเบียนนั้น การกำหนดค่าใช้จ่ายและค่าป่วยการของผู้ประนีประนอม คู่ความต้องรับผิดชอบ ฝ่ายละกึ่งหนึ่งหรือจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๗ อธิบดีเป็นผู้มอบหมายคดีให้ผู้ประนีประนอมคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะ ไกล่เกลี่ยและกำหนดระยะเวลา ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยง ธรรม ประกอบกับความเป็นไปได้ในการที่ทำให้ข้อพิพาทระงับไปด้วยความพอใจและความรู้สึกที่ ดีต่อกันของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

ในคณะไกล่เกลี่ยที่มีผู้ประนีประนอมหลายคน ให้อธิบดีกำหนดผู้ประนีประนอม คนหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวน

ข้อ ๘ ในกรณีที่คู่ความประสงค์จะแต่งตั้งบุคคลที่มีได้ขึ้นทะเบียนเป็น ผู้ประนีประนอม อธิบดีจะแต่งตั้งบุคคลเช่นว่านั้นได้เมื่อคู่ความที่จะต้องเข้าร่วมในกระบวนการ ไกล่เกลี่ยได้ให้ความ ยินยอมและตกลงที่จะรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายของบุคคลนั้น

ข้อ ๙ หากการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมจะเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีไม่ติดต่อกันหรือ ต้องล่าช้าจนเกินสมควร อธิบดีอาจสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพร้อมกับการไกล่เกลี่ยก็ได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของคู่ความทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

ข้อ ๑๐ เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว ผู้ประนีประนอมจะต้องเปิดเผยข้อมูลอันเกี่ยวกับส่วน ได้เสียหรือความเกี่ยวข้องเป็นส่วนตัวกับคู่ความทุกฝ่ายให้คู่ความทราบโดยทันที

- ข้อ ๑๑ ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่
- (๑) เมื่อผู้ประนีประนอมถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนรายชื่อ
 - (๒) อธิบดีมีคำสั่งถอดถอนผู้ประนีประนอมเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ประนีประนอม

นั้น

- (ก) กระทำการใดๆ ในฐานะเป็นผู้แทนหรือการกระทำใดแทนคู่ความ
- (ข) มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดอันอาจกระทบกับความเป็นกลางในการไกล่เกลี่ย
- (๓) อธิบดีมีคำสั่งถอดถอนเนื่องจากกระทำการบกพร่องต่อหน้าที่ หรือละเลยไม่

ปฏิบัติตามหน้าที่

ข้อ ๑๒ เมื่อผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่แล้ว อธิบดีอาจมีคำสั่งให้กระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงหรือแต่งตั้งผู้ประนีประนอมคนใหม่ก็ได้

ในกรณีที่ผู้ประนีประนอมพ้นจากหน้าที่เพราะเหตุตามข้อ ๑๑ (๑) และ (๒) ถ้าคู่ความประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยต่อไปโดยผู้ประนีประนอมคนเดิม อธิบดีอาจให้ผู้ประนีประนอมนั้นดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปก็ได้

ส่วนที่ ๒

การคัดเลือกคดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๓ ไม่ว่ากระบวนการพิจารณาดำเนินอยู่ในขั้นใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดี โดยความสนใจของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาจสั่งให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ และในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ประนีประนอมในขณะไกล่เกลี่ยต้องไม่ใช่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะในคดีนั้น เว้นแต่จะเป็นความประสงค์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะดังกล่าวเป็นผู้ประนีประนอมในขณะไกล่เกลี่ยนั้นได้

การส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยตามคำขอของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนว่าจะอนุญาตหรือไม่ โดยพิจารณาจากความประสงค์ที่แท้จริงของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะบรรลุผลในการระงับข้อพิพาท

ในกรณีที่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้มีการส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ควรอนุญาต ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนปรึกษาริษดิก่อนมีคำสั่ง

ในกรณีที่คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้นำคดีที่เคยไกล่เกลี่ยแล้วมาไกล่เกลี่ยใหม่ แต่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าไม่ควรอนุญาต ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนปรึกษาริษดิก่อนมีคำสั่งเช่นกัน และหากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนกับริษดิเห็นพ้องต้องกันว่าสมควรให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยใหม่ ก็ให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนตั้งอนุญาต ทั้งนี้ คณะไกล่เกลี่ยใหม่ซึ่งริษดิจะมอบให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามระเบียบ ข้อ ๗ ต้องมิใช่คณะเดิมที่เคยดำเนินการไกล่เกลี่ยมาแล้ว เว้นแต่ คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประสงค์ให้คณะไกล่เกลี่ยเดิมดำเนินการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๔ คดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยแล้ว ให้ตั้งสำนวนไกล่เกลี่ย โดยออกหมายเลขคดีดำใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดีแล้วผูกติดกับสำนวนหลัก หากมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เกี่ยวกับสำนวนหลักระหว่างคดีอยู่ในระบบไกล่เกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ปลดสำนวนไกล่เกลี่ยออกจากสำนวนหลักเพื่อส่งสำนวนหลักไปดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวก่อน แล้วจึงส่งสำนวนหลักคืนสู่สำนวนไกล่เกลี่ย

เมื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยเสร็จ ไม่ว่าจะคู่ความจะตกลงกันได้หรือไม่ก็ตาม ให้ออกหมายเลขคดีแดง โดยใช้อักษรย่อ ก. นำหน้าเลขคดี สำหรับคดีที่มีการไกล่เกลี่ยใหม่ตามระเบียบข้อ ๑๓ วรรคสี่ ให้ออกหมายเลขคดีไกล่เกลี่ยใหม่ทุกครั้ง

ข้อ ๑๕ ภายใต้บังคับระเบียบ ข้อ ๒๖ การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง นอกจากการดำเนินการไกล่เกลี่ย ให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน

ส่วนที่ ๓

กระบวนการไกล่เกลี่ย

ข้อ ๑๖ เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ประนีประนอมแล้ว การรับส่งเอกสาร สำนวนคดีหรือการติดต่อใดๆ ระหว่างศาลกับผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่ศาลกำหนด

ข้อ ๑๗ คู่ความที่เป็นบุคคลธรรมดาควรเข้าร่วมประชุมการไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง ทั้งนี้ อาจแต่งตั้งผู้แทนเข้าร่วมประชุมด้วยก็ได้

ถ้าคู่ความเป็นนิติบุคคล คู่ความนั้นอาจแต่งตั้งผู้แทนที่มีอำนาจตัดสินใจเข้าร่วมประชุม การแต่งตั้งให้กระทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้ประนีประนอม

ข้อ ๑๘ ก่อนเริ่มการไกล่เกลี่ย ให้ผู้ประนีประนอมจัดให้คู่ความลงลายมือชื่อตกลงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๑๙ ผู้ประนีประนอมอาจหารือกับคู่ความ เพื่อพิจารณากำหนดขั้นตอนหรือแนวทางในการดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อนเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยก็ได้

ข้อ ๒๐ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจจะให้คู่ความเสนอข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเบื้องต้นแห่งข้อพิพาท ตลอดจนข้อเสนอในการระงับข้อพิพาทต่อผู้ประนีประนอมหรืออาจเสนอให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าวระหว่างคู่ความก็ได้

คู่ความอาจขอให้ผู้ประนีประนอมดำเนินการตามความในวรรคก่อนก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ผู้ประนีประนอมจะจัดให้มีการดำเนินการตามที่คู่ความขอหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๒๑ การไกล่เกลี่ยจะกระทำด้วยวิธีใด ณ วันเวลา และสถานที่ใด ให้เป็นไปตามที่ผู้ประนีประนอมกำหนด แต่ผู้ประนีประนอมจะต้องแจ้งให้คู่ความทุกฝ่ายทราบถึงการดำเนินการไกล่เกลี่ยที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้เข้าร่วมให้คู่ความฝ่ายนั้นทราบด้วย

ข้อ ๒๒ ในการไกล่เกลี่ยต่อหน้าคู่ความ ถ้าผู้ประนีประนอมเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจอนุญาตให้เฉพาะแต่ตัวคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือเพียงแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในการประชุมการไกล่เกลี่ยก็ได้

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่ผู้แทน ผู้รับมอบอำนาจ ที่ปรึกษาของคู่ความหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ผู้ประนีประนอมอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยด้วย

ข้อ ๒๓ กระบวนการไกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเป็นการลับ โดยไม่มีการบันทึกรายละเอียดของการไกล่เกลี่ยไว้ ไม่ว่าบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือบันทึกในรูปแบบของการใช้

สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันให้ บันทึกการดำเนินการใกล้เคียงทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง โดยคู่ความเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้

ข้อ ๒๔ เมื่อผู้ประนีประนอมเห็นสมควร ผู้ประนีประนอมอาจจัดให้มีการยกร่างสัญญาประนีประนอมยอมความให้แก่คู่ความก็ได้ ในกรณีที่การยกร่างสัญญาดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายที่คู่ความต้องเป็นผู้จ่าย ผู้ประนีประนอมจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากคู่ความทุกฝ่าย และคู่ความตกลงรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายนั้นแล้ว

ข้อ ๒๕ ผู้ประนีประนอมจะต้องดำเนินการใกล้เคียงให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ผู้แต่งตั้งกำหนด เมื่อเห็นสมควรหรือผู้ประนีประนอมร้องขอผู้แต่งตั้งอาจขยายระยะเวลาในการดำเนินการใกล้เคียงออกไปอีกก็ได้ถ้าเห็นว่าคู่ความใกล้เคียงจะบรรลุความตกลงในการระงับข้อพิพาทแล้วหากผู้ประนีประนอมเห็นว่า คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดดำเนินการใกล้เคียงโดยมีลักษณะประวิงคืดให้ชักช้า ให้ผู้ประนีประนอมรายงานให้ผู้แต่งตั้งทราบโดยเร็ว

ข้อ ๒๖ เมื่อคณะใกล้เคียงดำเนินการใกล้เคียงแล้วเสร็จ หากการใกล้เคียงในคดีแพ่งสำเร็จโดยโจทก์ถอนฟ้องหรือมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือคดีอาญาที่ใกล้เคียงสำเร็จโดยโจทก์หรือผู้เสียหายตกลงกับจำเลยได้ แล้วโจทก์ถอนฟ้องหรือผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ ให้ผู้ประนีประนอมจดยกร่างรายงานกระบวนการพิจารณาขึ้นใกล้เคียงส่งสำนวนคืนให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนมีคำสั่งหรือมีคำพิพากษาตามยอม สำหรับผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาสมทบที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนีประนอมในคดีนั้น อาจได้รับมอบหมายให้เป็นองค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแทนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนนั้นก็ได้ เมื่อมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของอธิบดี ส่วนในกรณีที่คณะใกล้เคียงไม่มีผู้ประนีประนอมที่เป็นผู้พิพากษาสมทบ ให้ผู้พิพากษาสมทบเวรปฏิบัติกร่วมเป็นองค์คณะด้วย

ในกรณีที่การใกล้เคียงไม่บรรลุผลให้ตกลงกันได้ ให้คณะใกล้เคียงจดยกร่างรายงานกระบวนการพิจารณาขึ้นใกล้เคียง ส่งสำนวนคืนผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไป ในกรณีเช่นนี้ให้คณะใกล้เคียงกำหนดวันนัดพร้อม หรือหากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นชอบ ก็ให้คณะใกล้เคียงกำหนดวันนัดพิจารณาไปได้ และให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายลงลายมือชื่อทราบนัดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณานั้นด้วย

ในกรณีตามวรรคสอง หากเป็นความประสงค์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะนำข้อตกลงข้อใดหรือการประนีประนอมในประเด็นข้อใดซึ่งรับกันและไม่ขัดต่อกฎหมายไปใช้อ้างอิงใน

ชั้นพิจารณา ให้คณะไต่สวนไต่สวนที่กไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนโดยละเอียดตามความประสงค์ของคู่ความดังกล่าว

ส่วนที่ ๔

การสิ้นสุดแห่งกระบวนการไต่สวน

ข้อ ๒๗ ในกรณีดังต่อไปนี้ให้ถือว่ากระบวนการไต่สวนสิ้นสุดลง

- (๑) คู่ความสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยการถอนฟ้อง หรือขอให้ศาลมีคำพิพากษตามสัญญาประนีประนอมยอมความ
- (๒) คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถอนตัวจากการไต่สวน
- (๓) ผู้ประนีประนอมไม่อาจดำเนินการไต่สวนให้เป็นผลสำเร็จได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้
- (๔) ผู้ประนีประนอมเห็นว่าข้อพิพาทดังกล่าวไม่อาจยุติลงได้ด้วยวิธีการไต่สวน
- (๕) อธิบดีเห็นว่าข้อพิพาทดังกล่าวไม่อาจยุติลงได้ด้วยวิธีการไต่สวนหรือการไต่สวนไม่เป็นประโยชน์แก่คดีอีกต่อไป

ข้อ ๒๘ เมื่อกระบวนการไต่สวนสิ้นสุดลง ให้ผู้ประนีประนอมแจ้งผลของการไต่สวนให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนทราบเพื่อดำเนินการต่อไปโดยเร็ว

ในกรณีที่คู่ความตกลงระงับข้อพิพาทเพียงบางส่วน หรือตกลงรับข้อเท็จจริงบางประการ และยินยอมให้นำข้อตกลงเช่นว่านั้นไปใช้อ้างอิงในกระบวนการพิจารณาของศาลได้ ก็ให้ผู้ประนีประนอมจัดทำบันทึกข้อตกลงและแจ้งให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนทราบด้วย

ส่วนที่ ๕

การเก็บรักษาความลับ

ข้อ ๒๙ เว้นแต่คู่ความจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องตกลงที่จะเก็บรักษาความลับของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการไต่สวน และตกลงที่จะไม่นำข้อเท็จจริงในระบบไต่สวนและการดำเนินการไปใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ของศาล ไม่ว่าในสำนวนคดีที่ทำการไต่สวนหรือคดีอื่น หรือในกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ

ข้อ ๓๐ ในกรณีการไถ่เปลี่ยนไม่บรรลุผลให้ตกลงกันได้ ให้เจ้าหน้าที่แยกสำนวนไถ่เปลี่ยนเก็บไว้เป็นความลับและทำลายภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่คณะไถ่เปลี่ยนมีคำสั่งส่งสำนวนหลักคืน เว้นแต่รายงานกระบวนการพิจารณาชั้นไถ่เปลี่ยนฉบับที่ส่งสำนวนหลักคืน ให้รวมเก็บไว้ในสำนวนหลัก

ประกาศ ณ วันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๕

ชาญวิทย์ รัชนีกุลชน

(นายชาญวิทย์ รัชนีกุลชน)

อธิบดีผู้พิพากษา

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

สถิติคดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

คดีเรื่อง	ปี พ.ศ.2541		ปี พ.ศ.2542		ปี พ.ศ.2543		ปี พ.ศ.2544		ปี พ.ศ.2545	
	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ
1. ละเมิดเครื่องหมายการค้า	5		5	2	2		4		8	3
2. การขนส่งระหว่างประเทศทางอื่น	2	2	1	1			3	2	4	2
3. ซื่อขายระหว่างประเทศ	4	1	5	2	5	3	1	1	5	2
4. ละเมิดลิขสิทธิ์	1		3	2	1		1		2	1
5. การให้บริการระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเงิน,เรื่องอื่น	2	1	7		2	3		2	1	
6. เลตเตอร์ออฟเครดิต,ทรัสต์รีซีท	2		7		4	3	1		4	
7. ผิดสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ	1		2	1					5	1
8. การรับขนทางทะเล			5		2	2			4	1
9. เพิกถอนคำวินิจฉัยคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า									2	1
10. เพิกถอนการจดทะเบียนสิทธิบัตร									3	1
11. คดีแพ่งเกี่ยวกับคดีกักเรือ									1	
12. ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537	1		1						2	1
13. ละเมิดสิทธิบัตร									1	1
14. ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534										
15. เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า									4	1
16. ความผิดเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญา										
17. ละเมิดอนุสิทธิบัตร										
18. ความลับทางการค้า										
19. ผิดสัญญา					1		1			1
20. ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ.2522										
21. ละเมิดชื่อทางการค้า										1
รวม	18	4	36	8	17	11	11	5	46	17
คิดเป็นเปอร์เซ็นต์		22.2		22.2		64.7		45.5		37

สถิติคดีที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

คดีเรื่อง	ปี พ.ศ.2546		ปี พ.ศ.2547		ปี พ.ศ.2548		ปี พ.ศ.2549		ปี พ.ศ.2550	
	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ	ไกล่เกลี่ย	สำเร็จ
1. ละเมิดเครื่องหมายการค้า	4	2	4	2	16	4				
2. การขนส่งระหว่างประเทศทางอื่น	9	3	7	1	15	5				
3. ซื่อขายระหว่างประเทศ	4	1	7	1	10	2				
4. ละเมิดลิขสิทธิ์	7		9	5	10					
5. การให้บริการระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเงิน, เรื่องอื่น	3		6		5	1				
6. เลตเตอร์ออฟเครดิต, ทริสต์รีซีท	3		8		8	1				
7. ทัศนัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ	4	1	11	1	12	4				
8. การรับขนทางทะเล	7	2	11	3	12	7				
9. เพิกถอนคำวินิจฉัยคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า	2		2		1	1				
10. เพิกถอนการจดทะเบียนสิทธิบัตร	3				3					
11. คดีแพ่งเกี่ยวกับคดีกักเรือ	1		2	2	1					
12. ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537	8	2	5	1	7	1				
13. ละเมิดสิทธิบัตร	2		4	1	3	1				
14. ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534	1				2	2				
15. เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า	3	1	5	1	3	1				
16. ความผิดเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญา			1		2					
17. ละเมิดอนุสิทธิบัตร					2					
18. ความลับทางการค้า	1		3	1	7	5				
19. ทัศนัญญา			2	1	2	2				
20. ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.สิทธิบัตร พ.ศ.2522					2					
21. ละเมิดชื่อทางการค้า			1		1					
22. ขอให้บังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ					1					
รวม	62	12	88	20	125	37				
คิดเป็นเปอร์เซ็นต์		19.4		22.7		29.6				